

R

1.

1/3 26

Merrens B.

S.L.S.

$616 \frac{4}{34}$

$6.10 \frac{3}{194}$

~~Part of the ...~~
~~M. B. ...~~
~~at ...~~
~~Ch...~~

(Ex VIII 17)

$\frac{2}{28}$

IX 21 1/2

24

drum fol

*Libris Sacrosancti
Ignatii Bromie*

R/24

nr. 3502

K A Z A N I A

y

M O W Y

Pod czas pogrzebu ś: p:

Jasnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości

I E R Z E G O

R A D Z I W I Ł Ł A

WOIEWODY Nowogrodzkiego,

KAWALERA Orderu Białego Orła,

Pułkownika Jego Królewskiej M:

M I A N E

Ku wieczney pamięci do Druku

P O D A N E

Ex Libris Civit Roku 1757 *Lapideus Carnet tal.*

W N I E Ś W I Z U

w Drukarni RADZIWIŁŁOWSKIEY

Societatis JESU

KANAWAY
M O W Y
THE R E G O
RADZIWILCA

WILKOWY, Monogodzie
KANAWAY, Onu Biego Onu
WILKOWY, Onu Biego Onu
M O W Y
KANAWAY, Onu Biego Onu
M O W Y
KANAWAY, Onu Biego Onu

WILKOWY, Onu Biego Onu
KANAWAY, Onu Biego Onu
WILKOWY, Onu Biego Onu
KANAWAY, Onu Biego Onu

D Y A R Y U S Z

Aktu pogrzebowego s. p J. O. Xiążęcia Jmści JERZE-
GO RADZIWIŁŁA Wojewody Nowogrodzkiego
odprawionego a die 15 ad diem 17 sbris.

anno 1757.

NIm zaproszeni od J. O. Xiążęcia Jmści Stanisława Radziwiłła Krayczego W. X. L. na akt pogrzebowy, znacznym kosztem, y nakładem tegoż Xiążęcia Jmści, sporządzony, rożni Ichmość, tak z Familii, jako też y przyjaćioł zjachali się Goście, uprzedził onych przybyciem swoim do Nieświża J. O. Xiąże Jegomość Krayczy W. X. L. z Xiężną Jmścią Małżonką swoją, y z Jaśnie Wielmożną Jmść Panią Tyfzkiewiczową Ciwunową Wojewodztwa Wileńskiego, gdzie oddawfzy przyzwolite wizyty J. O. Xiężnie Jmści Radziwiłłowej Wojewodzinie Wileńskiej Hetmanowej W. W. X. L. y JJ. OO. Xiężniczkom Jmściom Wojewodzankom Wileńskim, do witania y przyjmowania przybywających *ex spirituali, quam seculari Ordine*, znacznych y licznych Gości udał się. Przybyć zaś wcześniej, poprzedzając dzień żałobie naznaczony, raczyli: Jaśnie Wielmożny Jmść Xiądz Tyfzkiewicz Biskup Zmudzki, Jaśnie Wielmożny Jmść Xiądz Horain Biskup Hireneński, Suffragan Zmudzki, J. W. Jmść Xiądz Tomasz Zienkowiec Biskup Aryopolitański, Suffragan Białoruski, Piśarz W. X. L. J. W. Jmść Xiądz Riakour Biskup Ptolomaidy, Kanonik Gnieźnieński, Officyał Łucki. W. Jmść Xiądz Ancuta Kanonik Wileński. J. W. Jmść Pan Chreptowicz Kasztelan Nowogrodzki. J. W. Jmść Pan Łaniewski Łowczy W. X. L. z Jeymością swoją Małżonką, á Ciotką w Bogu zesłego Xiążęcia Jmści Wojewody Nowogrodzkiego. J. W. Jmść Pan Pać Piśarz W. X. L. z Xiężną Jmścią swoją. J. W. Jmść Pan Generał Artileryi W. X. L. z Xiężną Jmścią swoją. J. O. Xiąże Jegomość Radziwiłł Starosta Rzeczycki z Xiężną Jmścią swoją. W. Jmść Pan Zawisza Starosta Sądowy Starodubowski. W. Jmść Pan Tyfzkiewicz Starosta Strzałkowski, Wielmożny Jmść Pan Matusewicz Pułkownik Petyhorski, W. Jmść Pan Abra-

(a)

mo-

nowicz Podwojewodzy Wileński, Porucznik Petyhor-
ski: W: Jmśc Pan Abramowicz Podstarości Starodubo-
wski, Chorąży Petyhorski; W: Jmśc Pan Tyfzkiewicz
Podstolic Miński; W W: Jmśc Panowie Rdultowscy Pod-
wojewodzowie Nowogrodzcy; W W: Jmśc Panowie Ja-
błońscy, Cześnikowie Nowogrodzcy; General: Woyfk
W: X: L: W: Jmśc Pan Korfak Łowczy y Sędzia
Grodzki Nowogrodzki; W: Jmśc Pan Ignacy Woy-
niłowicz Podstoli Nowogrodzki; W: Jmśc Pan Jabłoń-
ski Horodniczy Nowogrodzki; W: Jmśc Pan Reytan Stra-
żnik Nowogrodzki, Porucznik Hussarski Buław: w: W:
X: L: W: Jmśc Pan Zaba General Adjutant Buł: W:
W: X: L: W: Jmśc Pan Zawisza General Adjutant
Buł: W: W: X: L: y wielu innych Ichmościow na
tę załobę zebranych. Gdy już akt żaloby s: zbris na-
stąpił. *Summo mane*, w Kościele Ichmościow XX: Je-
zuitow zaczęte wigilie od Ichmościow Xięży Bernardynow,
po których miał Mszą Pontificaliter J: W: Jmśc Xiądz
Piaukour Biskup Ptolomaidy, Kanonik Gnieźnieński;
Po drugich wigiliach od Ichmościow Xięży Karmelitow
śpiewanych celebrował *in Pontificalibus* J: W: Jmśc
Xiądz Zienkowicz Biskup Aryopolitański Suffragan Bia-
łoruski, Płarż W: X: L: Po trzecich odprawionych
wigiliach przez Xięży Dominikanow intonował Mszą
S: J: W: Jmśc Xiądz Horain Biskup Hireński Suf-
fragan Zmudzki; Po czwartych, śpiewanych *per Cle-
rum saecularem*, przy licznej asyftencyi Ichmościow
Xięży Kanonikow, sam J: W: Jmśc Xiądz Biskup Zmu-
dzki *summam Missam* celebrował. *Interea* liczne Msze
S: czytane, *per Clerum utriusq; ritus*, y różnych Za-
konnikow, z przeciągiem nabożeństwa do godziny trze-
ciej z południa; Po zakonczeniu *summæ Missæ*, Kaza-
nie nastąpiło miane przez W: Jegomości Xięża An-
tonie Kanonika Wileńskiego zpowizechnym słuchających
ucontentowaniem. Po kazaniu kondukt odprawo-
wany przez J: W: J: Xiędza Biskupa Zmudzkiego wli-
czney asyftentij wyzey wspomnionych Ichmościow Xięży
Biskupow, tudzież Kanonikow y innych wielu
Prłatow. A ponim Rycerstwo rzuciło insignia pod
trunę

trunę, w ktorey śmiertelne zostawały złożone zwłoki
 w Bogu zeszlęgo Xiążęcia Jmści Wojewody Nowo-
 grodzkiego. Jako to: Buzdygan rzucał W: Jmść Pan
 Abramowicz Podwojewodzy W: ileński, Porucznik Cho-
 rągwi w Bogu zeszlęgo Xiążęcia Jmści Wojewody No-
 wogrodzkiego. Chorągiew rzucał od tegoż Znak Jmść
 Pan Abramowicz Podstarości Starodubowski, Chorąży
 Petyhorski. Kopią krulzył Jmść Pan Skarbek Towa-
 rzyz Huffarski, Znak Najjaśnieyszego Krolowica Jmści
 Fryderyka; Pałasz rzucał Jmść Pan Jastrzębski Towarzyz
 Petyhorski, z pod Znak, y Gospodarstwa Jmści Pana
 Abramowicza; A podzielnie zakończonym insigniorum
 rzucaniu, nastąpiły mowy Żałobne z wybornym stylu
 Polskiego ułożeniem, miane tym porządkiem: Od Naj-
 jaśnieyszego Krola Jmści Pana naszego Miłościwego, y
 od Senatu całego, prześwieznego zegnał J: W: Jmść
 Pan Chreptowicz Kasztelan Nowogrodzki; Od Woje-
 wodztwa Nowogrodzkiego, mowił y zegnał W: Jmść
 Pan Korsak Łowczy y Sędzia Grodzki Nowo rodzki;
 Od Woyska W: Jmść Pan Matulewicz Pułkownik Pe-
 tyhorski; Ostatnią od J: O: Familii mowę uczynił *ore*
facundissimo J: O: Xiąże Jmść Krayczy W: X: L:
 Dziękując licznemu Gości zgromadzeniu, y oraz na
 chleb żałobny zapraszając. Po zakończonych zaś wale-
 dykoyach *cum summa funebralī pompa*, przy biciu ustan-
 nym z armat, y dawaniu ognia z ręczney strzel-
 by, przez cały Regiment pieszy Buławy W: W: X: L:
 wrziesione było ciało *ad sepulchrum Patrum*. Nao-
 statek całe zgromadzenie Gości zaproszonych koło go-
 dziny siódmej ruszyło się do Zamku na chleb żało-
 bny, kędy przy spełnianiu zdrowia Najjaśnieyszego
 Krola Jegomości Pana naszego miłościwego, y całej
 Familii, oraz prześwieznego Senatu, Ministrow Pacis,
 jako też Jchmościow Hetmanow Obojga Narodow,
 hojnie wizytkich, y zukontentowaniem zupełnym całej
 Kompanij *ad seram noctem* traktował J: O: Xiąże Je-
 gomość Krayczy W: X: L:

Dnia 16. *eiusdem* podobnym kursem odprawowa-
 łość nabożeństwo jako, y dnia pierwszego. A dla na-
 cisku

ciśku Znacznego, gdy tak liczne zgromadzenie Kapła-
now w jednymże Kościele mieścić nie mogło, po wszy-
tkich prawie Kościołach, Mize S* do późna się odpra-
wowały: Zakończył dnia tego nabożeństwo Kazaniem
żałobnym Jegomość Xiądz Hrymowicz: Przeor Kar-
melitański z konwentu Wileńskiego S* Jerzego:

Dnia 17 tymże porządkiem, jako y dwóch dni pier-
wszych szły *pięć vota in Suffragium defuncti*, po których
ostatnim kazaniem pogrzebowym *concluserit disertissime*
funebrem actum Jmść Xiądz Bartoszewski Zakonu *Societa-*
tis JESU. Przez te ostatnie dwa dni, równie jako y
dnia pierwszego pogrzebu wszyscy przytomni Goście
do Zamku po skończonym nabożeństwie Zapraszani byli,
których Jaśnie Oświecony Xiążę Jegomość Krayczy W*
X*L:z przyzwoitą temu aktowi apparencyą przyjmował, z
powłzechnym wszystkich przytomnych ukontentowa-
niem.

K A Z A N I E

Pierwszego dnia miane na pogrzebie JASNIE OSWIE-
CONEGO XIAŻĘCIA Jegomości Wojewody
Nowogrodzkiego

Przez Wielmożnego Jegomości Xiędza FRANCISZKA
T A D D E U S Z A A N C U T Ę

Kanonika Katedralnego Wileńskiego, Proboszcza Sło-
nimskiego Roku 1757 15 Nowembra

*Vos sicut homines moriemini, & sicut unus de
Principibus cadetis** Psalm* 81

Wy jako Ludzie pomrzecie, a jako jeden z Xiążąt
upadniecie*

STrażny, a nieodwołany nigdy wyrok Boski, nie u-
chronne bez żadney excepcyi na cały naród ludzki
prawo* *moriemini** A choćby y tego prawa nie by-
ło, już śmierć, nie przerwaną od stworzenia świata pre-
skrypcyą, taką nad ludzmi wzięła gorę, iż żaden niebył,
nie jest, ani będzie, któryby się z nią nie przywitał*
Wszystko BOG dla człowieka sprawiedliwego jest go-
tow uczynić, od samey tylko śmierci zamachu, ani
cnotę, ani religią, ani łaską Boską, zastąpić się nie można*

Dość miał łaski u BOGA Moyżesz, który morze
rozdzielił, Jozue, który słońce zastanowił, Ezechiel, kto-
ry temuż słońcu na dziesięć linii cofnąć się rozkazał,
a jednak ci wszyscy przywileju, od uniknienia śmierci,
nie mieli* Wyrwał BOG Daniela z paszczki Lwów,
Tobiasza z pożarcia wieloryba, Pacholąt z pieca Babi-
łońskiego, y innych wielu z niebezpieczeństw, od śmierci
żadnego nie uchronił* Dał Bog łaskę Świętym swoim go-
ry przenosić, elementa temperować, planetami rządzić,
cuda nie pojęte rozumem ludzkim czynić, a jednak ci
wszyscy pomarli* Śmierć jest uniwersalne prawo, kto-
re oczywistym potwierdza dokumentem J* O* w Bogu
zeszły, wiekami nie odżałowany, świętey pamięci Xiążę
Jegomość Wojewoda Nowogrodzki* *Vos sicut homi-
nes moriemini, & sicut unus de Principibus cadetis**

A

Wy

Wy jako ludzie pomrzecie, a jako jeden z Xiążąt upadniecie: Wiedział w Bogu szezły J* O* Xiąże Jego-
mość o nie odmiennym smiertelności dekrete, znał
skazitelność natury, iż człowiek, jako mowi Job S* na
świat urodzony, krotko żyjąc, jako kwiat więdniecie, y
jako umbra niknąć musi, nie ufał wysokiemu urodze-
niu swoiemu, ktore z naypierwszemi w Europie Familia-
mi, z Cesarzskimi, Krolewskimi Imionami z koligaciło,
nie zasadził się na Xiążęcey Senatorskiej dystyngwowa-
nego Kawalera, y wielkiego według mniemania pospo-
litego Bohatyrą opinij, wszystkie dostatki, wygody, Hrab-
stwa, assystencye, memble, były u niego przemijającey
figury świata oryginalnym wyobrażeniem: Same ta-
lenta, ktore BOG y natura w Osobie Xiążęcey pię-
knym ułożyły porządkiem, do dziękczynienia BO-
GU, do poznania siebie, y przygotowania się do nie-
uchybnego terminu, dysponowały: A że wszystkie
Chrześcianańskie sentymenta, rosły razem z laty przy
bojaźni y zachowaniu Przykazań Boskich, przy Religii
pożanowaniu, y nie uftannym niby Heronimowey
Trąby dźwięku: *sicut homines moriemini, & sicut u-*
nus de Principibus cadetis: Jako ludzie pomrzecie, a
jako jeden z Xiążąt upadniecie: Na odgłos tey to
trąby niby Jerychońskiey, upadłeś J* O* Xiąże z wiel-
kim Religii, Familii, y Oyczyzny żalem, a tym samym
większą z upadku żalność, że w kwitnącym wieku, kie-
dy Oyczyzna, przez wzgląd wielkich talentow, y wspa-
niałości duszy twoiey, naypierwsze gotowała dostojen-
stwa: kiedy Religia, mając wielkiego y bogoboynego
Promotora na przeciw uczciwym a nie Chrześcianańskim
ludziom, ktorych to honnetom zowią, na przykład wy-
stawia, kiedy J* O* Familia Rodzeństwem y prawdzi-
wym serca przywiązaniem, żądze swoje pokładała: Omy-
liłeś wszystkich nadzieje, aleś sam nie zmylił z drogi,
do ktorey przez cały trakt życia swojego sposobiłeś się:
Pokazałeś światu z Osoby swoiey cud Chrześcianańskiey,
y wrodzoney wspaniałości, że w kwitnącym wieku, przy
korrespondujących urodzeniu y godności dostatkach,
miałeś czule oko na śmierć, ucho na zawołanie Bo-
skie, serce na wypelnienie woli jego, świętey: Y z tąd
powinna

powinna być nie śmiertelna w Religii, y Ojczyźnie J:
O: Xiążęcia pamięć: Ze w kwitnącym wieku Pan żył
w granicach wysokiego stanu swojego chwalebnie; umarł
w professyi Chrześcijańskiej przykładnie. A te dwa
punkta w dalszym wyrażeniu będą ku przykładowi mło-
dym, ku zawstyżeniu starym, wszystkim ku naślado-
waniu, samemu zaś BOGU ku większej czci y chwale.
Nic chwalebniejszego w życiu ludzkim być nie może,
jak w granicach stanu swojego zostawać, obowiązkom
przyzwoitym zadość czynić. Stan każdy, począwszy od
naywyższego gatunku, aż do nayniższej rangi ludzi, jest
to Zakon od samego Pana BOGA ustanowiony, ma-
jący swoje reguły, obserwancye, y tym się tylo świeckich
ludzi kondycya od Zakonnych różni, że Duchowni w
doskonałym stanie, świeccy zaś w doskonałości stanu
ćwiczą się

Dwojaka jest w Religii sytuacya, to jest stan do-
konały, y doskonałość stanu. Stan doskonały, jest
kondycya życia, która oddziela ludzi od świata, a łączy
z Bogiem, czy to przez poświęcenie Kapłańskie, czyli
też przez wykonanie szlubow Zakonnych, tacy opuści-
wizy wszystko, własney nawet wyrzekłszy się woli, idą za
radą Ewangeliczną. Doskonałość zaś stanu zawisła
na wypełnieniu cnot Professyi przyzwoitych. Ma Bog
wszędzie swoich wybranych, y prowadzi środkami pro-
porcyonalnemi, ich kondycyi. Krolow, Xiążąt przez
sprawiedliwość, poddanych przez posłuszeństwo, boga-
tych przez jałmużny, ubogich przez cierpliwość, Mini-
strow przez czułość, żołnierzy przez dzielność, y innych
innemi, a przyzwoitemi stanowi środkami. Nie jedna
jest droga do Nieba, y nie wszyscy powołani jesteśmy do
jednakowego doskonałości stopnia. Tak gdy do Jana S:
Lucę cap: 3 wołającego na pułczy y prostującego
ścieżki Pańskie, przyszło wielkie mnostwo ludu, pytając
się. Nauczycielu co mamy czynić? inney nie dał Re-
guły do życia, nad tę: aby każdy żył według stanu
swojego. *Hoc facite, quod vobis constitutum est.* Ja-
koby chcąc wyrazić: niech Duchowni w celach zam-
knęci w ustawicznej o BOGU zanurzają się kontem-
Az
placy,

placy, Teologowie w subtelnych szpekuluja tajemnicach, Astrologowie Gwiazdarskim bawia się rzemiossem, żołnierze, kontentuiąc się żołdem ordynansow słuchaia, Xiążęta zaś, Panowie niech o Dobrze publicznym, Familij zaszczycie, o poddanych uszczęśliwieniu myślą, pracują, y to za naypierwszą powołania swojego mają regułę: *Hoc facite quod vobis constitutum est*. Nie jest tentacya szkodliwsza za świadectwem Ambr. S. jak z placu stanu swojego, na którym BOG postanowił, pod pretextem większego, a mniemanego dobra ustępować. Nie dobry Duchowny, który pożegnawszy się przez Professyą z światem, często się z nim wita, implikuiąc się w Swieckie Interessa, y reguluiąc się barziej maximą świata, jak Regułą Patryarchy swojego. Przeciwnym zaś sposobem, nie dobry Statysta, Minister, Senator, nie wspaniałego y mniej Chrześcijańskiego umysłu człowiek, który opuściwszy dobro publiczne, względowi swojemu powierzone, zańchawszy śladów chwalebnych Antecessorow niby Patryarchow swoich, odrzuciwszy wzgląd wysokiego dostojenstwa, własney tylko dogadzaiąc fantazyi y temperamentu inklinacyi, pod pretextem Nabożeństwa, y uspokojenia we wnętrznego, w prywatnym życiu staie się przez nie dostępną osobliwość interesselowanym uciemieźliwy, Oyczyźnie nie pożyteczny, Familij nie chwalebny, urzędowi zawodny. Taki jest, jak owe drzewo z mieysca na mieysce przesadzone y uschłe, które, ani tam gdzie było, ani tu gdzie jest wzrostu nie bierze. Niech każdy według zdania Pawła S. pilnuie stanu, y powołania swojego, niech Moyżesz na gorze ręce do Nieba podnosi, ponieważz destynowany jest ku modlitwie, niech Jozue z Amalecytami wojuię, albowiem jest wodzem ludu Bożego, niech Jozef Egiptem rządzi, albowiem jest rządcą krolestwa, niech każdy *in orbita* stanu swojego, nie wdaiąc się w cudze funkcyę, zostaię, gdyż na tym zawisła doskonałość, y zupełna każdego człowieka chwala.

A tak chwalebnie żył w granicach stanu swojego s. pamięci J. O. Xiążę Jegomość Wojewoda Nowogrodzki, że wszystkie jego akcyę, urodzeniu, godności y Religij korrespondowały. Nie miał innego zamiysłow swoich celu,

celu, jak być y żyć Ojczyźnie ku pomocy, Familij ku ozdobie, wszystkim ku satysfakcyi, a sobie ku zbawieniu. Kto uważy Anielską młodość jego, ktorey mogą dać świadectwo, bom miał honor przez niemały czas, być oney spektatorem, prawdziwie *Angelicus Iuuenis*, wszystkie kwitnącego wieku akcyę, *non diuturnitate temporis, neq; annorum numero*. Ale szędziwym a nader rzadkim dowcipem, tak uregulowane były, iż procz figury młodego Kawalera, owa to skromność z powagą, mowa z uwagą, pobożność z moderacyą, łaskawość z rozsądkiem wielkiego wyznaczały statystę. Nie omyliłś mniemania y żądania powszechnie, destynuiące do wielkich rządów w krolestwie; patrzyła Ojczyzna, jak rzadkim przykładem uprzedzającą lata doskonałością, niby z gradusu na gradus, z cnoty w cnotę postępowała; Znała, że do wielkich przymiotów lat tylko brakowało, y dla tego chcąc cnotę należytą uczynić nadgrode, oraz widząc niby *praeſagâ mente*, krotkość życia Xiążęcego, dodała lat, gdy a senio Senatorską ozdobiła Purpurą, y niby *canitie* Orderem Białego Orła dystrygowała. Jak zaś chwalebnie ku przykładowi wiekopomnym czałom, Senatorską godność na theatrum Sarmackiego świata prezentował, jak professyi wysokiego dostojęństwa zadość czynił, z jakim przywiązaniem ku Religij, miłością ku Ojczyźnie, azardem dla Dobra Pospolitego unosił się; dość mi namienić o tych Seymach, na których przytomnością swoją bez menażu zdrowia y fortun, publiczne nad prywatne przekładając dobro, z tym się zawsze dawał słyszeć: że Religij y Ojczyńskich Praw nie odstąpię; Godne Senatorskich ust zdanie, a przyrodzony Xiążęcemu RADZIWIŁŁOW Imieniem sentyment, Religij y Ojczyzny interessa utrzymywać, od impetycyi bronić, y za całość onych Osobami swoimi zastawiać się. Dalby to BOG, gdyby to Radziwiłłowskie Hasło, z ust całego brzmiało Senatu, na póniżenie Herezyi, na utrzymanie Praw, y zaszczyt całego Narodu.

Co mówić o sprawiedliwości we wszystkich zami-
 słach, a mianowicie w funkcyi Marszałkowskiej Gło-

wnego Trybunału W: X: Litt: administrowaney: Uwolnieni od przeciągłego procederu przez sprawiedliwe Dekreta *enarrent justitias* J: O: Xiążęcia, z jaką pilnością regularność sądów utrzymywał, Pacjentów *justitiâ distributivâ* kontentował, ukrzywdzonych cieszył, krzywdzących poskramiał, wszystkim stał się *ad satisfactiorem* wszystko, sobie tylko samemu dla nie ustannych prac y fatyg uciemięzliwy: Co mówić o innych przymiotach Senatora, Xiążęcia, y Statystę zdobiących, które w Osobie Xiążęcey jak luminarze na Firmamencie, ku powszechnemu uszczęśliwieniu, y przykładowi jaśniały: Niechcę być w wyrażeniu osobnych cnot przeciągły, bo jako wszystkie w jedno zgromadzone talenta, są to *Attributa* dziedzicznym Prawem *ab avis, Atavis Proavisq;* na Familią Jaśnie Oświeconych Xiążąt spływające, tak wiele w tym wyrażę, gdy powiem że był RADZIWIŁŁEM.

Alexandra wielkiego męstwo, y moralne cnoty depredykując Likurgus, tym zamknął istotę pochwał, zowiąc go Synem Filippa Macedońskiego: Tenże y ja krotki ale węzłowaty biorę sposób do wyrażenia nigdy do statecznie nie wysławionych dzieł y cnot & pamięci J: O: Xiążęcia Jegomości: Jeżeli Rodowitość mam wyrazić, dość powiedzieć, że nie tylko Xiążęcami, ale Krolewskimi y Cezarskimi jest zaszczycony *ex origine splendorami*, że przez bliskie a wszystkim wiadome krwi złączenie z Domem SOBIESKICH, Najjaśnieyszemu Krolowi Janowi Trzeciemu: Ze przez Eufemią Xiężniczkę Wiszniowiecką Mikołaja Xiążęcia Sierotki Zonę, Najjaśnieyszemu Krolowi Michałowi Korybutowi: Przez Joannę Xiężniczkę Radziwiłłównę Marzałkównę W: X: Litt: która była za Bogusławem Leszczyńskim Wojewodą Brzeskim Kujawskim, Najjaśnieyszemu Krolowi Stanisławowi: Przez Annę Montwidownę Siostrę Stryjechnie rodzoną Jagiełły Krola, która była za Mikołajem wtorym Xiążęciem Radziwiłłem, y przez Barbarę Xiężniczkę Radziwiłłównę, która była za Zygmuntem Augustem, Domowi Jagiełońskiemu: Przez Annę Xiężniczkę Mikołaja wtorego Corkę, która była

za Konradem Xiążęciem Mazowieckim, Familij Austriackiej zkolligowany*. A przez takową kon^{ter}er^ęę, można wnosić, iż od Jagiellońskich, y Leszczyńskich pochodzącemi Genealogii strumieniami z Cesarzką, Francuską, Hiszpańską, Sycylijską, Portugalską Koronami, z Najjaśniejszych Xiążąt Elektorow Mitrami, zachodzi relacya*. Z kąd dość jasne wyrażenie nieskomparowanej Rodowitości J*: O*: Xiążęcia Jegomości, bo nie maż żadnego Europeyskiego Monarchy, y co tylo naleść się może naydystyngwowanśzych w Krolestwie Polskim Familij* *Hos Radiivilii cognato sanguine tangunt** Jeżeli mam wspomnieć o wspaniałości umysłu nie śmiertelney godnego pamięci J*: O*: Xiążęcia Jegomości Wojewody Nowogrodzkiego, o w rodzonym y powszechnym do Bohatyrskich dzieł destynie, o powabiającej serce powadze, y nie ustraszoney w przeciwnościach odwadze, nie trzeba w tym punkcie exagieracyi, bo oczewiście z Osoby swoiey prezentował, iż był dwunastu w Imieniu swoim Hetmanow Sukcesorem*, począwszy od Mikołaja Imieniem y władzą Hetmańską pierwszego, aż do J*: O*: Xiążęcia Jegomości MICHAŁA Wojewody Wileńskiego szczęśliwie nam teraz, a day Boże długowiecznie żyjącego*. Nie wyrażam z osobna każdego sławnych z Krzyżakami, Tatarami, Moskwą, Szwedem, Turkami wojennych, a zawsze z Tryumfem y uszczęśliwieniem Narodu odprawionych Rycerskich akcyi, bo jeżeli Kronikarskie w opisanu nie mogą ogarnąć Tomy, toć mi słowy wyrazić barziej nie podobna*. Dość mi namienić, lubo o nie przytomnym J*: O*: Xiążęciu Jegomości Wojewodzie Wileńskim Hetmanie Wielkim W*: X*: Litt*: z jaką przeźornością w Rewolucyi ostateczney zamieszania wewnętrzne, y zewnętrzne uspokajał, jednych mądrą radą do jedności, drugich władzą y odwagą do posłuszeństwa nakłaniał, zawsze jednak moc Hetmańską, y uporność Patryotow na szali przyrodzoney klemencyi tak utrzymywał, iż na tych chyba attak czynił, którzy w nie przełamany racją stali uporze*. Cieszymy się z słodkiego nam Panowania Najjaśniejszego Monarchy

AUGUSTA III: dziękuiem BOGU za tak dobrego Pa-
nia, a powinna też być y J: O: Xiążęciu Jegomości
Hetmanowi nie śmiertelna od Oyczyzny wdzięczność,
że destynowanego od BOGA Monarchę wyznaczył,
że azardem własnego zdrowia y fortun urzymywał, że
przez chwalebny rząd Hetmański granice w spokoyno-
ści, woysko w regularności, Młodź w exercytacyi Ry-
cerskiej, Oycyznę zaś w ukontentowaniu zachowując,
zasługuie dla siebie, y dla całej Xiążęcey Familij na owe
Gen: 6 Enkomium: *Isti sunt Potentes a seculo Viri
famosi*

Coż mówić o Senatorskiej dostojności godnie y
chwalebnie bez naymnieyszey krytyki w Osobie J: O:
Xiążęcia Jegomości prezentującey się, nie trzeba w tym
przeciągłych słow, dość powiedzieć: ile świat Polski miał
y ma RADZIWIŁŁOW, każdy z nich mądrą radą Se-
nator, przezorną dyspozycyą Minister, waleczną odwa-
gą Hetman: *Si Bella vocant, quilibet Hector, si Pax,
de milite Cato*: Rzućcie oko na Senatorską stube, a
nie znajdziecie Krzesła, na którymby RADZIWIŁŁ
ad salutem & decus Patriæ nie siedział: Złóżcie w
jedno Marzaskowskie Łaski, Kanclerskie Pieczęci, He-
tmańskie Eulawy, Regimentarskie y inne Urzędow y
Dygnitarzow Insignia: przyłóżcie *ad cumulum* Kardy-
nałskie Kapelusz, Arcy-Biskupie Krzyże, Biskupie Pa-
storały, a przyznacie że te wszystkie *signa honoris &
honestatis* były, y są niby Dziedzicznym zasług Pra-
wem od Xiążęcego RADZIWIŁŁOW Imienia pia-
sowane

Przy tak wyłokiej Rodowitości, przy dystyngwowa-
nych Honorach ś: pamięci w Bogu zeszy J: O: Xiąże
jak piękną harmonią utrzymował miłość Oycyzny, z
miłością własnego zbawienia, *rationem status, cum ra-
tione conscientiæ* Senatoryą z Religią, Order Białego
Orła z Orderem Ducha Ś: na Krzcie Ś: danym, a zo-
stając w Granicach urodzenia Xiążęcego y powołania
Chrześcijańskiego, oddawał co jest Cesarzkiego Cesarzo-
wi, a co jest Boskiego, BOGU: O przyrodzoney I-
mieniowi RADZIWIŁŁOWSKIEMU ku Religij y
Oyczy-

Oyczyźnie przychylności, można mówić co *Esdra 2 cap: 4* Piśmo Święte wyraża: *Unus quisq, una manu faciebat opus templi, & altera tenebat gladium:* Jedną ręką Kościoły fundowali: Religiją od impetycy bronili, na Niebo pracowali, a drugą za Oyczyznę wojowali: Kto wyrazi, jak Dom Xiążęcy przykładnie pobożny: niech Ołyckie, Białskie, Nalibockie, Zakonne wyświadczą asceterya, do których schroniwszy się od mnostwa zabaw doczesnych, na kontemplacyi wiecznych, na roztrząśnieniu sumnienia, na pojednaniu się z Bogiem przez wiele co rok czasów bawili się: Jak zaś gorliwie chwałę Boską promowujący: niech hojność Xiążąt ogłaszaią światu niezliczone a wielkim sumptem erygowane Kościoły, Klasztory: Niech na ubogich wylana szczodroblivość Niebo do rekompensy nakłania: Niech Ołtarze złotem ozdobione, Ofiary nie ustanne czynią: Nie wspominać *in particulari* świątobliwych, a nader hojnych ku Świątnicom Pańskim Fundatorów y Fundacyi, Albrychta Stanisława Kanclerza, Jerzego Kardynała, Mikołaja nazwanego Sierotka, MICHAŁA, KAZIMIERZA, KAROLA, STANISŁAWA, y innych Jaśnie Oświeconych Xiążąt Ichmościow, bo co RADZIWIŁŁ, to Kościołow Fundator, Duchownych Dobrodziey, Religij Fautor, ubogich karmiciel: Dość mi namienić, co Sulikowski Arcy-Biskup Lwowski na pisał: *RADIVILII plus quam trecentas in Polonia edificarunt Ecclesias, impleverunt hostium spoliis Tempła, Aras aurò, & per tanta fortune dispendia semper divites:* Przyrodzona, bo od BOGA y natury udzielona Xiążęcemu RADZIWIŁŁOW Domowi do Chrześcijańskich, statystycznych, y Heroicznych dzieł inklinacya, sukcesyja, nie jakoś spadający *de progenie in progenies honorum y pobożności przymiot:* Każdy albowiem RADZIWIŁŁ pilnując śladów Antecessorow swoich, to co onym było chwalebno, sądzi być sobie przyzwoito: Tak Alfons Krol miał pokoy jeden Portretami własnych Antenatow ozdobiony, który zwał szkołą swoją, że przypatrując się często, przykładem onych życie swoje regulował: Nie trzeba było wiele Portretow ś: pamięci J:

O: Xiążęciu, jeden Portret Oycowski nie skomparowanego w dziełach Statysty, niestrwozonego w przeciwnościach Hektora, niepracowanego dla dobra publicznego Senatora, sprawiedliwością Iustyniana, uspokojeniem wielkich w Oyczyźnie interessow Faustyna Xiążęcia RADZIWIŁŁA Wojewody Nowogrodzkiego: Tęgo to oryginału istotną był kopią s: pamięci J: O: Xiąże, wszystkie lineamenta, nie tylko Imienia, Senatoryi, Kawalera Orderu Białego, ale y inne Pańskich a Xiążęcych przymiotow na sobie wyrażał: Nośił ten Portret Oycowski, nie jako Bolesław Krzywousty na piersiach, ale na fereu y pamięci wyryty, aby nie takiego nie przedsięwziąć, coby urodzeniu, inspirowanym talentom, y dziełom Oycowskim nie korrespondowało: Na ten Portret przez cały trakt życia swojego zapatrując się, żył w granicach stanu swojego chwalebnie z wysokiego Urodzenia, chwalebnie z Senatorskiej godnie płaconej dostojności, chwalebnie z zasług oświadczonych Oyczyźnie, ze wszystkich *societatis humane* akcyi żył chwalebnie, oraz *ad complementum* nie śmiercielney y wieczney chwały (co krocusięńko wyrażę) umarł w Profesyi Chrześciańskiej przykładnie

Śmierć jest to *Lapis Lidius*, czyli kamień probierski, skazujący jak kto BOGA kochał, Religiją łzanował, o Niebo starał się: Człowiek poki żyje na świecie, nie może być wyznaczony za sprawiedliwego y świętobliwego, y choć z uformowanej postaci, z przykładnej regularności, y uczynkow pobożnych, wielka doskonałość w rzeczach Duchownych wydaie się, te jednak znaki jak są często dla patrzących omylne, tak dla praktykujących bywają zawodne: Sam BOG, który przenika skrytość serc ludzkich: *cui soli cognitus est numerus Electorum, in superna felicitate locandus*: Ten cnoty żyjącego widzi, y one nadgradza, ludzie zaś częstokroć z powierzchownych uczynkow sądzą y błędzą, hypokryzyą za cnotę, a cnotę za hypokryzyą mając: Tak skąpego pośty, rozrzutnego jałmużny, Tetrykow życia osobność, wesółych ludzkość zdaią się być cnoty dość Chrześciańskie, ale że te uczynki nie z Przykazania

zania Boskiego, lecz z własnego ułożenia, y tempera-
ramentu pochodzą, nie mają przed Bogiem waloru*.
Śmierć jest próbą nie zawodną*. Złych lub dobrych a-
kcyi, ona to zaślone światowey obludy odchyła*. *Re-
velat abscondita cordium*, y pokazuje jak w zwierciadle
życia przeszłego sytuacyą*. Jeżeli kto w życiu BOGA
szczerze kochał, ten przy śmierci o BOGU myśli, mo-
wi, y miłosierdziu jego oddaie się, jeżeli kto Religiją sza-
nował, ten Sakramentow Świętych, Kapłańskiey przy-
tomności żąda, y Krucyfiksa *tanquam ultimam post
nausfragium tabulam*, chwyta się, jeśli kto w umartwie-
niu ćwiczył się, taki y gorzką pamięć śmierci, y ciężkie
rozłączenie duszy z ciałem, umie słodzić męką Ukrzyżo-
wanego Pana, y nadzieją przyszley za umartwienia nad-
grody*. A przez takowe przy śmierci swoiey znaki,
pokazał s* pamięci J* O* Xiąże wewnętrzną o BOGU,
Religij y zbawieniu swoim dyspozycyą, jak BOGA ko-
chał, y od woli jego świętey we wszystkich zamysłach
dependował, kiedy za powziętą wiadomością o zbli-
żającej się już śmierci, z tym się dał słyszeć*. Od BO-
GA wziętem duszę, BOGU oddaie*. O zbawienna a na-
der rzadka w Młodym zwłaszcza Panie rezolucyą* o ja-
wne professyi Chrześciańskiej wyznanie, y we wne-
trzney samemu tylko BOGU wiadomey sytuacji o-
świadczenie*. Nie trzeba Bogomyślności Xiążecy expliko-
wać, same te słowa wyrażają, jak Wszechmocność Bo-
ską wszelkim stworzeniem władnącą adorował, jak o
nieśmiertelności duszy przeciw terażniejszym bezdusznym
Synkretystom wierzył, jak o wieczności nie przeżytey
trzymał, y na nią przez środek wiary, y cnot Religij
korrespondujących zarabiał*. O słowa wiekopomney
godne pamięci* od BOGA wziętem duszę, BOGU od-
daie*. Gdyby w Bogu zeszy Xiąże innych nie miał cnot,
które były w nim pięknym stanu y Religij ułożone
związkiem, gdyby nie miał owey szczodrośliwości na
ubogich wylaney, na sierot opatrzoney, na ozbobę y u-
trzymanie Kościołow przychylney, tedy z tego wyraże-
nia można wniesć, że był w Professyi Chrześciańskiej
*omnibus pietatis numeris absolutus**. Nie wspomina-

Cz

innych

innych przy zgonie Xiążęcym światobliwych y przy-
kładnych akcyi, z jaką czułością w interesie wielkiej im-
portancyi, bo zbawienia, *a quo pendet aternitas* praco-
wał: z jaką rezolucyą odwrócił oczy, serce, y myśli od
stworzonych rzeczy, a do Stworcy, jako *ad centrum*
żądź swoich wszystkiemi przyłgnął potencjami: Z jaką
przytomnością próżność nad próżnościami y płonne na-
dzieje świata tego opowiadał, ułomność ludzką wy-
znawał, miłosierdzie Boskie depredykował: Nie trze-
ba było s: pamięci Xiążęcia (jak zwyczaj u wielkich
Panow, y to z ołobliwszą ostrożnością) do spowiedzi,
do pokuty nakłaniać, Sam całym sercem pragnął poje-
dnania się z Bogiem, przez Sakramentalną spowiedź,
sam Kapłana wezwał, y po otrzymaney absolucyi o
Wiatyk na drogę wieczności upraszał: A po takim
między Bogiem a duszą uczynionym przymierzu, nic nie
omielzkał, co do dobrego należało Chrześcianina, uczy-
niwszy powierzonych sobie od BOGA talentow dyspo-
zycyą, nieprzyjaciołom z serca odpuściwszy, przyjacio-
łom pamięć na duszę zaleciwszy, Dwor rozporządziw-
szy, zasłużonych ukontentowawszy, *tandem* w drogę
wieczności wybierając się, pożegnał mile wszystkich przy-
tomnych, y nie przytomnych do powidania się aż na Do-
linie Jozefatowey, nawet siebie samego pożegnał, osta-
tni raz obaczywszy się w lustre, oddał wale honorowi,
talentom, nadziei y własney ciała figurze, w proch ma-
jący się obrocić: *inveni portum spes Et fortuna valet*:
A z tak przytomney dyspozycyi, można bez przyśady
wnieść, iż s: pamięci J: O: Xiąże, żył w granicach sta-
nu swiego chwalebnie, umarł w Profeslyi Chrześciań-
skiej, dla żyjących przykładnie, dla siebie zbawiennie:
Beati mortui qui in Domino moriuntur

Po zakończoney chwalebnie doczesnego życia scenie,
gdy z Katafalku niby z teatrum świata tego J: O: Xią-
że schodzi, do podziemnych krajow *ad sepulchrum Pa-
trum* przenosząc się: Zostaje do wyrażenia dość Chrze-
ściańska pożegnania, y oświadczenia w rodzoney ku Fa-
miliij miłości, ku przyjaciołom y przytomnym za ostate-
czną usługę wdzięczności, ceremonia, ktorey zadość
czyniąc;

czyniac* Dziękuję nayıpierwıey Nayjaśnieyszemu Kro-
lowi Jegomości Panu Miłościwemu, za policzenie w li-
czbę wierney Rady, za dystyngwowanie Orderem Ka-
walerskim Białego Orła, za przychylną pokornym za-
dzom satisfakcyą* Niech już ta łaskawość Majestatu spły-
wa z sukcesyą na pozostałą Familią Xiążęcą, a BOG
za oświadczoną serca Pańskiego przychylność, niech w
szczęśliwym długowiecznym a choć y nie śmiertelnym
na Tronie Panowaniu, wszechmocną utrzymuie Prawi-
cą* *Rex in aeternum vive, & non te conturbent cogi-
tationes tuae, neq; facies tua immutetur*, Dan: 5 Dzię-
kuie J* O* Xiężney Jeymości z ZAWISZOW RADZI-
WILLOWEY Wojewodżıney Nowogrodzkiej, nayuko-
chańszey Matce y Dobrodżıeyce za inspirowane z mlekiem
Chrześcianańskie y statystyczne sentymenta* Wszytkie do-
skonałości, talenta w Osobie Xiążęcey prezentuiące się,
brały swoy początek niby ze źródnia od Macierzyńskiej
insynuacyi, y zupełna pochwała onych na ciebie zlewa
się* a jako na oświadczenie Synowskiej wdzięczności
nie są wystarczające słowa, bo dostateczna od Synow
ku Rodzicom nie może być pokazana wdzięczność, tak
w milczeniu y pokornym schyloney, aż do ziemi głowy,
dziękczynieniu, o czerstwą wieku przeciągłość, o wspie-
rające lata, siły, y zamysły, błogosławieństwo błagać
BOGA nieprzeftanie* Oświadcza y Tobie J* O* Xię-
żno z SAPIEHO W RADZIWIŁŁOWA Wojewodżı-
no Nowogrodzka, należyte podziękowanie, za poprzy-
sięglą, wierną, ku przykładowi pokazaną miłość, za mi-
łe y jednomyślne pozycie, za chwalebną aż do grobo-
wey deski stateczność, nie odstąpiłaś w dogorywaiące-
go wieku ostatnim momencie przyjaciela, niech ci za
to łaska Boska przez wszystkie dni życia Twoiego affy-
stuie* niech jako światobliwe Matrony Rebeke, Rache-
lę, Judytę, Esterę BOG błogosławił, tak Ciebie w par-
tykularney mając Opiece, na przykład innym, w długo-
letnym konserwuje życiu

Oddaie wale y wam J* O* Mci Xiążę Wojewodo Wi-
leński Hetmanie W* W* Litt* Tudziesz J* O* Mości
Xiążę Chorąży W* X* Litt* *duo Fulmina Belli*, czyli
D raczey

raczey *duo Lumina Regni*: Wy to jesteście *Patres Patrie, Domus singulare Lumen, Pietatis exemplar, Virtutum compendium*, od was na cały Xiążęcy Dom cnot y przykładow w Oyczyźnie chwalebnych, w Religij światobliwych spływaią strumienie; w Wasze wpatrując się przymioty w Bogu zeszły Xiąże, y życie chwalebne, y uczynki Chrześciańskie na sobie wyrażał; Za co jako oryginału waszego istotna kopia, dziękuię za ową serc waszych przychylnosć, sentymentow jednomyślność, w życiu y teraz oświadczone łaski; *Compleat Vos Dominus, Benedictionibus suis*, niech nadgradza dobroć Boska, *in Filios Filiorum, & qui nascentur ex eis*

Ma w żywey pamięci y was JJ*OO* Xiążęta nayukochańsi w życiu Bracia y Siostry! Nie trzeba wyrażać wrodzoney miłości Braterskiey, a przez całe życie statecznie doznawaney, ta funebralna pompa, ten Katafalk, y wszystkie pogrzebowe smutne, ale wipaniałe apparence, opowiadaią jawnie miłość waszą za życia, a żywą pamięć po śmierci. *Eandem gratiam, quam praeuistis vivo, seruastis & mortuo*. Niech tedy to *castrum doloris* będzie dla was wesołych dni, y wszelkich pomyslności przyczyną, niech następujące do grobu poniżenie, będzie wam do fortun y naywyższych w Oyczyźnie Honorow stopniem; Niech jego krotkość wieku, BOG przeciąglęmi wam nadstarcza latami, niech expens na dłużej erogowany, millionowemi szczodrobliwość Boska nadgradza Prowentami. *Visite Felices, mea iam Fortuna peracta*

Oddaie ośtatnie wale y wam Jaśnie Wielmożny Pifarzu W* W* X* Litt* tudzież Jaśnie Wielmożny Jenerale Artyleryi W* X* Litt* Prawda że śmierć od przytomności ukochanych Szwagrow rozłącza, y tę zażyłość którą zobopolnie sobie oświadczaście rozrywa, z pamięci jednak y affektu, żadna awantura, ani odległość mieysca, rugować nie może; bo nie do ciała, ale do duszy nie śmiertelnie żyjącey, takowe uprzejmości sentymenta przywiązane zostaią. Jako tedy za życia w Bogu zeszły J* O* Xiąże jednomyślnie a prawdziwie całym sercem ukochanym Szwagrom spzyjał, tak dopiero przed Bogiem .

Bogiem z całej duszy interponować się nie przestanie, aby pomnożywszy użytecznego *publicis usibus* zdrowia, w naydłuższe, *circa incrementum* pomysłności, konserwował lata

Zegna całą Jaśnie Oświeconą, Jaśnie Wielmożną Familią, wszystkich Krewnych y powinowatych sobie, dziękuje za miłą *Societatis humane* uprzejmość, za oświadczone w tylu okolicznościach przyjaźni wasze: A mianowicie dziękuje Tobie J: W: Mości Xieże Biskupie Zmuydzki *nexu sanguinis & cordis strictissime* złączoney, za podjęte prace y fatygi: Pokazałeś dowód stałej a żadną okolicznością nie poruszoney przyjaźni, kiedy ani odległość miejsca, czasu, y drog niepokoyność, ani szędziwość wieku, ani też potęga zagranicznych woysk w Dyecezyi Twoiey znaydujących się, nie wstrzymała Cię od oświadczenia tey przychylności, którą za życia z zesłym w Bogu Jaśnie Oświeconym Xiążęciem Jegomością korrespondowałeś: Nad wszystkie trudności mocniejza serca Twoiego addykcyą: Niech tedy, jako Moyses za podniesieniem rąk swoich tryumf na Izraela ścigał, tak przy Świętey Ofierze za podniesieniem Pasterskich rąk Twoich, dusza ś: pamięci J: O: Xiążęcia *Ecclesiae Triumphanti* będzie *sociata*: Dziękuje J: W W Ichomościom Xieży Biskupom, Prałatom, *utriusq; Ritus* zgromadzonym Kapłanom, za Duchowny dla duszy przy Ołtarzowych Stołach posiłek: A jako w życiu zostając, na dobre serce y wiekopomną pamięć, przez stopnie chwalebnych uczynków zasługiwał się: Tak gdy z oczu waszych niknie, niech z serca y pamięci na duszę nie będzie rugowany

Zegna Oboyga Narodow Senatorow, jako Kolega, Rycerstwo, jako mężny Pułkownik, wszystkie Wojewodztwa, Powiaty, a mianowicie tuteysze Wojewodztwo z całym Generałem, jako godny a wam miły Wojewoda: Zegna Przyjaciół, jako dobrze za życia sprzyjający, nieprzyjaciół, jako z serca odpuszczający, Slug, jako *reddens unicuiq; secundum propriam virtutem*: Zegna na koniec wszystkich przytomnych y nieprzytomnych, *te pro memoriali* początkowe Kazania

Dz

moiego

moiego wrazaiać w pamięć słowa? *Vos autem sicut homines moriemini, & sicut unus de Principibus cadetis,* y wy jako ludzie pomrzecie, a jako jeden z Xiażat upadniecie? Doczesna chwała, Honor, Fortuna, Rodowitość, jest to *vapor ad modicum parens,* z życiem kończące się talenta; Jasne Oświecone Tytuły, zgaśną z światłem naturalnym; Pochlebne zamilkną usta, rodzeństwo, Przyjaciele odstąpią, wszystkie stworzone rzeczy przy śmierci opuszczą człowieka? *Sicut homines moriemini,* jako Ludzie pomrzecie? Ale dał by to BOG, gdybyście jako Ludzie mający duszę nie śmiertelną, Wiare gruntowną, śrzodki do zbawienia pewne, gdybyście w bojaźni Bożej, y zachowaniu Przykazań jego, pamiętając na wieczność szczęśliwą lub nie szczęśliwą, żyli jak Ludzie, nie jako nie rozumne stworzenia, żyli w granicach stanu swoiego chwalebnie, umierali w Professyi Chrześciańskiej przykładowie, a po skończonych doczesnego życia pracach, trafili na szczęśliwe a wieczne odpocznienie Amen

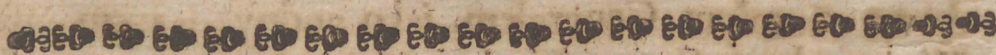

IMPRIMATUR

MICHAEL

EPISCOPUS VILNENSIS

mmp:

KAZA

K A Z A N I E

Drugiego dnia miane na pogrzebie JASNIE OSWIE-
CONEGO XIAŻĘCIA Jegomości Wojewody
Nowogrodzkiego

Przez Xiędza EUSTACHEGO RYMOVICZA S: T:
M: y Doktora, Deffinitora Prowincyi, Przeora
Wileńskiego S: JERZEGO, Karmelitę,
D: Z: Obserwancyi

Princeps ea, quæ digna sunt Principe, cogitabit: Isaia 32
Xiążę o tych, które godne są Xiążęcią, myśleć będzie

GODNOŚĆ XIAŻĘCA, naylepiey, y naydoskonaley
od tych Osob wyrozumiana być powinna, kto-
rzy w tey zостаia godności: *Princeps ea, quæ digna sunt
principe, cogitabit:* J: O: J: W: zgromadzona zało-
sna Audyencyo: Poważna, y wysoka materya *statûs*,
Honor Xiążęcy, ale tym tylko należy, którzy doskona-
łością są wywyższeni, wysokością udoskonaleni: Sferą sa-
mę Mitry tak ocerklowane są Xiążęce prerogatywy,
że z Cudzych pochwał, pożyczanych okoliczności, ani
przydatkowych, ani przypadkowych niepotrzebuia do-
wodow: *Non exterius a fontibus ergo:* W samey
istocie, w wrodzonych y w naturalnych przymiotach, od
szczodrobliwości Boskiey obficie komunikowanych ta-
lentach, Xiążęca Godność swoię zebrała y zawarła *co-
gnoscitivum:* A wiadomość oney, zupełne poznanie o-
ney, swoim okazuie Possessorom: *Princeps ea, quæ digna sunt
Principe, cogitabit:* Proporcjonalna mądrość Xiążę-
cey Osobie, Xiążęcy honor, jako sowny od P: BOGA
talent poznawać, y ten godnie zachować, aby zupełnie,
nienaruszenie, godność w swey godności aż do śmierci
dochować, y delikatnie dopiełgnować: Wzyskim ży-
jącym krew potrzebna do życia, lecz im delikatniejszy,
im subtelniejszy, ta, y do zdrowia czerstwiejszego, y do
żywszych reflexyi bardziey sposobi, dodając *spiritus vi-
tales:* Tak *in corpore politico*, Xiążęce Osoby do swych
E prze-

przenikania godności, wyższą nad niższych mieć po win-
ni dyspozycyą y umiejętność: *Princeps ea, quae digna
sunt principe, cogitabit*. Wyższa umiejętność być się
zdaie: bo czyli uznawam onę *ab agente*, ta jest *Prin-
ceps*, czyli *ab objecto*, to jest godność Xiążęca, *quae di-
gna sunt Principe*, czyli *a subiecto*, ten jest sam nieśmier-
telny wieczno trwały rozum, *cogitabit*. Nie przemieniają-
ce *species*, ta godność zawiera, według zmysłów lub wy-
mysłów; nie transeunter według przechodzących imagi-
nacyi: ale istota Xiążęcego honoru, za cel ma wieczność,
któraby rozum Jasnie Oświeconemi kontentowała ho-
norami, zawsze ma żywe *species memorativas*, jak Xiążę-
ce postęпки kierować, jak BOGU, Oyczyźnie, Domo-
wi, nieśmiertelną zostawić sławę y pamięć: *cogitabit*.
Im bardziey dzieła swe, obowiązki Xiążęce, a wszystko
wieczności godne, mieć pragnie Xiążęca Osoba, tym ob-
fitiza materya do myślenia *cogitabit*. Wziawszy jeszcze
na reflexyą, że nie tylko BOG Sędzia, *quae digna sunt
Principe cogitabit*, ale każdy następujących wieków, ka-
żdego narodu przyjaznego, y nieprzyjaznego, różney
wiary nad Xiążęcym życiem, nad zostawionym przy-
kładem, nie tylko z niższej kondycyi, ale też y *Princeps
cogitabit ea, quae digna sunt Principe*. Słusznie Xiążęcey
głowy, na te reflexye potrzeba: Albowiem *Langhins* te
słowa *Princeps*, explikuje *primum caput* pierwszą głowę,
naypryncypalnieyszą myśl tedy być powinna o nay-
pryncypalnieyszej bo wieczney godności: Niechże już
teraz *Arystoteles* poprawi swe o myślach zdanie, kto-
ry *Ethicorum* 5 napisał: *cogitatio est animi actus aut
habitus*, Purpurą być powinna myśl w Xiążętach, dla
ich prerogatywy, dla ich na honor wieczny nieustan-
ney allaboracyi, dla tak wysokiego *specificativum*, a nay-
bardziey dla tak szczęśliwego wieczności terminu, że
quae digna sunt Principe, cogitabit. Purpurą takowa
kontemplacya nazwana być powinna, jako *Lidorus*. *Li-
psius* uważaia: *Purpura trabea dicta fuit, quia trans-
beat homines*. Ze takowa myśl, y godność, y Osobę,
do błogosławienia wiecznego dysponuje, przysposabia:

Lecz na coż dalszą imaginacyą mam założone ana-

tomizo-

tomizować Themaż niechay same Xiążęce godności o
Xiążęcych dziełach J* O* s* p* X* Jegomości JERZEGO
ANSGARYUSZA RADZIWIŁŁA Wojewody Nowo-
grodzkiego, Starosty Luboszańskiego, publiczne wieko-
pomney sławie wydaia ełogia, ja z obligacyi Fundator-
skiemu Imieniowi przy należytey wdzięczności, bardziey
pragnę być *relator*, jako *orator*, pod czas terażnieyszych
publicznych exekwii, czyli generalney na ratunek duszy
supplikacyi, tegoż w Bogu zesłęgo J* O* X* Jmci, y uwa-
żam że niemało Mitr, jako w zupełnych żalach, tak w
żałosnych z straty J* O* Xiążęcia zostaią zamysleniach:

Tu Najjaśnieyszy Monarcha Nasz AUGUST Trze-
ci, Krol Polski, a wielkie Xiąże W* X* Litt* *Princeps*, a
Xiąże pokoiu, dla nas wszystkich przez całe swe (day
Panie Bóże w naydłuższe lata) panowanie, *Princeps*
pacis w żywey swey Pańskiej reminiscencyi przypomi-
na, y wspominać będzie, J* O* Xiążęcia Wojewody No-
wogrodzkiego s* p* wysłokie zdania, Senatorskie jego
pro bono publico rady, do jednności y pokoiu utrzymania
skuteczne śrzodki, y sposoby, do całości praw y swobod
Oyczyfnych media, ile że te wszystkie takowe były:
quae digna sunt Principe, cogitabit, że wolny głos fata za-
tamowały temu J* O* Xiążęciu, który był *Dux ad*
patriae oracula natus

Wstrzymana w swym biegu W* X* Litt* Pogonia,
stoi jak wryta pod Xiążęcą Mitrą z zamyslenia, na tak
niewczesne fata J* O* Xiążęcia Jegomości, który *in*
brevi explevit tempora multa, jego miłość ku Oyczyźnie,
jego Heroiczne chęci na obronę, jego dzielną gorliwość
wpromocyi, & *quae digna sunt Principe* w żaloinym
konferwuiąc sercu, y pamięci

Wyświadczyć całe Województwo Nowogrodzkie, y
przyznay, jeżeli tak affektem, przyiemnością y przychyl-
nością życzliwego sobie, *in equitate* & *equalitate* ko-
chanego Xiążęcia, niebędziez w wieczno trwałey onego
konferwować pamięci: lecz *vox populi, vox DEI*, z u-
niwersalnego kirus w noszę, że *quae digna sunt principe*
cogitabit, ponieważ *illi perpetuas debet respu. lica Fasces*:

Jaśnie Oświecona RADZIWIŁŁOW F. nilia, y da-
wnością starożytną, y wysokością Honorow, zasług, y

Ez

z Kolliga-

z Kolligaceniem Irwi Krolów, y Xiążąt, y ianych wyfokich
w godnościach Familij, *Princeps*, ona sama, jako *quæ di-
gra sunt Principe GEORGIO cogitabit*: Sam tylko Pan
BCG, badacz myśli, y ferc ludzkich spenetrować może,
a nam tylko domyslać się y zamyslać należy: jako J:
O: Xiężna Matka Syna swego, JJ: OO: Xiążęta Bra-
cia y Siostry, Brata przypominaia, niech ten żale wy-
razi, kto myśli cudze odimalować, lub wyrazić potrafi: Ja-
ko J: O: Xiążę Hetman, we krwi Stryiecznego Brata,
w powadze Senatorskiey Kollegę, w heroiczných do-
skonalsciach Rotmistrza, y Pułkownika wspominał
quis temperet a lacrymis: Miłość tu, affekt, mężność,
żywość przyjaźni tym się żywiza wydaie, im śmierci
podobniejszy, mężność, wrodzoną miłość ratuie, a zmar-
łego żywe dzieł przypominanie, ożywia, nieśmiertel-
ność sławy, y Imienia, w tey ferc RADZIWIŁŁOW-
SKICH dotkliwości, trwałości dodae: Całe antidotum
y skuteczne, w tak ciężkim y fatalnym z śmierci J: O:
X: Wojewody Nowogrodzkiego roztaniu, że jeżeli u-
marł, wola Boska, bo człowiek, ale umarł jako Xiążę,
y jako godności Xiążęcey przysłało, od dziedzicznych
splendorow, y zasług, śmierć nie oddzieliła, od Purpu-
ry nie oddaliła: Tak Jaśnie Oświecona Xiążąt RADZI-
WILŁOW Familia *Princeps, quæ digna sunt principe,
cogitabit*

Jakoż wielce sflusna ta imaginacya, albowiem sama
Mitra, swym cyrkulem wieczność figuruje: Krzyż na
Mitrze, błogosławieństwo znaczy, więc kto tak Xiążęce
swe życie całe prowadzi, że Xiążęcey godności ani myśl
nie odstąpi, błogosławieństwa od Krzyża, a wiecznego
od Mitry dostąpi: Niedocześnie tylko Jaśnie Oświeco-
ny Xiążę Wojewoda Nowogrodzki Mitrę piaśtował,
aby ią za łup śmierci zostawił, tak Jaśnie Oświecony
Wda Nowogrodzki w życiu Xiążęcy honor konserwo-
wał, że y po śmierci swej na duszy jest Jaśnie Oświe-
conym: O tym dalsza materya reflexyi moich, na
cześć y na chwałę temu Panu pod cierniową koroną,
qui est caput Principatus & potestatis

Różnie można tłumaczyć amforyzm Cicerona Deff:
5 który powiedział: że *sua cuiq; natura ad Vivendum*

Dux

Dux est, własne przyrodzenie do życia jest wodzem;
 A ja sprawiedliwie uważając, mniemam iż natura lu-
 dzka, natura rozumna, rozumem kierowana być po-
 winna, y tu już Pawła Apostoła trzeba na pamięci
 mieć przestrożę: *Si secundum carnem vixeritis mor-
 te moriemini, si autem spiritu facta carnis, moritifica-
 veritis, vivetis*. Nie według zmysłów, albo wymy-
 słów rozumnemu człowiekowi, y nieprzyjaciółom swo-
 im poddanym y niewolnikom zostawać, ale świat y
 ciało, y duszy swej nieprzyjaciół przekonywać powinien;
 Nie słabej natury manudukcyi, ale doskonałego rozu-
 mnego umysłu, drogi trzymać się powinniśmy wszyscy,
 jako S. Grzegorz Nyssenski uczy: *Tales nos vitā
 prestemus, quales requirit Christiani nominis excellentia*.
 Nie wszyscy jednak do ściślejszej obligowani są obserwan-
 cyi, częstokroć sam rozum oświecony, aby tylko nie-
 przy uporze, doda nauk do umartwienia ciała doskona-
 łych, utoruje drogę do błogosławionej wieczności; Sam
 Chrystus niektórym krzyż swój dzwigać każe, niektórym
 ciężar lekki, y jarzmo przyjemne wkłada, każdy je-
 dnak instyktu, y powołania swego zachować powi-
 nien. Dla tego zda mi się Paweł S. ad Philip. 4 y
 szukania honorów pochwał, y preeminencyi przy spra-
 wiedliwości nie zabrania, mówiąc: *Quaecunq; sunt vera,
 quaecunq; pudica, quaecunq; iusta, quaecunq; sancta, quae-
 cunq; amabilia, quaecunq; bonae famae, si qua laus, si qua
 disciplina, haec cogitate*. Cokolwiek rzetelnego, cokol-
 wiek wstydlwego, cokolwiek Świętego, cokolwiek spra-
 wiedliwego, cokolwiek kochanego, cokolwiek dobrej
 sławy, jeśli co chwały, jeśli co nauki, o tym myślcie.
 Dawniej jeszcze Duch S. przez Eklezjastyka przykazał,
curam habe de bono nomine, miej staranie o dobrym
 imieniu. Sama imienia, lub sławy dobroć nie zbawia,
 aby nie powiedziano, co bogaczowi: *fili recepisti bona
 in vita tua*, synu odebrałeś dobro w życiu twoim, ale
 przez takowe zasługi, które chwałę po sobie, jako zio-
 ła wonność wydaia, sławę imienia zostawiają, rozu-
 mieć się powinno, że nie czcze sumnienie było w za-
 sługi. Mieli starożytni Rzymianie dosć sławy do tych

czas trwającej, jako o Auguście, y Trajanie, zasług jednak do błogosławieństwa wiecznego mieć niemogli. Teraz zaś same imię sławy, chwały, jest niby powabem, allicyencyą y magnielem pociągającym, pobudką do wszystkich Chrześciańskich doskonałości. Co Jana Gwaltiera do wielkiej doskonałości przywiodło, jeśli nie jedna darowizna zemsty. Częstoć więcej miłość honoru, y sławy do dobrych uczynków zachęci, niżeli nayskuteczniejszy ascetów reflexy, y Duchownych uczęszczanie periwazy. Częstoć snadniey łatwe przykłady dadzą się naśladować, niżeli trudne y ciężkie męczenników wytrwania, o których z podziwieniem człowiek słucha, z affektem cieszy się, ale samym skutkiem do naśladowania, mało wiernym być się zdaie, o potwierdzającej fałce Boskiej, która chcącym zawsze jest skuteczna. Zdelikatniał świat teraz, a y w nim ma Pan BOG wybranych swoich, którzy sztuczniey jeszcze świat oszukują, tajemniey BOGU służą, a innym staia się za przykład do naśladowania, w zostawionych cnotach. Wielu przytomność Anioła Stroża, innym obecność na każdym miejscu Pana BOGA, wielu wrodzona uczciwość od złego jest hamulcem. Lecz innym punkt sławy y honoru, rozumnie piasztowany, tak jest doskonałym całego życia wodzem, że do nieśmiertelney wieczności doprowadzić może, że takowy, *quacunq; bonae fame, si qua laus, si qua disciplina, hac cogitat*. Naybardziej jednak te osoby, na których wierność, y dzielność, interessa Majestatu, Rzeczy-Pospolitey, Familij, Przyjaciół, Wojewodztwa, Powiatow, Domu, są zlecone. O jak Majestatowi Boskiemu do służenia, y duszy swey do zasług, wysokiey funkcyi do wypełnienia, wynayduia sposoby, trudno wymowić. Łatwo jednak podać za przykład, bo *exempla virtutum tanto sunt efficaciora, quanto personae sunt digniores* mowi S. Tomasz Aquinas. Już tedy, gdy Xiążęce cnoty J. O. Xcia Jmci Wojewody Nowogrodzkiego pragnę wyrazić, protestuię się sentymentem Pliniusza. *Laudare optimum Principem, ac per hoc posteris velut e speculo lumen, quod sequantur, ostendere, plurimum utilitatis habet, arragontiae nihil.*

Chwalić

Chwalić dobrego Xiążęcia, a przez to innym jako z zwierciadła światłość, którzyby naśladowali pokazować, wiele pożytku ma, hardości nie

Przystępując do żalobney propozycji, nayıpierwey istotę Xiążęcey Godności opowiedzieć powinienem: Ten to jest honor, który samemu Panu BOGU służy, między nieograniczonemi jego Majestatu honorami, tak w Xiegach Machabeyskich modlą się: *Domine DEUS Princeps mundi*, y w Apokaliptyczney Xiedze *Princeps Regum terræ*: Powtore ten honor Xiążęcy, całcy Hierarchii Duchow Niebieskich należy, według Makrego, który explikuje, że Hierarchia *est sacer Principatus*, a jeszcze tak, że jak character *indelebilis*: Bo niebieskim Duchom jest z tytułem Jaśnie Oświeconym *in lumine gloriae*, y z skutkiem, na większe wysławienię, y uczczenie onych: A w hardych, y przeklętych duchach, jest ci ten honor Xiążąt, jako tam P: Chrystus mowi: *Principes tenebrarum harum* Xiążęta, ale ciemności, Xiążęta nie Jaśnie Oświeceni: Co y S: Thadeusz jaśniej o nich wyrażił: *Angelos, qui non servaverunt suum Principatum, sed dereliquerunt suum domicilium--vinculis æternis sub caligine reservavit*

Po trzecie że Pan BOG lud swoy wybrany y ulubiony Izraelski, pod zwierzchnością Xiążęcą, y pod tytułem onego, więcej dwoch tysięcy lat, jako rachuie Tyrynus, aż do Elekcyi Saula Krola konserwował: Było to z sprawiedliwych Boskich sądow, że Ezawowi starszemu odebrał, ale w Jakubie zachował, Manassiesowi niedał, co w młodym Efraimie pobłogosławił

Po czwarte, lubo sam BOG nie jest *Personarum acceptor*, jednak nie, inne pokolenie wybrał do wcielenia Syna swego, tylko Judzkie, ani inaczey, tylko pod linią Xiążęcego, Berła, aby do tey sukcesyi dotrwało, ktore Archaniół Gabryel ogłosił MARYI Pannie o Chrystusie Panu: *super solium David, & super Regnum ejus sedebit in æternum*

Co więkza że y na Majestacie Krolewskim zostających, Piśmo S: czci, y szanuie honorem Xiążąt: Tak u Izaiasza c: 30 *nunquid non principes mei simul Reges*
Fz, *sunt?*

sunt? Czyliż nie Xiążęta moi razem Krolami są? Tak
u Ezechiasza, Dawida Krola, po śmierci w lat kilkaset
Xiążęciem nazywa, *servus meus David Princeps*

Xiążętom BOG swe tajemnice objawił, sekreta
kommunikował: *Frequens erat apud Judæos, ut Prin-*
cipes populi, visiones, & revelationes a DEO accipe-
rent. Jakoż mądrze y sprawiedliwie, wszystko czynią-
ca dobroć Boska, dla tego wywyższyła Xiążąt ludu swę-
go, aby byli Protektorami Rzeczy-Pospolitey, obroń-
cami oney, zassoną od nieprzyjacioł, Radą, rozumem
w niebezpieczeństwach? Jakoż *Princeps* z Hebrayskicy
Etymologij, znaczy: *Protectorem, Baiulum, Oculum*
Reipublicæ: mowi tenże Korneliusz

W samey nawet Swiatnicy Pańskiej, od wschodu
słońca, miał w bramie każdy Xiąże naypierwsze miejsce,
według przykazania Boskiego Ezechielis 34 dokąd z in-
nego ludu żaden przystąpić niepowinien był, daie przy-
czynę tenże Korneliusz: *Princeps cum esset Vicarius Dei*
in temporalibus, habebat hoc privilegium, ut proximus ad
atrium sacerdotum accederet

Obowiązki, y obligacye, na tak wysokim Xiążę-
cym honorze zostaiących, cale nie wielkie, Pisimo Święte
Levitici 19 6: opisuie, a tylko obserwaneyą praw Bo-
skich, y obrządkow zachowanie, sierot, ubogich, y Rzeczy-
Pospolitey, od krzywd utrzymanie, y obrona polecona:
Marsilius to w krotkich słowach wyraził: *Ut Prin-*
cipis est in omni virtute populo præire, ita in Reli-
gione, maxime quæ Princeps & caput virtutum est, præ-
cellere. Ztąd starodawni Filozofowie, wielkie w swych
traktatach zgadzając się zapilali sentencye: Tak Plu-
tarchus: *Princeps imago DEI est cuncta administrantis.*
Aristoteles: *Princeps Deicola debet esse.* Seneca: *optime*
Deos Principibus exemplum constituam, ut se tales civibus
præbeant, quales sibi Deos esse volunt. Tenże: *Princeps*
est Imago & exemplar DEI in terris, y innych bar-
dzo wysokie podobieństwa, wysokie zalety, y pochwały
prerogatywy, na honor y uszanowanie Xiążęcego Imie-
nia wiekami różnemi ofiarowane y ogłoszone: Sło-
wem Ołoba Xiążęca, od BOGA z miłosierdzia jego
przey-

przechrzana, w czasie honorem BOGU, Aniołom, Pa-
tryarchom, Krolom społecznym uczczona, zasługami krwi
Antenatów ozdobiona, cnot wszelkich zbiorem, na-
pełniona być powinna

Te fawory Boskie na Osobie J* O* Xiecia Jegomo-
ści ś: pamięci Wojewody Nowogrodzkiego obficie się
być wylane pokazały, gdy w Roku 1719 Miesiąca Fe-
bruarii 3 dnia, J* O* Xiecia Faustyna Mikołaja RA-
DZIWIŁŁA Wojewodę Nowogrodzkiego, y J* O*
Xieźnę Barbarę, z Kieźgayłow Krzysztofa y Teressy z
Tyfzkiewiczow Krayczanki W*X* Litt* Zawiszow Wo-
jewodow Mińskich Corkę, Wojewodzinę Nowogrodzką
Lucyna takową obdarzyła konsolacyą, Ktorą Kościoło-
wi wojuiącemu pod hasłem S: Jerzego Męczennika, y
S: Anigaryusza Arcybiskupa Bremeńskiego, *Lustralibus*
aquis tę tak hoyną Boską donatywę ofiarowali. To
pewna że w niewinności J* O* Xiecia, *Imago DEI*, że
paulo minoratus ab Angelis nad Patryarchow tym szczę-
śliwszy, że nie *in figuris aut enigmatibus*, łaski nad ra-
turalne odbierając, stał się *Filius lucis*, Synem światło-
ści przez dobroć tego Pana, który oświeca każdego
człowieka na ten świat przychodzącego. Dopieroż gdy
w młodzińskim wieku *crescebat sapientia & etate*, ja-
ko miał za maxymę życia swego, *ut in omni Virtute*
præiret populo, ita in Religione maxime, dowodem tego
uczęszczania do nabożnego Mszy S: słuchania, do kom-
munii, przez którą jako S: Cyryl mowi *concorporeus, &*
consanguineus Christi stawał się. Tak swe życie na
przykład famych dozorców regulował, *qualem requirit*
Christiani nominis excellentia. Nie trzeba było temu
Xieciowi częstemi naprzykrzać się reflexiami z Świętym
Cyryllem. *Cogita in quantam proveheris dignitatem,*
cum Divina eris particeps appellationis. Sam J* O* X:
doskonałą mądrością, czystym rozeznanieniem, znał się do
przykładn ey rekognicyi, y wdzięczności za te dobroczyn-
ności, które a *Patre luminum*, czyli znaturalnych fawo-
row Boskich, czyli wrodzonych odbierał, y umiał fame-
mu BOGU za one być wdzięcznym. *Princeps Deicola*
debet esse oddając często adoracyą Majestatowi jego
Cultu Latriæ

G

Z tak

Z tak jasnego y pogodnego życia J: O: Xcia Wo-
jewody poranka, czyli wschodu, abym dalsze opowiedział
południe, przypominam walny Jerozolimski kongres
Matt: 12 gdzie złośliwą żydow na Apostołów o zrywa-
nie kłosow inwektywę ochraniając Chrystus, do Pisma
Świętego y do przypomnienia życia Dawida Krola od-
syła, *non legistis quae fecerit David*. Niespodziewanie
bez przygotowania w dysputę zabieracie się żyśiowie, a
to przeniknęła mądrość Boska, że ani litery świętey nie-
czytaliście, *non legistis*, gdybyście czytali co czynił
Dawid, nauczylibyście się modestyi, cierpliwości, świą-
tobliwości, uraż darowania, *quid fecerit David*. Nie
w malowanych czterech Krolach, ale in Libris quatu-
or Regum Historia życia Krola Dawida, więc *non le-
gistis quid fecerit David*. Przypomnielibyście jako
święconym chlebem z Świątnicy Pańskiej, przy zachowa-
ney czystości w głodzie pośiłał się, a zayzdroszczcie kło-
sow z pola Apostołom, jeszcze nie dościgłych nauczyć
się nie z Ruth ubogiej, ale z Dawida Krola, przypad-
kow. Zebyście ku ubogim niebyli skąpemi, *non legistis
quid fecerit David*. Abulensis z S: Cyryllem a z nich
Sylweira, obszerną czynią reflexyą, czemu to Najja-
śnieyszego Krola Dawida wspominając Chrystus Pan
dzieła, żadnego mu nie przydaie honoru. jako Mateusz
S: nazywa Krolem, Łukasz S: Patryarchą, y odpowiada
Sylweira z namienionemi Doktorami. *Tam Illustris
Persona erat David, & apud Hebreos nota, ut in no-
mine ejus magnalia omnia recapitularentur*. Tak świe-
tna, jak jasnie oświecona, y owżem najjaśnieysza oso-
ba była Dawid, y u żydow wiadoma, że na same imie
jego wszystkie wyfokości, y prerogatywy, wszystkie ho-
nory, y zasługi, wspominają się y powtarzają się. *O-
mnia magnalia in nomine ejus recapitulantur*. Y Świę-
ty Ambroży decydował swą kwestyą *quid est nomen
nisi quo proprie quisq, significatur*. Origines zaś za-
ręcz pewną twierdzi, że samo imie, zebraniem jest urzę-
dow, y uczynkow. *Certum est quod unusquisq, vel An-
gelorum, vel hominum, ex ijs, quae sibi injunguntur of-
ficijs, & actibus, etiam nomina sortiantur*. Na tym
Dokto-

Doktorow Kościoła Świętego Fundamencie, gdy mi jasno świetny lustr życia, zasług w Ojczyźnie oczewistych, honorow wysokich J* O* Xcia Jmści Wojewody Nowogrodzkiego objaśniać materya niewoli, z Israelskim Ludem wyznać muszę, że na splendorach, jako o ni twarzy Moyżeszowej, tak ja na jasność Ozdob J* O* Xcia *Intendere non possum*, namienić jednak muszę, że *in Nomine eius magnalia omnia recapitulantur** W Imieniu Xiążęcia, Xiążąt honor, wzor, summaryusz jaśnieje* Com tylko o wysokości, o godności Xiążęcey wyżey mówił, to w dzielności skutecznie J* O* Xiąże Wojewoda Nowogrodzki wyraził* W Imieniu JERZEGO S* Kawalerskie, Senatorskie zachował, y wypełnił dzieła, *in nomine ejus magnalia omnia recapitulantur* na pamiątkę y zaszczyt Ojczyzny* W Imieniu S* Ansgariusza Arcy-Biskupa Bremeńskiego, Kościołowi y Religij przykładne zostawił dzieła pobożnego serca, *in nomine ejus magnalia omnia spiritualia recapitulantur** W namienieniu RADZIWIŁŁ, Jaśnie Oświeconey Familij jasno świetną sławę, y nieśmiertelną pamięć w linij *candido notanda Lapillo* wyraził

A naypierwey jako *in nomine ejus RADIVILLIANO omnia magnalia recapitulantur** Ktoż nie widzi kiedy te wszystkie lustra, splendory, ozdoby J* Oświeconego Domu, co tylko wieki sławnego konserwowały, zaczęwszy od Juliana Dorisprunga Senatora Rzymskiego, co szcudrobliva y konserwująca moc Boska, przez tak wiele wieków, zgromadziła Mitrze Radziwiłłowskiey honorow, prerogatyw, wysokości, Dignitarstw, na utrzymanie chwały Boskiey, na ubezpieczenie y obronę Rzeczy-Pospolitey, na ozdobę y nie naruszenie praw oney, na Ornament Majestatu, na zoszonę ubóstwa, na protekcyą ukrzywdzonych sierot, co tylko w boju y w pokoju z azardem fortun, ba y życia, na dobro pospolite, z szcudrołą funduszow *utriusq; ritus* po wszystkich dobrach swoich, ba nawet y Jerozolimskich, *quaecunq; justa, quaecunq; sancta, quaecunq; amabilia, quaecunq; bona fama* to wszystko w jednym Xiążąt RADZIWIŁŁOW Imieniu na pamięć przychodzą, *in*

*nōmine ejus omnia magnalia recapitulantur** Y owfzem
śmiele twierdzić mogę, że Jaśnie Oświeconych Xiążąt
RADZIWIŁŁOW Imię sławniejsze nad Dawida, z tych
przyczyn* Naprzód że sam Izai przyznaie* *Familia mea
minima est in tribu Juda** Powtore że z granicy Synow
Izraelskich nie rozszerzała się według rozkazu prawa Bo
skiego* a Jaśnie OO* Xiążąt RADZIWIŁŁOW Imię, na
cały świat Chrześcianański rozgłoszone, we wżyskich
Chrześcianańskich Państwach, z Cesarzami, z Krolami, z
Xiążętami skolligowane, jako przed dwomaśet latami
Maxymilian drugi Cesarz Rzymiski, w swym wyznaie
przywileju, *Fratres & Consanguineos nostros* nazywaiąc
Xiążąt RADZIWIŁŁOW* Dopieroż w Koronie Pol
skiej, y W* X* Litt* z jednoczone wysokie Familie
Nayjaśnieyszych JAGIELŁOW, WISZNIOWIECKICH,
SOBIESKICH, LESZCZYNSKICH* Jaśnie Oświeco
nych Xiążąt CZARTORYSKICH, LUBOMIRSKICH,
SIESICKICH, JABŁONOWSKICH, SANGUSZKOW,
y innych JJ* WW* DONHOFFOW, BRANICKICH,
RZEWUSKICH, WOŁŁOWICZOW, TYSZKIEWI
CZOW, GRUDZINSKICH, POŁUBINSKICH, DOM
BSKICH, OGINSKICH, SCIPIONOW, POCE
JOW, PACOW, BELCHACKICH, REJOW, CHA
LECKICH, SOŁŁOHUBOW, ŁANIWESKICH, o
raz bardzo wiele dystyngwowanych Domow, w zasłu
gi y w honory wysokich, jak wielkie w zaieennie z
Xiążęcemi honorami z jednocyli ze krwią ozdoby, tru
dno wymowić* Nayścisley jednak Jaśnie Cświecone
mu s* p* Xiążęciu *Sacrato federe juncta Domus* J* W*
JJ* PP* SAPIEHOW w Osobie J* W* J* P* SALO
MEI z SAPIEHY JERZEGO Wojewody Mściław
skiego, y ZOFII POŁUBIENSKIEY Marszałkowney W
X* Litt* świętym przymierzem ubłogosławioney przez
Mażeńskie sygnety, wielkimi zaszczytami honorow,
spólnie reciproco jaśniały Candore* Z tak wzajemnych
po wiele razy Maryażow między temi Domami, niech mi
łość, krwi bliskość, Purpury wysokość, Sapieżyńskiego
Domu uważa na godność* Znam to, że dla samey
Osoby J* O* Xiężney SALOMEI z SAPIEHOW RA
DZI-

DZIWIŁŁOWEY Wojewodżiny Nowogrodzkiey, po-
winieniem z winną wdzięcznością ogłosić się Domowi
Sapieżyńskiemu, za ich Fundusze dla naszego Zakonu
Oycow, już to w Białyniczach, dokąd na przyszłą ko-
ronacyą w Roku przeszłym od Oycy Świętego Bene-
dykowane Korony czekaia *tranquillius tempus*, już to
w Dorohostajach; Lecz że mniemam iż z jednoczonym
Domu *Laus unius, communicatur alteri Personae*, al-
bo według axyoma Filozofow: *quæ sunt eadem uni ter-
tio, sunt eadem inter se*, przeto narracya o Imieniu Xią-
żat RADZIWIŁŁOW, należy do Domu SAPIEHOW,
y wzajemnie. Ktorych dzieła, mężności, pełne są Bi-
blioteki, w różnych językach w Łacińskich, Francu-
skich, Hyszpańskich, Włoskich, Niemieckich, Tureckich
Moskiewskich y innych Cudzoziemskich, na chwałę y
honor Xiążat RADZIWIŁŁOW, ich tryumfy y zwy-
cięstwa z swą zayzdrością opisuiących, y wieczności zo-
stawuiących. A chociażby się y prały z szczupliły, y
języki w wymowie z fatygowały, same kamienie różnych
Fortec dobytych, różnych Zamkow, Pałacow, fundu-
szow Kościelnych, Cerkiewnych, erygowanych kosztow-
nie, własnym y powinnym odwdzięceniem wołały-
by *in nomine ejus omnia magnalia recapitulantur*. A to
li, gdy jeszcze oprócz tych generalnych, lecz spra-
wiedliwych przymiotow, uważam konserwuiącą
łaskę Boską w tym Domie Jaśnie Oświeconym,
linią procedencyi, przez Jaśnie Oświecone Osoby: Za-
dna Monarchia, czyli to Assyryjska, czyli Grecka, pry-
mu tey Familij w trwałości wziąć nie może, ktore to nad
dwieście y coś lat trwając, odmianie swych rządow po-
dlegały. Lecz J. O. Familia od początku Wiary w W.
X. Litt. w prowadzoney, od pierwszey Unij W. X.
Litt. z Koroną w Roku 1401 którą Woyszund z swym
Synem Mikołaiem RADZIWIŁŁEM podpisał, y primo
genitow pod Imieniem S. MIKOŁAJA Biskupa Myr-
reńskiego chciał mieć chrzczonych, trwa sławnie do tych
czas, y trwać (nadzieia w BOGU) będzie. Wiel-
ka sława Alexandra Macedońskiego, ale niedługie pa-
nowanie, bo tylko lat sześć jemu Tyrynus na początku
H
Mona-

Monarchii Perfskiej liczy, a w Radziwiłłowskiej Genea-
logij tylko od Alexandra pierwszego Ludwika Woje-
wody Brzeskiego, potym Witebskiego, *ac tandem* Poło-
ckiego, nad Pradziada J* O* ś* p* Xcia Wojewody No-
wogrodzkiego, a w tym nayszczęśliwszego Syna MI-
KOŁAIA, nazwanego Sierotki, Progenitora tak JJ* OO*
Xiążąt Ordynatów *privilegio primogenituræ* przez MI-
CHAŁA czwartego z Katarzyną Sobieską Kasztelanką
Krakowską, z tych Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Karo-
la Kanclerza W* X* Litt* Oyca J* O* X* Hetmana W*
W* X* Litt* Wojewody Wileńskiego, y J* O* X* HIE-
RONIMA FLORYANA Chorążego W* W* X* Litt*
z J* O* Xieżney Anny Sanguszkowny z rodzonych, o-
procz dystryngwowanych heroini zroźnemi Domami skolli-
gowanych, w tym mowię nayszczęśliwszego w prapra-
prawniku swoim J* O* Xiążęciu Wojewodzie Wileń-
skim Mieczniku W* X* Litt* z J* O* Xieżney Franci-
szki Wiszniowieckiej Kasztelanki Krakowskiej *magna
nominis & Domus solatia expectat*, jako też z Siostr
jego JJ* OO* XX* Teofili y Katarzyny* Rownie
tenże Alexander pierwszy szczęśliwy w procedencyi li-
nij swej przez J* O* X* Dominika Mikołaja Kanclerza
W* X* Litt* Primo z Anną Połubińską Marzażkowną
W* X* Litt* Secundo z Anną Lubomirską, obfitym
Synow y Corek gronem ubłogosławioną, żyjącego, z
których między J* O* X* Janem Krayczym W* X* Litt,
y J* O* Michałem, J* O* X* Faustyn Mikołaj, naprzod
Mieczny W* X* Litt* potym Wojewoda Nowogrodzki,
Ociec J* O* X* Jerzego Ansgaryusza Wojewody No-
wogrodzkiego (ktory lubo nie zostawie Potomka, atoli)
w JJ* OO* Braciach rodzonych z J* O* Xieżney Barbary z Za-
wiszow na Bakstach Radziwiłłowej Wojewodziny Nowo-
godzkiej, to jest w J* O* X* UDALRYKU Koniuszym W*
X* Litt* w J* O* X* ALBRYCHCIE Staroście Rzeczyckim,
w J* O* X* STANISŁAWIE Krayczym W* X* Litt* Ge-
nerale Leitnancie & *in tenerrima* onych *prole*, błogo-
sławieństwa Boskiego, do trwałości Radziwiłłowskiego
Imienia, skuteczne fundamenta zostawił* A z tey descen-
dencyi, z tego Purpurowego Rubikonu, nad inne Mo-
narchie

narchie wnoszę, wiekami trwałe Radziwiłłow Imię, Imię w honory y zaślugi nieustale; Ponieważ od wyżej z dystryngwowaną obserwancyą namienionego Xcia Mikołaja Sierotki, do dziś dnia, lat więcej dwuchset rachuję, oprócz wyższych Anteccessorow Xcia Mikołaja Sierotki, który między Tryumfami spoczywający nieśkażitelny został, nawet na ciele śmiertelności podległym; Inne wielkie Radziwiłłowskiego Domu dzieła, niech wieki hysoryami, y Tomami głoszą, znajdą dosyć obfitey, y chwalebney materiy: *Tam Illustris* (od mieniam trochy do materiy) *Domus erat RADIVILLIANA, & apud Europeos nota, ut in Nomine ejus magna lia omnia recapitularentur*

W Imieniu Patrona swego S: JERZEGO, Jaśnie Oświecone Xięże w Bogu zeszy, Wojewoda Nowogrodzki, na pamiątkę, y chwałę Ojczyzny, jako heroicznie zasługował, nieترzebaby długą narratywą Audytora zabawić, gdyż *quot sunt viventes, tot testes* żywych jego chęci, w których *manet post fata superstes*. A toh nie zamilczę przyszłym wiekom, że Xcia Ołoba pod Imieniem pryncypalnego Patrona, tak całego Imperium Zachodniego, jako też w schodniego, jako pod hasłem Kawalerskim wszelkie swe chwalebne *statui politico* akcyę, y dzieła, ordynował. Przykładem Cesarzow Greckich, (o czym Nicephorus w Beierlink *in Theatro mundi*) którzy do swych wojen tryumfami zakoncludowanych, protekcyi, promocyi, y ratunku S: JERZEGO używali, y polecali się. Przykładem Kawalerow Niemieckich, którzy do uszczęśliwienia żołnierskich Sukcessow, oddawali się BOGU przez intercessyą S: Jerzego; Ze zayzdrośna Herezya S: JERZEGO, z Poetycznych Fabul zawziął koncept, tego S: Patrona nazywa *Perseum Catholicorum*, dla uniwersalney ucieczki do BOGA, przez S: JERZEGO, atoli y w samey z heretyczalej Anglij jeszcze ten S: Patron Orderem jest do tych czas czczony, y konserwowany. Całe W: X: Litt: nie tylko Dieceśalnemi decyzjami za nayprzednieyszego sobie obrało Patrona, ale też y siebie y Gospodarstwu potrzebne zwierzęta, zwykło Pospolstwo nabożnym

bożnym sercem temu Świętemu, protekcyi polecać, a
żeby od chorob y zarazy (która niedawno grasiowa-
ła) wolnemi były

Ten Święty, uniwersalny Rycerstwa przykład y O-
brońca, J* O* Xiążęciu na początkach życia jego dany,
za Patrona, y protektora, jakie od J* O* X* ś* pa-
mięci Wojewody Nowogrodzkiego przychylnie ku sobie-
y kochające miał serce? hoyna łzczodrota dokumen-
tem niech będzie. Wiedział ś* p* doskonale że w Ro-
ku 1506, z przyczyny otrzymanego nad Tatarami pod
Kleckiem zwycięstwa, w Roku 1504 Aug* 4 dnia, właśnie
gdy wielkie Xiążę W* X* Litt* Alexander w samym oznay-
mieniu o zwycięstwie, do tryumfów Niebieskich z nieprzyja-
ciół duszy pospieszał, a Rządy W* X* Litt* pod wysoką rostro-
pnością J* O* Xcia Mikołaja Priscus nazwanego, Kan-
clerza W* X* Litt* y Wojewody Wileńskiego dosta-
ły się. Kontent z tryumfów, nie kontent z śmierci
Monarchy, na wieczną wdzięczność za łaskę Boską w
zwycięstwie nad Tatarami udzieloną, a podobno
y na ułatwienie Rzeczy-Pospolitey interessu, po pozo-
stałych trzech Braci Monarchy, y uniknienia niezgod
dawniej praktykowanych w Litewskim Kraju, umyślił
naszych Karmelitów Fundować, pod Tytułem Najswięt-
szej Panny Snieżney, y do skutku przyprowadził, Naj-
jaśniejszego Zygmunta pierwszego na Państwie utrzy-
mał, który w Roku 1517 ten fundusz potwierdził, a na
instancyą poważną J* O* Xcia Kardynała Jerzego Ra-
dziwiłła Biskupa Wileńskiego, po J* O* X* Woyciechu
Radziwiłł, następującego, y na Krakowskie w
krotce przeniesionego, w tymże Roku od Najswiętsze-
go Oycy Leona dziesiątego, ten nasz Fundusz potwier-
dzony; Także na instancyą J* O* Xcia Jerzego drugie-
go Radziwiłła Kasztelana Wileńskiego Hetmana W* X
Litt, który dwudziestą dziewięć zwycięstwami był
wslawiony, w Roku 1520 sbris 8 die od J* W* J* X* Za-
charyasza Biskupa Sardyeńskiego, Sekretarza y Peniten-
cyarza większego, Posała Papięskiego, Extraordynaryjne-
go w Wilnie nadany Odpust zupełny wiecznemi czasy,
modlącym się na lat 10 y tyleż kwadragen *Cum manu
adjutrice*

adjutrice, w te, trzech tytularnych Patronow dni, S: JERZEGO, S: MIKOŁAJA, y Najsświętszey Panny Snieżney*. Wiedział że ta pierwsza Xiążęcego Domu ofiara Świętemu Patronowi, tak przez Genewęską sektą zarażonych, jako przez Schyzmatycką złość, pod czas różney rewolucyi, y przez powietrze różnemi czały w funduszu swym była uszczuplona znacznie, pobożnym sercem do podzwignienia onego, nayspierwsze myśli, y chęci powziął, szczodrobliwosc swą znaczną, już to Pańską elemożyną ratując, już to na chwałę Boską y S: Patrona Kościół jego w Wilnie reparując*. Podała okazyja do wyrażenia życia S: Jerzego y Męczennika, jego malarzkim pędzlem donatywa, Jasnie Oświeconemu Xiążęciu ofiarowana, jak wżyczupłości swey mała, tak w delikatności, y miniaturze *ad vivum* całą życia Świętego wyrażająca hystoryą*. Przypadł, do serca, ten pobożności do Świętego Patrona memoryalik, y z affektem w Szkaplerzu konserwował: atoli więcej poważając publiczną swego Patrona chwałę, y ozdobę, nad gorącą a skrytą miłość swą ku niemu, nie tylko heroicznie darował Konwentowi naszemu, z obligacyą, aby ta cała hystorya w Kościele była odmalowana, ale jeszcze szczodrobliwoscją swą do skutku przyprowadził

Odwdzięczył BOG, y S: Patron tak miłą y przychylną serca Xiążęcego pobożność, wysokiemi w Oyczyźnie honorami, według Imienia S: Patrona*. Georgius, według Makrego, z Greckiego na Łaciński język, znaczy *Tropheophrastis*, zwycięstwa noszącym*. J: O: s: p: Xiąże tryumfował w respektach Najsławniejszego Majestatu Polskiego, gdy nie tylko z rąk nami szczęśliwie, y spokojnie panującego Monarchy odebrał Chorągiew z Rotmistrzowstwem Petyorskiej Kawaleryi, ale Pułkownikowstwo Husarskiej Chorągwi pod znakiem Najsławniejszego Krolewica Polskiego Fryderyka*. Sposobne serce w męstwo, odwagę, y powagę najsławniejszy Majestat widział z wrodzonych sił, y czerstwości, z śmiałością a przytomney rozumney roztropności, roztropney przytomności, bo właśnie do Rycerskich umiejętności od BOGA z natury był utalentowany, *posuit eum Ducem U-*

niversalium Virtutum J: Mach: 13 v: 54 Święty Pa-
tron Męczennikiem *in effectu* J: O: X: s: p: *in affectu*,
gdy za zupełność Świętej Religij Katolickiej, za całość
Ojczyzny, za Majestat, na pierwszy plac przez pierw-
sze Kawalerskie azardował się honory, nieprzyjaciel-
skiej Broni: Dał dowód J: O: X: gorliwości swej o
wiarę, gdy Kalwińskiej Sekcie, według starodawnych
praw, na prozbę S: Kazimierza Krolewica Polskiego fe-
rowanych, nie tylko w Lubczu rozkrzewić się niepo-
zwalał, lecz ani reparować: Dał dowód J: O: X: Oy-
czyźnie, gdy w Roku 1744 będąc Marszałkiem Trybuna-
łu W: W: X: Litt, atym samym *Vicarius DEI in tem-
poralibus*, sprawiedliwość świętą doskonale według ustaw,
praw, y nienaruszonego sumnienia utrzymywał, często-
kroć godząc przeciwné strony, według przestrogi S: Pa-
wła ad Philip: 2 v: 15 *Ut sitis sine querela, & simpli-
ces Filij DEI, sine reprehensione in medio nationis pra-
vae (Latigantorum) & perverse, inter quos lucetis, sicut
luminaria in mundo*. Często-kroć w zawiłych trudnościach
przenikającą rozumu subtelnością, tak objaśniał prawdę,
że y uporczywe przekonywał zdania, konwinkował rze-
telnością obroty: Wspaniałe y kosztowne J: O: X: Xiążęciu
MIKOŁAJOWI FAUSTYNOWI RADZIWIŁŁOWI
Oycu swemu Wojewodzie Nowogrodzkiemu po Xiążę-
cemu, po Senatorſku sprawione cenotaphium, jak wiel-
kim dowodem Synowskiej było kondolencyi, y dotkli-
wości żalem sereą, tak równym, miłości y affektu ku
domowym y Oyczyſtym splendorem: Wywyższony na-
wet po Oycu, Dziedzic krwi, zaſług, y honoru, na Se-
natorſkie krzeſſo Wojewodztwa Nowogrodzkiego, nie-
wywyżzył ſwe Xiążęce ſeree *ab equalitate*, przyjemności
y affektu ku kompatriotom Szlachecką wolnością za-
szczycającym się, wſzystkich przyjaźń równie z ſwoimi
poważając życiem: Wyraził na ſobie J: O: X: że nie
tylko Urodzeniem, nie tylko Xiążęcemi dziełami, y
cnotami, ale y ſamym nawet honorem ſwym był Xiążę-
ciem: Ponieważ Decius przyznaie: *Palatinus quilibet est
Princeps Creatus*, a według Xiędza Nieſieckiego, y ſtatut
Wojewodow Xiążętami zowie: Więc rzetelna konfekwen-
cya, że całe życie J: O: X: cia jaſnie oſwiecone Prin

Principis Excelsi, Princeps est virtus honoris.

Actio quoque ejus Principe digna fuit

Sprawiedliwie tedy J* O* Pan dystryngwowanych zasług, dystryngwowanym Białego Orła zaszczycony Orderem, godne te Senatorskie, Xiążęce pierśi, aby tym ołobliwyszim kleynotem ozdobione były* Godne te publiczne zasługi, aby nie oszacowanych nagrod skarby, drogi Orderu wyznaczał kleynot* Ale zadatki to jeszcze były, początki, do czego chciwa chęć sławy natężała, w samych początkach śmierć uieła y osłabiła żywe intencye dalszey przyślugi BOGU, Oyczyźnie, y Domowi w J* O* Xciu Wojewodzie Nowogrodzkim, podobno dla tego* *ze consumatus in brevi, explevit tempora multa*, a jako Sylweiry reflexya* *Tantum meruit illo brevi tempore, quantum alius multis temporibus vivens** Co do zupełności Chrześciańskiego życia, S* Fulgenti rozumie, że nie długości życia, ale dobroci potrzeba* *Sacra scriptura nos docet in hoc seculo Christianis Fidelibus vitam longam non prodesse, sed bonam** Słyszeliśmy jako J* O* Xiążę *in Nomine Georgij* pod hasłem Kawalerskich y Senatorskich godności, Majestatowi y Rzeczy-Pospolitey *ad placitum* dogadzał, y jeizeze miał chęci, lubo ukrzywdzone przez śmierć doczesną niewczesną* Teraz, jak po śmierci swey Xiążęcey dotrzymał godności, dowodzić powinienem, a to *ut in nomine ejus Ansgarij omnia magnalia recapitularentur in Spiritualibus*

Ansgary S* urodzeniem Francuz* Profesją Benedyktyn, pierwszy, y szczęśliwy Szwedow, Duńczykow, Gottow, Apostoł, od Ludwika Cezarza posłany, z Witmarem, y innemi Towarzyszami, do Wiary Chrystusowej z pogaństwa nawrocil, Arcy-Biskup Rhemeński, *Vicarius Apostolicus* od Grzegorza czwartego w Roku 865, y od Mikołaja VI* Papieżow uczyniony, śmiercią Wyznawca* tyle lat na Katedrze swey siedziawszy, ile J* O* X* Wojewoda żył Nowogrodzki, do Raju na wieczny przeszedł odpoczynek* Tuby mi 34 lat s* p* J* O* Xcia należało świętobliwe rejestrować dzieła, Panu BOGU miłe myśli, kontemplacye, tajemne umartwienia, skryte cnoty pod błogosławieństwem S* Arcy-Biskupa

czynione, lecz te samemu BOGU wiadome? *Qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit condensa Cordium, & tunc laus erit unicuique a Domino.* Trudno jednak takie cnoty rozumieć opuszczone w Xiążęcey Osobie, kiedy y Edyta Krolewna, y S. Kazimierz pod Purpurą nie zaniedbywali delikatne martwić ciała swoje, zwłaszcza że instynkta Boskie, wiele umięcia dokazywać dzielności w chcących zbawienia ludziach. Z oczywistych jednak okoliczności dowodzę mey *assumpt* materyi

Princeps ea quae digna sunt Principe cogitabit. Chaldayski text u Korneliusza czyta: *Liberalis, liberalia constituet*, hoyny hoynie postanowił Ordynaryinie śmierć w wielu ludziach, żal rzeczy doczesnych wrażając, bardziej nateża we zwyczajoną miłość do nich, że albo testamentu nieczynią, albo też niby przymuszenie, za wielkimi perswazyami. J. O. Xiąże s. p. Wojewoda Nowogrodzki *Liberalis liberalia constituit*, właśnie jakby bez przywiązania był do dobr tak wielkich, y do skarbow Xiążęcych. Wypełnił Ducha S. radę Ecclesiastici 14. *Ante mortem bene fac amico tuo, & secundum vires tuas da pauperi*, wypełnił mowę w testamentowych punktach swoich, gdy w życiu najmiłszym przyjaciółom dożywociem swe dobra zapisał, a J. O. Bratu Krayczemu W. X. Litt. wieczność. Wypełnił, gdy na honor S. JERZEGO Męczennika, do Kościoła naszego Wileńskiego, aby co rocznie tygodniowe nabożeństwo wiecznemi czasami było, dwanaście tysięcy zapisał, a po zakończoney Oktawie S. JERZEGO na ratunek Aresztantow w czyscu zostających Msze były rekwialne, także wiecznemi czasy

Piękną to y hoyna *liberalitas*, dla ubogich w czyscu, w ratunek, a na ziemi dla poprzyściżonych na ubóstwo Zakonników. Zywe to wyrażenie Starozakonnego wodza Machabeyczykow, tak w tym, że *duodecim millia drachmas misit Ierosolymam, offerre pro peccatis mortuorum* (a Tyrynus imieniem drachmy, Julios Italicos rozumie, to jest naszych zlot. Polskich) jako też w tym, że *bene, & Religiose cogitans* był J. O. X. s. p. *de resur-*

*de resurrectione mortuorum** Muszę tę wieczystą elemoży-
nę J* O* Xcia s* p* obligowaną wyrażać w dzieczno-
ścią, y ogłaszać z Tobiaszem Tob* 4 *Eleemosyna liberat a morte (aeterna) & non patietur animam ire in tenebras* Także u Tobiasza w Rozdziale dwunastym *Eleemosyna liberat a morte, & ipsa est, quae purgat peccata, & facit invenire vitam aeternam** Augustyn S* szczęśliwych tych Xiążąt być mieni, którzy na chwałę Pana BOGA nie żałują, *Felices Principes qui suam potestatem, ad dilatandū DEI cultum famulam, faciunt** Wyróżniony Rupertus mówi* *Eleemosyna ducit Principes mundi ad Regna Caelorum** Y sama Ewangelia tak miłosiernie chwali uczynki* Błogosławieni miłosierni, albowiem miłosierdzia dostąpią* Z Ubogiemi tedy szpitalnemi, z sierotami, dobroczynnością J* O* Xcia s* p* żyjącemi, z Kwestarzami, y innemi Zakonami hojnością jego zaponowieni, błogosławimy Ciebie Wszechmocny Boże, żeś tak miłosiernym sercem utalentował J* O* Xiążęcia, y pokornie żebrzemy, odwdzięczyć racz z nieskończonego miłosierdzia twego Jasnie Oświeconemu Xiążęciu Królestwem Niebieskim, według nieomyłnej obietnicy twojej Matt- 19 To pierwsza okoliczność, która J* O* Xcia s* p* *facit invenire vitam aeternam*, która po śmierci jasnie oświeconym dowodzi* *non patietur animam ire in tenebras*

Druga okoliczność z samego śmierci terminu, z skrytych śladów Boskich, z dnia 21 Decembra na dzień 22 w Roku 1754 przypadającego, w który dzień Kościół powszechny pokornie w żywa Mądrości przedwiecznej, przez Antyphonę* *O Oriens splendor lucis aeternae, & sol iustitiae, veni, & illumina sedentes in tenebris, & umbra mortis** O wchodząca jasności, światłości wiekuiстей, y słońce sprawiedliwości, przydź y oświeć siedzących w ciemnościach y cieniu śmierci* Ta tedy uniwersalna Kościoła S* suplika, do miłosierdzia Boskiego, aby na dusze J* O* Xcia skuteczna nie była, rzecz niepodobna, ile gdy ostatni zgon życia jego, udysonowały akta w jedności Kościoła S* pełne wiary, nadziei, y miłości Boskiej.

K

pełne

pełne pokory, skruchy, rezygnacyi na wolę Boską, pełne prześlągania, y poiednania się ze wszystkimi, affekta ku ukrzyżowanemu, a co naywiększym fundamentem jest, uczestnictwo Sakramentow*. Pokuty, ostatecznego Oleiem Świętym namaszczenia, y przyjęcie nabożne Wiatyku*. Temi są nieomylną materyi moiey probacyą, że J* O* Xiąże ś* p* Wojewoda Nowogrodzki, y po śmierci Xiążęciem, y po śmierci Jaśnie Oświeconym z miłosierdzia Boskiego*. Tak J* O* ś* p* Xiąże, z łaski Boskiey urodzony Xiążęciem, swe Xiążęce regulował życie, w życiu swe postępkę, procedera, honory, że nie były *opera tenebrarum*, lecz według S* Pawła Apostoła *ad Ephes* 5 Fructus lucis, in omni bonitate, & justitia, & veritate** Były pożytkiem, y skutkiem światłości, we wszelkiey dobroci, Marszałkowskiey sprawiedliwości, y prawdzie Katolickiey Wiary ordynowane, aby y po śmierci BOG nayłaskawszy y naymiłosierniejszy między Xiążętami pokoiu domieścił* *Ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus populi sui** Ufać powinienem w świętych Patronow pomocy, pryncypalnych W* X* Litt* y Szwedzkiego Protektorow, że wdzięczność oświadczyli, za affekt ku sobie, a osobliwie S* Jerzy za fundusz Dewocyi do Pana BOGA, przez całą jego Oktawę *in lumine sanctorum** Sama nawet dnia wczorayszego depozycya, *ad sepulchrum gloriosum, ad sepulchrum Patrum* tak chcącą dyspozycyą Boską, tak Kościelną zachowującą obserwancyą y rubryką, depozycya mowię follenna, w białym kolorze, nie w żałobnym, wszystkim, oprócz śpiewaney Summy, ofiarami poprzedzona, do jaśnie oświeconey *accomode* służy przyślugi

Trzecia okoliczność, z przyczyny ratunku, y ofiar tak od zeyścia z tego świata J* O* Xcia ś* p* Wojewody Nowogrodzkiego przez lat kilka *numerosissime* Majestatowi Boskiemu w różnych Kościołach W* X* Litt* oddanych, jako w Nieświzkiey akwileyi, pod czas terazniejszey generalney trzydniowey supplikacyi na pomoc y ratunek dusz w czyściu zostających, czyli sameyże duszy J* O* Xcia potrzebującey (BOG sam lepiej wie) aplikowanych, wnosząc* jeśli J* O* Xiąże zadość uczynił sprawiedliwości Boskiey, tedy też same inne dusze elibrowane

rowane z przyczyny błagalnych ofiar pod Imieniem Xiążęcia, większey mu akcydentalney przydają chwały, y światłości w Niebie: jesliby zaś samego Xiążęcia duszy potrzebne były: te same do nie śmiertelney, służą jasności: Z obodwu jednak propozycyi jedna wynika życziwa kategoria *lux perpetua luceat ei*: To swey Leliwy Jasnym kandorem *candide luna nitens* J: W: Jmć X: Biskup Zmudzki, nadowod krwi bliskiey, przyjaźni *Et post funera* trwałey, y Pasterskiego affektu *candido corde precatur*: To Srzeniawa J: W: Jmci X: Szuffragana Zmuydzkiego *in votis effundit* gorącym nabożeństwem *ad fontes Salvatoris*: Krzyż J: W: Jmści X: Szuffragana Białoruskiego błogosławieństwa pełny, żegna y błogosławi *in viam pacis Et eternitatis*: J: W: J: X: Biskup Ptolomaydy, Officyał Łucki, y Brzeski, W: X: Kanonik Wileński, który *nativae lune splendoribus, actum clare serenavit lugubrem* dnia w czorayszego, tudzież WW: Nayprzewielebniejszy Dycezyi Wileńskiej, Łuckiey, Zmuydzkiey, y innych *quos ornant violæ, vos colat omnis honor*, wyniesionemi rękami y ofiarami aplikuiąc nawet swe podroży, trudy, *charitatem Et claritatem Numinis optant* J: O: Xciu: Dopieroż *utriusq. Ritus* obligowane za dobroczynne, y funduszowe reipekta J: O: s: p: Xiążęciu *in victimam* nabożeństwa, prozby, supplikacye, gdy swe serca ofiaruią, ktoż nie widzi, jako każdy *propriis umbram mortis illuminat astris*: Tu zgromadzone Dominika S: gwiazdy, y pochodnie: Tu S: Franciszka Seraficzne ognie: S: Jgnacego rozpalone serca, S: Bazylego ogniście słupy, S: Benedykta lampy oświecające drogi do Nieba, mego Karmelu gwiazdy, ubóstwa, szpitalow nędza, pokora, ofiarowane BOGU, y serdeczne wśzystkich westchienia, czegoż bardziey jednaią, o co zgodnie supplikuią u Majestatu Boskiego, Ktory na prozby jest łaskawy y miłosierny, w obietnicach swych skuteczny, w szafunku szczodry jeśli nie światłości wiekuiстей duszy J: O: Xcia: Rzekłś Panie: *Petite Et accipietis* o to supplikuiemy wśzystcy: *illuminare his qui in tenebris Et umbra mortis sedent*, raczie nas wysłuchać, aby nie tylko w mych probacyach, *Et in pia opinione*, ale w samym skutku J: O: Xze

Wojewoda Nowogrodzki po swej śmierci, wiekuiwym
tym światłem w chwale Niebieskiej był jasnie oświe-
conym Idę do waledykeji

Naypierwey J: O: Xiążę zegna całą Nayjaśnieyszą
Rzecz-Pospolitą, tym affektem, którym żyjący *publicæ
utilitatis motivo*, brał na się *officium*, życząc pomyslno-
ści, z błogosławieństwa Boskiego, *ut servet meritos Res-
publica fasces* w naydroższym *unionis* kleynocie *Litva-
nię turres, & vos valeatis amici*:

Nayjaśnieyszemu Panu AUGUSTOWI Trzeciemu, za
Pańskie respekta, y fawory, dziękuje J: O: X: a oddając
walekę, w czerstwym y długoletnim wieku, y fortun-
nym pokoju *bene valere vovet*

Calemu Senatowi ustępując z Krzesła, zostawie
mieysce, dziękuje za kompanię, a sam spiesząc z wyro-
ków Boskich *ad pacem perpetuam*, życzy *unanimum sen-
sum pro bono publico, & faventia vota*

Equestro ordini oddając walekę, zostawie swą
heroiczną dzielność y apprekacyą: *vivite sic fortes ani-
mis, ut Patria poscit*

Calemu Wojewodztwu Nowogrodzkiemu, Dygni-
tarzom, Ministrom, Urzędnikom, y wszystkim życzli-
wym przyjaciolom zostawie Anioła, z dobytym o-
rężem: Anioła mówię Strożę, do obrony waszey goto-
wego, *ut tueatur & protegat omnes*

Jasnie Oświeconey swej Familij, żywym nie śmier-
telności affektem wyraża pożegnanie, y walekę: zоста-
wując swej pamięci kleynot, w skarbcu serc Xiążęcych:
Estē mei memores, ego claro pascor olimpo: A naprzod
Składę Mitrę prześ toba, J: O: Xiężna Matko, z tą
obserwancją, y modestyą respektującą, jako twoy ho-
nor, y powaga każe, a za te, od niewinności swej e-
dukacyą, affekt, miłość, y błogosławieństwa Macierzyń-
skie, należytą dziękuje wdzięcznością, oraz przeprosza,
że do terażniejszych żalów, nie dobrowolnie, lecz z wy-
roków Boskich stał się przyczyną, a życzy ci (Fundator-
ko, y Dobrodziko nasza nayszczodrobliwiza, y nayhoy-
nieysz, a nie tylko nasza, ale y Dziecielska y Hłuska)
od wszechmogącego Konsolatora, przy nayczerstwiejszym
wieku

wieku, tych pomyślności : których zaśluzylaś szczo-
drotą swoją na Kościoły, y chwałę Boską, obfitą; *sit*
tibi cura tui, sit tibi cura mei: Vix illud potui
dicere triste: vale

J* O* X* Salomei z Sapielow Radziwiłowej
Wojewodzinie Nowogrodzkiej Staroscinie Luboszan-
skiej, J* O* X* Przy ślubie wzięty ofiaruie Sygnet, aby-
tak drogi skarb Miłości, wprochach nie krył się Smiertel-
nych; lecz y swoy dany wżyciu, nie odbiera; niech
oba pierscienie dokumentem będą oczywistym, że
doczesną fortunę, y wieczne wtych cyrkulach Błogo-
ślawieństwo, na ulgę żalu z ofierocenia życzy z takową
insinuacją: *Principis affectum constanti mente, teneto*
sive diem videat, sive tegatur humo

J* O* X* Hetmanowi Wojewodzie Wileńskiemu,
y iako Wodzowi, y iako Ordynatowi, tudzież J* O* X*
Chorążemu W* X* Litewskiego J* O* Xiążęciu
Miecznemu JJ* OO* Xieźniczkom Wojewodzankom
Wileńskim, przy Serdeczney walecie życzy *Prospera*
quaq, velint, concedat Summus ab alto.

JJ* OO* Xiążetom Braciom Rodzonym: UDAŁ
RYKOWI Koniuszemu W* X* Litewskiego,
ALBRYCHTOWI Staroście Rzeczyckiemu: STANI-
SŁAWOWI Krajczemu W* X* Litewskiego, Brater-
skim affektem ofiaruie purpurę swoją: aby Fortu-
natissimos in tega et Sago doznawali *successus*, z kolli-
gowaną Familią, oraz życzy: *Fastigia Summa deco-*
ret vobis tincta croco, Et fulgenti murice vestis

Osobliwiec, iednak, y szczegulniec J* O* X* Sta-
nislawowi RADZIWIŁOWI Krajczemu W* X*
L* Generałowi Leutnantowi Kawaleryi J* K* M*
y Rzeczy-Pospolitey, Kawalerowi Orderu Białego Or-
ła (że oprócz affektu, y miłości Braterskiej, jako
Starozakonny Symon; *Accepit Simon ossa Fratris sui*
Jonathae Et sepelivit ea, tak J* O* X* Krajczy: J* O*
X* Wojewody Nowogrodzkiego *præclaros manes* w
grobie Radziwiłowskiego Mauzoleum kosztownie
z obfitości hojney, y Braterskiego serca, y skarbu
łokuieć bez Respektu, y względu na swe zdrowie)

L

z życzli-

z życzliwą tedy wdzięcznością J* O* X* Wojewoda
Nowogrodzki do tych Błogosławieństw Boskich, które
Tobiasz, Ruth ba y całe pismo Święte wyraża, y
wychwala, J* O* X* ofiarowanych, zostawia swoy
Order, aby *Fides, Rex, Lex*, przy pomysłnym zdro-
wiu iego, odwdzieczyły mu ten affekt na osobie
Xiążęcey & *consortis eius* y J* W* *Pocieiom*
domu, y miłey ich Latorośli: *DEUS autem omni*
potens Benedicat tibi, & crescere te faciat, atq;
multiplicet: któremu tę waletę czyni *Sicq; in perpe-*
tuum, Frater, ave, atq; vale

JJ* OO* Xiążniczkom Siostron Swym, przy
pożegnaniu serdecznym dla rezonancyi, w chwale
z sławy, honoru, y Religij, oddaie do depozytu
wiecznego, Herbowne Trąby, aby J* O* Tereście
miedzy Liliami J* W* Pacow z wysokimi honorow-
tonami, śmiertelne rozbiły żale, y W* X* Litt*
piorem fortunne wyrażały noty, *Perpetuos constans*
scribat fortuna favores

J* O* Brygidzie za Murem Prawdzica JJ* WW*
Solichubow, Silniejszą nad Lwow mężnością Sła-
wnego: któremu *Classica signa iuvant, Sonitusq;*
audire tubarum z Cyrkułu wieczności iego, życzy:
non noscant hæc monimenta mori

J* O* Xiążnicce na świecie Maryannie, w Zako-
nie w Bogu Przewielebney Imości P* Matce Giertru-
dzie Przełożoney Zakonu, Wileńskich Panien Wizy-
tek, echo tey fatalney Trąby Przechodząc za
Zakonną, Klauzurę, Świątobliwey Pobożności y
pamięci rekomenduję Xiążęcia Brata, *Germano*
Fratri pietas Tua servet Amorem

J* W, Jegomości X* Tyłzkiewiczowi Biskupowi
Zmuydzkiemu, już to iako blisko krwią ziednoczo-
nemu, już to iako Senatorowi, już to iako *Præsidi*
ad funeris aras, tudzież wszystkim J* W* Nay-
przewielebniejszym Infuatom, Prałatom, Kanoni-
kom & *universo Clero in nivea Conscientie candore*
viventi ofiaruję starożytnego JJ* WW* Zawiszw
Łabędzia, *ut in sublime ferant ad Sidera*
Cygni

Cygni: Oraz każdemu przy wdzięczności, za
ich Modły, prace, podruże, affekta oddając wale-
tę, oddaie się pamięci każdego, *omni Momento
mea Anima memento**

J: W: JJ: PP: Łaniewskich Łowczych W: X:
Litewskiego y dystyngwowanych *purpureo Sangvine
tinctos* Kolligatow, Sąsiadow, Rycerstwo, Towarzy-
stwo, przyjacioł rozrzewnia swą waledykcyą: *Allo
quor extremum mastos abiturus Amicos, salвете e-
ternum socij, aternumq, valete** A na ulgę kondolen-
cyi waszey zostawnie Radziwiłow Orla, który jest
Jovis Armiger ales

Zegna się oraz ze wszystkiemi, którzy są na świe-
cie, ciało z ziemi stworzone, oddaie ziemi, a żywa
chęć J: O: Xiążęcia, żywa myśl, aby przez zasługi
niewinney męki, y śmierci Chrystusowey były złą-
czone z Bogiem, serdecznym życzie affektem:

Lux perpetua luceat ei Domine, cum San-

ctis tuis in aeternum, quia pius es

a zapewna J: O: X: Wojewoda

Nowogrodzki: *Princeps ea,*

que digna sunt Principe

Christo, Cogitabit

A

M

E

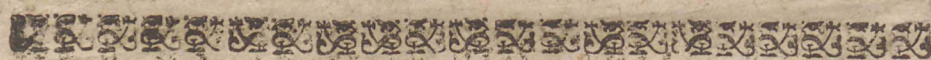
N

C E N S V R A

I M P R I M A T U R

Act: Vilnæ die 9 Mensis Januarij A: D: 1758
A: Horain Episc: Hirenen: S: S: A: V: Libror:
Censor mmp:

C O N S E N S U S

Imprimendi hanc Concionem Ab Adm: Re-
verendo Pre S: Th: Magro Provinciali Provæ
Rutheno Lithvanæ S: Georgii Martyris, datus est die
10 Januarii A: 1758 Fr: Angelus Lipkowski S: Th:
Mgr: Regens & Præfectus Studiorum
mmp

K A Z A N I E

Trzeciego dnia miane na Pogrzebie Tegoż J. O.
Xiążęcia Jegomości Wojewody Nowogrodzkiego
Przez X. **JOZEFA BARTOSZEWSKIEGO**
Societatis JESU Teologa

Modicum plora super mortuum, quoniam requievit:
Ecclesiast. 22 v. 11

Mało płacz nad umarłym, albowiem odpoczywał

Jezeli kiedy, tedy na ow czas naybarzciey żal nasz
niema uwagi, gdy w smutnym zadumieniu ży-
wo uważamy, jak wielkie przyczyny do żalu ma-
my: *Załośni Panowie!* Zebraliśmy się tak licznie
na ten wspaniały Xiążęcy pogrzeb jednomyślnym
życzliwości ku temu Panu sercem, abyśmy spólnego
sobie, po tak znaczney utracie zażyli żalu: Opla-
kiwamy y teraz tak rzewnie zesłego z tego świata
w Roku 1754 dnia 22 Grudnia, Jaśnie Oświeco-
nego Xiążęcia Jegomości JERZEGO RADZIWIŁ-
ŁA Wojewody Nowogrodzkiego, jakby go nam
dzisiajwina śmierci wyrwała ręka: Nieukoionego do-
tychczas żalu są jasnym dowodem pełne uzalenia się,
na tak niewczesną śmierć tego Pana, już Braterska
Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości, Krayczego
W. X. L. żałobna mowa, już od Najjaśniejszego
Senatu, Rycerskiego koła, y tego Prześwietnego
Wojewodztwa, żałosne w słodkomownym krasomow-
stwie wyrażone uprzejmych serc oświadczenia:
Jezeli bowiem sama natura lży żyjących z odcho-
dzących śmiercią, tak ściśle spoila, iż częstokroć by-
wa y to, że dla samego łzczegulnie ostatniego
roztania się z przyjacielem zafrasowane, y rozkwi-
lone niepohamowanym żalem serca razem zumar-
łym w jedneysię grzebią mogilę; a jako cięższa
nad samą Śmierć boleść w sercach tu wszystkich

M

nas

nas być niema; gdy jeszcze do tak skłonnej do
żalu natury, przystąpi żywa uwaga utraty takiego
dobra, którym oszczędnie y samo Niebo szafować
zwykło: Nie zawsze bowiem, tak gorliwemi Re-
ligią obrońcami, Senat Polski tak radnemi Senato-
rami, Rycerstwo nasze tak odważnemi mężami ob-
darzać, y uszczęśliwiać zwykło, których radaby Oy-
czyzna nie już śmiertelnemi, ale nieśmiertelnemi
widziała, aby przy ich nieśmiertelności, sama też nie-
śmiertelną zaszczycala się sławą: Zli kiedy umiera-
ją, niemaż czego żałować, y żalem serca rozrzewniać,
bo często y ich własny, y cudzy interes każe, aby nie
żyli; ale dobrych śmierci pożał się Boże, bo tacy
jeżeli dla swego imienia, y całej Familii, daleko
barziej jeszcze dla publicznego Oyczyzny inte-
resu godni nieumierać: Mowi Salomon: Sap: 6 v:
26 *Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum*;
rozmnożenie mądrych, poradnych Panow, jest to
zdrowie, życie, y jedyna okraś Państw świata; jeden
stoi za tysięcy, którego Pan BOG na wsparcie Oyczyzny
obiera, dając mu mądrość, męstwo, y fortunę dla dobra
pospolitego, jako czytamy: 2 Regum 18 o Dawidzie;
o którym żołnierze jego mówili: Ty jeden u nas je-
steś za dziesięć tysięcy: Y Abner, gdy umarł, mo-
wi Piśmo Święte 2 Regum 3 Wszystek dom, y kro-
lestwo Saula upadło, jakoby w jedney mogile szczę-
ście wszystkich z nim się grzebło: Gdy się drzewo
wycina, y liścia, y gałęzia poschnąć muszą, y owocu
wcale niebędzie, tak gdy człowiek godny umiera,
na wielu w nim płakać ruinę potrzeba: Dla czego
y z tey zacnego tego Xiążęcia śmierci, postrach nie
jaki w bojaźni Bożej biorąc, na jego śmiertelne zwłoki
suchym nie patrzmy okiem, w którym wieleśmy
pociech dla dobra pospolitego Oyczyzny naszej wy-
nikających stracili: to mu bowiem BOG dał y na-
tura, iż rychley cnotą, rozsądkiem, powagą, w tym
młodym swym wieku, niżeli lat szędziwością doy-
rzewiając, niepłoną w każdym wzbudzał nadzieję,
że wła-

że właśnie tyłō na rozszerzenie sławy Oyczyzny
swoiey był na świat wydany*. Korono Polska*
y ty Palemonia* któraś tym zaczęła świecić kleyno-
tem, jako na to bolejesz* Ze tę twoię ozdobę jedna
ziemi pokrywa bryła, y nikczemna rdza niszczy*
Jaśnie Oświecona Familio, izali dostatecznemi łzami
to oplakać możesz, iż ci niezkomparowaney sławy
żywy konterfet prawie w oka mgnieniu zniknął* żeś
utraciła tego, którego sobie z wielką Przodkow Do-
mu RADZIWIŁŁOWSKIEGO nabyła sławą* Za-
iste musi y ten sam (bez którego ktoż kiedy żył
na świecie) by też naygłównieyfzy nieprzyjaciel te-
go powszechnego żalu być uczestnikiem, bo daymy
to, że z prywaty jakiey mógł być w czym nienawi-
snym, ale cnoty, rzetelności, skromności y innych
przymiotow jego Pańskich miłośnikiem koniecznie
być musiał

Wszakże jako znayduie się wesele koniec, tak,
y fraśunkowi tenże istny ma należeć, lecz bowiem
miarki przebrać mądrymu się niegodzi, ani też u-
porczywym żalem wyrokom Boskim przeczyć, bo
kto może naywyższemu Panu to odmówić, co mu
się podobało* Godnieyszy BOG, y Niebo, choć w
młodym wieku, doyrzały jednak cnoty w Bogu ze
szłego Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości Wo-
jewody Nowogrodzkiego, nizeli Familii, y całej
Palemonii, lubo sprawiedliwe, y słusne chęci*. Łzy
tedy te, ktoremi skrapiamy śmiertelne tego Pana
popioły, lubo arcyślusnie jemu są winne, złączo-
ne jednak mają być zrezygnacyą Chrześciańską na
wołą Boską, którego sądy, acz często nam są skryte,
zawsze jednak niezmierney dobroci, sprawiedliwości,
y mądrości są pełne*. Zaczynam powtarzam tu nau-
kę Ducha Świętego* *Modicum plora supra mor-
tuum** Mało płacz nad umarłym, żal ten niech bę-
dzie według miary, y rozsądku, czemuż* *quoniam re-
quievit* bo już on odpoczął w Panie*. Płastwie wrę-
ku fortuna, honor, doczesna pomysłność każdego,
jako grę jaką, y rzuca z rąk, do rąk, rzuci od bo-

Mz

gactwa

gactwa do uboſtwa, y nędzy, od czerſtwości do kalectwa, od ſzczęſcia, do nieſzczęſcia: Ba y ſama ſkażitelność natury ludzkiej to ſprawuie, że w ludziach gładkość, uroda, ſpieſzy zlaty do ſproſności y brzydoty, ſiła do ſłabości, cześć do wzgardy, emulacyi, zazdrości, zdrowie do choroby: Człek zaś, gdy ſię przez śmierć do grobu zbliży, dopiero go żadna alternata nie zatrwoży, żadna nienawiść, żadne uprzykrzenie, y troſka nań nie padnie: Jako tedy okręt ſzturmami morſkimi ſkołatany po ſtraſzliwym żeglowaniu, gdy ſię do portu przybije, toż beſpiecznie nieoglądając ſię na nawałności, burze, y flukty ſrożącego ſię morza, ſpoczywa, tak życie na ſze rozmałą fortuną ſkołatane y z targane, gdy do kreſu śmierci przychodzi, toż beſpiecznie niły u pożądanego portu ſpocznie: Jako dzienny najemnik (mowi Pacient Pański) Job: 7 7 cały dzień robiąc ezeka wieczora, y żadna mu godzi na nie ieſt weſełſza, jako gdy robić przeſtaje, a zapłatę bierze, tak ſprawiedliwy żadnego ſobie dnia weſełſzego niema, jako ten, ktorego mu, o wyſciu z tego ciała znac dadzą: Woła przeto mąż według Serca Bożego Dawid: Pſal: 119 Nieſtety, iż ſię przewlokł żywot moy: A Paweł Apoſtoł, jako ptaſzyna zkatki, ztego więzienia ciała chcąc na wolność wylecieć, często wzdychając wołał: *Cupio diſſolvi, Cupio diſſolvi*: nie chcę wtym ciełſku jako wglinianey lepiance mieſzkać: czekam domu właſnego nie ręką budowanego: Ba y poganin Cycero Libr: de Sen: zwykł -był mawiać: ktoby mi wrocić ſię do młodości kazał y laty mię przeſzłemi darował, barzobym ſię ociągał jako ten, ktory do mety już już przybiega, a mu znowu ſię zawodzić do biegu każą

Śmierć tedy Świętey Pamięci J: O: Xiążęcia Jego mości niczym innym nie jeſt, jeno przenieſieniem ſię duszy, z tego na tamten ſwiat, odmianą barziej jeſt mieyſca, nizeli życia: z oſobliwſzą albowiem żywomością,

wością, y cale do ziemi nieprzykuta (jako napisał Rzynski Filozof) dana jest dusza każdemu człowiekowi; Czemu się dziwować niemamy, jeżeli się na początki jey obeyrzemy, ktore nie są z ziemi y skażitelnego ułożone ciała, ale ma Ducha Niebieskiego? Natchnął B O G (mowipismo Święte) Gen: 17 w twarz jego (to jest Adama) Ducha żywota, y stał się człowiek w duszę żywiącą; Niebieskich zaś y Duchownych rzeczy natura jest, zawsze ku Niebu, jako do swego Centrum co żywo zmierzać. Śmiercią za tym ninieyszą grzebiemy J: O: Xiążęcia Jegomości ciało tylko skażitelności podległe, (acz y to do czasu) ktore w proch y ziemię odmieniwszy się, popolicie jako w oczach niszczeie, tak y w pamięci ludzkiej być przestaie, ale duch tego Pana nieśmiertelny zawsze w swej istocie zostawa, śmierci się nieleką, ani swoiey sławy, swoich dzieł, na ktore cały się wiek odważał jey włupieństwo oddaie, ani też ona odbierać je może; Przeto u nas w żywey zawsze zostając pamięci, pochwały, na ktore w nienagannym swym życiu zasłużył, słuźnie od nas odbierać jest winien.

O Antigonie czytam, że gdy ten Bohatyr umarł, jednego znaleziono krasomowcę, ktoryby podług zwy czaju tamiecznego kraiu rzetelnemi słowy Antigona nieśmiertelną wyraził sławę: wtym gdy się wszyscy do pogrzebu zgromadzili, daią znać, że ow Orator nagle umarł: coż zatym wynoszą na marach onego Bohatyrą, alie ieden z przyjaciół krzyknie: *Antigon de se Ipso loquatur* niech sam Antigon nieśmiertelną swą sławę opowiada: Takiego przydzie y mi dnia dzisieyszego zażyć sposobu, bo to nie sekret, że ja nie krasomowca, o Pańskich przymiotach, o Xiążęcy godności Orator nie zdolny, więc kiedy wszyscy godney czekacie odemnie pochwały zmarłego, tym się złożę: *Radivilius de se Ipso loquatur*; Niech sam J: O: Xiąże nieśmiertelną swą sławę nam opowiada: Rzeczcie wszak temu

N

Panu

Panu życie y usta iuz dawno zawisła śmierci zapie-
czętowała ręką. Odpowiadam, nie każdy, kto umie-
ra, żywotem płaci, mowi Seneka ad Lucillum: *Stul-*
tus moriendo mortem incipit, sapiens moriendo mor-
tem vincit. Nad tym tylko śmierć dokazywać
zwykła, który gdy żył, dla swych nierostropnych po-
stępów, zdał się za żywota umarłemu plac żalec,
lecz ten, któremu wszystkie lata samą cnotą jak nie-
jakim przewijały się palmem, lubo go w młodym,
jak y tego Pana śmierć zaskoczy wieku, sama mu to
nieprzetrwaną nadstawi sława starością, y nieśmier-
telney całemu światu poda pamięci. Sława,
która jest właściwym cnoty płodem, ta pię-
kney Matki pięknieysza Corka, jako między żyjącemi
czyni dystrykcyą wielkich ludzi, y wydziela onych
od Pospolitego gminu, tak lepszą, y większą ich czę-
stkę od skazytelności y śmierci uwalnia

W tym szczęśliwie żyjących łzeręgu liczy się s:
p: J: O: Xiąże Wojewoda Nowogrodzki, który lubo
od całej żałosney Familii, osobliwie jednak od cie-
bie J: O: Xiąże Stanisławie Radziwile Krayczy
W: X: L: przy tak znacznych Twoich na ten po-
grzeb nakładach, łzami skropiony, y do grobu Oyców
swoich jest zanieśiony, a toli prawdziwie *factus est inter*
mortuos liber żyje on wiekopomney sławie, żyje
w sercach naszych, żyje w BOGU; więc śniało już
mowie: *Radivilius de se Ipso loquatur*. Jakoż s:
P: J: O: Xiąże życiem swoim, y nie śmiertelney
sławie konsekrowanemi dziełami, niby ustami do nas
mowi, co nie gdys poważny Rzymski Senator Tul-
liusz rzekł o sobie lib: i offic: *non nobis omnino*
viximus, sed ortus nostri partem patria vindicavit,
partem amici, totos Dii. Nie dla własney żyłem
prywaty, ale częścią dla dobra Pospolitego Oyczyzny
moiej, częścią żyłem dla ich Synów, Sercem
affidowanych moich przyjaciół, cały zaś żyłem
Bogu. Mowi zaś to, nie żeby sławy sobie jakiej
doczesney przyczynił uwas, bo już temu Panu
nie poniey, ale oświadczając z tym dla tych przy-
kładu

kładu, których z takimże obowiązkiem BOG y
natura na Świat wydała: Co tedy w Bogu że-
liży Wojewoda o sobie w krotkich wyraził słowach,
(* bo też Pospolicie umarli z żywemi w długie
nie w daia się rozmowy *) to ia dalszym Kaza-
niem nie co szerzej opowiem, całą istotę rzeczy
na dwie części dzieląc: W *piernszej części* mówić
będę: Ze s: p: J: O: Xiążę nie dla w łasney żył
prywaty, ale dla Ojczyzny, dla imienia swiego
y całej Familii, a żył, jako nie odrodny od swo-
ich Antenatów nieśmiertelney sławy dziedzic! W
drugiej części to wyrażę: Ze J: O: Wojewoda całe
swe życie konsekrując Bogu y Religii, pełen był
Chrześcijańskiej cnoty, y Staropolskiej o chwałę
Boską gorliwości w rodzoncey Xiążętom Jchmościom
Radziwiłom: Gdy bym zaś do z budowania wszy-
tkich tu przytomnych mówił, przy waszey bene-
dykcii JJ: WW: nasi Pasterze, wzywam pomocy
Ducha S, który sam tylko y usty naszemi, y Serca
mi Słuchaczow władnie y dysponuje: Ad M:
D: Gloriam

Być tego urodzenia, w którym sama natu-
ra wykształtowała, y na łonie swym wypiaśtowała
tak wielu dla Ojczyzny Senatorow, Ministrow,
Dignitarzow; załzczycząc się starożytnością Domu,
nieśmiertelną Antenatów sławą, Jasnie Wielmożną,
Jasnie Oswieconą, ba y Najjaśnieszą Familią, a
nie chwalebnego samemu nieuczynić, własną cno-
tą Imię swoje nie okraścić, Ojczyźnie w swych
usługach sławy nie przyczynić, jest to ozdob
y wszystkich zaszczytów przez Antenatów swoich
mężnie y chwalebnie nabytych, nie tylko postradać,
ale niezgłozowaną wiekami na się, y Dom swoy
zaciągnąć makulę: Nayzacniejszych y naysta-
rożytniejszych Familii wstyd y ostatnia hańba zli
Potomkowie: Ze od Eneusza Cesarze Rzymscy wie-
kami wstawioną zaczynali Genealogią, to był
dla nich honor, nieśmiertelney sławy godny,
ale coż ponimż kiedy się ta Genealogia, na okru-

eniku Neronie odrodnym potomku zakończyła.
Pisze Quirinus p: 1 Apost: fol: 5 że gdy Krol Ier-
ski Młodzianowi jednemu rozpuśtnemu Oycow-
skie dziedzictwo y honor odiał, on ukorzywszy
się przed Krolem usilnie nalegał, ażeby mu y
dziedzictwo y honor przywrocil, mieniac że Ciec
iego cnotą swoją, y heroicznemi dziełami toż dzie-
dzictwo y honor zasłużył; dopieroż Krol rzecze
do niego: *Heres itaq, non es, cum nequitia tua*
excideris, quod enim virtute partum est, virtute
est retinendum: Age, et si vis, tua te virtute in
hereditatem restitue; o Królu Aragońskim Al-
fonse świadczy Panormitanus, że gdy go z tad wy-
chwalano, iż był y Krolewskim wnukiem, y Synem,
y Bratem, á oraz y Krolem, rzekł: nie wielki
to m.oy zaszczyt, bo gdy tę chwałę z przodkow
mi przyznawacie, nie mnie, ale przodkow mych
wyśławiacie: Ci tedy są szczęśliwi Antenaci, ci
w nieśmiertelney Pamięci oraz z Oyczyzną zosta-
wać będą, których potomkowie podobneż im, y
y rowne Imie y sławę przez swoje dzieła y za-
ługi zostawili: *qui de illis nati sunt, reliquerunt*
nomen narrandi laudes eorum Eccli: 44: Z tego
zaś to w ność mamy, że nie ten jest zasłużo-
nym w Oyczyźnie Synem, który nieśmiertelną
Antenatów swoych sławą, wierną orych ku w
łasney Oyczyźnie zaszczycając przychilnością, lity
przodków swoych honorami, zasługami nad inne
wypnoś się Familie, ale ten raczey, który tak Chwa-
lebnych mając Antenatów, takimiż Zasługami, po-
dobnymi dziełami y honorami życiem, y śmiercią
z niemi się zrownał:

Ze ten sposob wziął przed się świętey pamię-
ci J: O: Xiąże w konsekwowaniu całego życia swe-
go na usługi Oyczyźnie, na zaszczyt Imienia swoje-
go, y całej Familii, wielkie tego dowody dał w ży-
ciu swoim, y przeto że się w tym starożytnym RA-
DZIWIŁŁOW Domu urodził, w którym tyle oz-
dob liczył, ile dystyngwowanych honorów w Oy-
czyźnie

czyźnie widział, w którym cnota y wrózone przy-
mioty, pierwsze każdemu Potomkowi jednaia w Se-
nacie miejsce, to po BOGU szczęściu, y fortunie
swoicy przypisował, za pierwszy zaś punkt honoru
y sławy swoicy to założył, aby wstępując w ślady
Przodków swoich, tym był, czym Radziwiłłowi być
przystoi; aby wspaniały a Pański animusz jego krwią
Jasnie Oświeconą ufarbowany, dziełami bohatyrskie-
mi mężnych swoich Antenatów oświecony, ni-
oco barzicy na świecie niedbał, jako aby tylko nie-
śmiertelną wickopomnym wiekom po sobie zostawił
sławę. Zebym zaś to co mówię o ś: p: J: O: Wo-
jewodzie dowodniey wam zacni Panowie pokazał,
muszę naprzód przynajmniey niektórych Antena-
tów jego zacne Imię, zacnieysze dzieła, nieskompa-
rowane w Oyczyźnie zasługi choć po części wspo-
mnieć, abyście z jedney strony widząc wickopomnych
Radziwiłłów zaszczyty, z drugiey strony tego Pana
piękne z natury przymioty, pięknieysze z poloru
cnoty, przystoynę jak Imieniowi, tak Senatorskie-
mu jego honorowi dzieła, nieomylnie to wniesć
mogli, że ś: p: J: O: Wojewoda nie dla własney
żył prywaty, ale dla Oyczyzny, dla Imienia swoje-
go, y całej Familii, a żył jako nie odrodny od swo-
ich Antenatów nieśmiertelney sławy Dziedzic.

Ze wiele BOG uczynił powszechnie dla wszy-
stkich dystryngwowanych w Oyczyźnie naszej Do-
mów, nikt temu przeczyć niemoże; że zaś osobli-
wiey dla Domu JJ: OO: Xiążąt Ichmościow Radziwił-
łów z swym się wylał błogosławieństwem, któremuż
to tajno jest światu. Nie wiele albowiem znaygo-
dnieyszych Familii takich liczymy, któreby tak BOG
wysoką Imienia rodowitością wyniosł, jak Radziwił-
łów, tak fortuną wzbogacił, jak Radziwiłłów, tak
nawyższymi w Oyczyźnie honorami okraślił, jak Ra-
dziwiłłów, tak z wielkimi w Oyczyźnie, a z Najja-
śnieyszymi w Europie Domami spowinowacił, jak
Radziwiłłów, taką zarliwością w rozszerzeniu sławy
Oyczyzny uszczęśliwił, jak Radziwiłłów; tak osobli-

wszemi przyrodzonemi y nad przyrodzonemi darami, talentami ozłocił, jak Radziwiłłow; tak dalece, jeżeli w czym, tedy naybarżey w JJ: OO: Xiążąt Ichmościow Radziwiłłow Domu owa Boska spełniła się obietnica *Agei* z *Implebo Domum istam gloria* Napelnię Dom ten chwałą, a chwałą zaiste nieśmiertelną. Coż rozumiecie małaż to Chwała, mały to zaszczyt, rodowitości y Imienia Radziwiłłow;skiego, że są trzy razy Xiążęta, raz Litewscy idąc ze krwi Narymunda Xiążęcia Litewskiego Potomka Palemona. Drugi raz przez Mikołaja III. ktorego w Auszpurgu na Seymie przytomnego Maximilian Cesarz (zważywszy w nim Pańskie przymioty) między Xiążęta Rzymskie policzył z Tytułem Xiążęcia na Goniądzu y Medeli, co też Rzecz-Pospolita nasza na Seymie w Brześciu pochwaliła y approbowowała. Trzeci raz przez Mikołaja Czarneho, ktorego po zeszłej linii Xiążąt na Goniądzu, Karol V. Xiążęciem *Imperii Romani* uczynił. Z wysoką rodowitością wielka też w Dom ten Xiążęcy wezła fortuna, tak dalece że się nie wyzuwając z obszernych Xięstw, rozległych Hrabstw, y z innych znacznych posessyi, y Krolow, y Rzecz-Pospolitą bogacę y uszczęśliwiać mogli Radziwiłłowie. MIKOŁAY I. z miłości ku dobru pospolitemu Frzeć, Grodno, Nowogrodek, Drohiczyn, Mielnik z Gruntu ufundował, MIKOŁAY zaś IV. Biskup Zmudzki ostatni Xiążę na Goniądzu, Knyszyn, Tykocin, Goniądz, Raygrad, Metele y inne Dobra Zygmuntowi Monarsze Polskiemu darował. Coż mam mówić o tym, jako własnym kosztem liczne Chorągwie, okryte Reymenty, na marsowym placu nietylko stawili, ale też sami w Osobie swoiey, wojując za całość Oyczystych swobod y dobra pospolitego, y Fortunę y życie naymilszey Oyczyźnie ochotnie konsekrowali: Ze nie wspomnę innych, (bo y obszerne Annały, Historykow, możnych, y mężnych Radziwiłłow ledwiez konnotować zdołają) MIKOŁAY I. (*Niesiecki Titul: Radziwili fol: 6*) z Jagiellem Wielkim Xiążęciem Litewskim

Litewskim będąc na wojnie, gdy wissa w Sendomirskim szero ko z brzegow wylawszy przeyscia na druga strone woysku Litewskiemu tamowala, pierwszy sie w Wisse z koniem rzuciwszy, a potym u niego uwiesiwszy sie cale woylko przykladem swoim pobudzil, ze sie szczeniwie podobnym sposobem nadbrzeg drugi przeprawilo y nieprzyjaciela zwyciezyl. Tenze pod Zawichostem do zdobycia tego Zamku sposob podal Jagiellowi, gdy ani dzial, ani armat Litwa niemiala. MIKOŁAY II. Szwagier y Hetman Krola Jagielly na glowe starl Tatarow, y w Litwie na wygnaniu bedacego Acygiereja, po smierci Hana Tatarskiego na Panstwo wlasne przywrocil. MIKOŁAY III. z Xiazęciem Ostrogskim Konstantynem szczupla woyska Litewskiego garstka na daleko liczniejszye Moskwicina woysko mocno natarli, y od granic swych odparli, bez zadney swoich klęski. JAN I. byl waleczny zwyciezca Krzyzakow, ktorzy Xięstwo Zmudzkie od Litwy oderwac chcieli. JERZY I. niewycieczony Wojownik Moskwy, Krzyzakow, y Tatarow *Victor* nazwany. Inni go tytuluia Herkulesem Polskim. MIKOŁAY V. po Grzegorzu Chodkiewiczu Hetman Wielki Litewski, Gubernator Infantzki Furztenberga Mistrza Krzyzakow Infantzskich zwojowal. Piotra Szuyckiego Trzydziestą tysięcy Moskwy uzbrojonego, niemaiac do boju tylo cztery tysięce swoich, nad Ula rzeka zbil na glowe, Tenze z Stefanem Batorym wszyskich zwyciestw byl uczestnikiem. Na nagrobku jego jako czytam u Starowolskiego in monumentis To nie pochlebnym piorem wyrzyto: *Privati boni negligentior, publici studiosissimus* o swoje dobro mniej dbal, dla nabycia zaś dobra publicznego caly sie wylewal. MIKOŁAY VI. ktorzy jako za zycia Oyca swego razem z KRZYSZTOFEM Bratem swoim w Senacie zasiadal, tak tez z nim oraz nieustraszonego bedac ferca pod wielkimi Lukami Moskwę porazil. ALBRYCHT IV. pod Parnową, y Dunemundą z wojowal Szweda, a bedac wielą innymi spracowany wojnami, aby się spokoyney

Oz

koynicy na śmierć przygotował WŁADYSŁAWO-
WI IV. Hetmańską Buławę rezygnował. JANUSZ
Wojewoda Wileński, Marszałek y Hetman wielki
Litewski, dla niezkomparowanych zwycięstw, y try-
umfów nad Moskwą, Kozakami, Tatarami, Szweda-
mi nazwany był Wielkim. MICHAŁ KAZIMIERZ
pod Mohilowem, Czereją, Brześciem Moskalow, pod
Warszawą, y Pułtuskim zbił Szwedów, pod Cho-
cimem zaś wiele do zwycięstwa dopomógł, y
Bazę Tureckiego własną ręką wpotyczce zabił.
ALEXANDER LUDWIK najmłodszy Syn MI-
KOŁAJA Sierotki, wprzód Marszałek wielki Lite-
wski, potym Wojewoda Połocki, Pradziad w Bogu
zeszłego J. O. Xiążęcia Jegomości, wstawionym będąc
Polskiemu światu przez swe mężne y Heroiczne
dzieła do uczynienia traktatu pokoju z Szwedami od
Rzeczy-Pospolitey był Komissarzem naznaczony. Ten-
że Imieniem Władysława Krolewica na Seymie Elek-
cyjnym u Stanów Rzeczy-Pospolitey domawiał s. o
krolewską Koronę, y wpewne kondycye umowił
z wielką pochwałą dzielności swojej.

Y Ci, to Ci niezwyciężeni pierwsi Domu RADZI-
WILLOWSKIEGO byli Bohatyrowie: *Hi fuerunt
Principes Domus viri fortissimi & potentes & nomi-
nati Duces in Familiis 1 Paralip: 5* Ci są, z których
rąk Monarchowie zwycięskie palmy y laury na-
wieńczenie głów swoich odbierali, Przy których Oy-
czyzna pożądanym kwitnąć pokojem, nieśmiertel-
ney dziedziczką została sławy. Niemamy się tedy
czemu dziwować, że poznieyszemi wieki który się
jeno, na świat urodził Radziwiłł, już zastał w Domu
swoim *Emeritas virtute Togas, centumq, Curules;*
bo jako tych Oyczyzna pierwłzemi honorami nad
innych swych Synów dystygnować niemiała,
których waleczną cnotą, bohatyrską odwagą, prze-
żorną radą, całość złotey wolności swojej utrzy-
mywała. Jakoż od kilkuset lat y daley ustawiczną
prawie sukcesyją tak się w Dom Radziwiłłowski ci-
snęły honory, że oprócz J. O. Xiążęcia JERZEGO.

Krako-

Krakowską Infułą, y Kardynalską purpurą ozdobio-
 nego, Imienia swego liczy Biskupow Dwoch, Wileń-
 skiego y Zmudzkiego, Wojewodow Dwudziestu dzie-
 więciu, Kasztelanow czternastu, Jeneralnych Staro-
 stow Zmudzkich trzech, Marszałkow W. X. L. Pię-
 tnastu, Hetmanow Dwudziestu, Kanclerzow trzyna-
 stu, Marszałkow Seymowych dwoch, Marszałkow
 Trybunałskich W: X: L: trzynastu, Wielkich Posłow
 w intercessach całej Oyczyzny do różnych Majestatow
 osimnastu, Kawalerow różnych orderow trzydziestu
 dwuch, Dygnitarzow Wielkiego X: L: z naddatkiem
 czterdziestu; tak dalece, że nigdy nie był Senat bez Ra-
 dziwiłłow, za Alexandra zaś Krola Polskiego pięciu,
 a za Stefana Batorego razem siedmiu Radziwiłłow w
 Senacie zasiadało. Jako tedy światła słońcu trudno
 dodać, tak J: O: Xiążęćemu Radziwiłłow Domowi
 nie łatwo przydać sławy y honoru lustru, bo ten tak
 już całemu zajaśniał światu, że aby tylko samym ho-
 noru południem przyświecał, nic mu więcej niedo-
 staje, tylo samego blasku od złotej korony? Ba co
 mówię, wszakci y ta już dawno z skolligowanymi Ma-
 jestatami w ten się Dom Xiążęcy wtoczyła. Nie czy-
 nię długich wywodow, lecz *compendiose*, a dowodnie
 to mówię. Wiadomo całemu światu, że z Jagielloń-
 skiej Familii dziesięciu Polska swoich ukoronowanych
 miała Monarchow, z Domem zaś Jagiellonow, że
 Xiążąt Ichmościow Radziwiłłow Dom jest skolligo-
 wany, nie pewnieyszego. Naprzód że *ex eodem sti-
 pite* od Juliana Dorszprunga te obie Familie początki
 swe biorą; Powtore że Anna Monwidowna Siostra
 Stryjezna Krola Jagielly, Mikołajowi II: Radziwił-
 łowi była poslubiona za Zonę, Barbara zaś Xiężni-
 czka Radziwiłłowna za ostatnim *in linea directa* z
 Jagiellonow Zygmuntom Augustem zostając, od Po-
 lakow za Krolową Polską przywitana była. A tak
 ktorekolwiek w Europie Majestaty partycypują ze krwi
 Jagiellońskiej, też krwi konnexyą z Domem JJ: OO:
 Xiążąt Ichmościow Radziwiłłow są zskolligaczone. Wie
 świat cały y o tym, Jak się ściśle z pokrewnił Dom

Radziwiłłowski z Najjaśniejszym Domem Sobieskich, Świętej pamięci J. O. Xiaże KAROL RADZIWIŁŁ Kanclerz W. X. L. był Rodzonym Siestrzeńcem Najjaśniejszego Monarchy Polskiego Jana III. Brat Cioteczno rodzony, Najjaśniejszych Krotlewicow Polskich Sobieskich, y Maryi Teresy Elektorowej Bawarskiej; Wuy Karola VII. Cesarza Rzymskiego, Elektora Bawarskiego; Tenże J. O. X. Kanclerz był Stryjem Najjaś. Krola Stanisława Leszczyńskiego, bo rodzona Ciotka Joanna Xiężniczka Radziwiłłowna Marzałkowna W. X. L. Siostra rodzona Xiażęcia Michała Kazimierza Podkanclerzego y Hetmana W. X. L. była za Bogusławem Leszczyńskim Wojewodą Brzeskim Kujawskim, Działem Krola Stanisława. A tak przez Najjaśniejszą Maryą Leszczyńską Krolewnę Polską Panującą Krolową Francuską zkollegacyony jest Dom Xiażat Ichmościow Radziwiłłow z Domem Bourbońskim, & *per consequens* z Koroną Hiszpańską, Sycylijską, Saską. Bliską też konnexyą Najjaśniejszy Dom Arcy Xiażat Austrii do Domu JJ. OO. Xiażat Radziwiłłow referuje się przez Xiażat niegdyś Mazowieckich po owej Cymbarce, abo Cecylii y Annie Xiężnicce, Mikołaja II. Corce za Konrada Xiażęcia Mazowieckiego wydanej. Dla czego Maximilian Cesarz w otworzystym liście swoim danym do Mikołaja III. Xiażęcia Radziwiłła Wojewody Wileńskiego y Kanclerza W. X. L. mianuie Radziwiłłow *Fratres & Consanguineos suos*. Co się zaś tycze Najjaśniejszego Domu Brandeburskiego, y ten dwójako jest zkollegowany z Xiażęcym Radziwiłłow Domem, już przez Elżbietę Elektorownę Brandeburską Xiażęcia Jana Radziwiłła Kasztelana Wileńskiego Mażonkę, już przez Xiężnę Karolinę Bogusława Radziwiłła Koniuszego W. X. L. wprzod Zonę, Ludwikowi Xiażęciu Brandeburskiemu powtornie zaślubioną, od ktorej to Karoliny Dom także Najjaśniejszy Elektora Palatina Renu *directe* pochodzący, wraz z Xiażętami Bipontu, wszystkie swoje w Dom Radziwiłłowski wniósł splendory,

Mijam

Mijam inne z Najjaśniejszymi Domami skolligacenia, jako to z Domem Najjaśniejszym Wiśniowieckich, Stuartów Królów Angielskich y Szkockich, bo mi je wyliczyć y pamięć słaba y czas nie znieście, to tylko mówię, co Polski niegdyś wyraził Poeta: *Quot quot in Europa Regalia Nomina fulgent, Caesaribusq, Sacra de Majestate Corona, hos Radiwillei Cognato Sangvine tangunt.*

O domowych zaś w Koronie Polskiej y w Wielkim Xięstwie Litewskim z tym Xiążęcym Domem skolligowanych Familiach, co mam mówić? wszak wie każdy kto w Genealogicznych Historyach nie jest peregrynantem, że ile tylko Imion Starożytnością, wysokimi honorami y zasługami Ojczyzna nasza zaleconych światu liczy, te wszystkie dla zaślędy krwi konnexyi Dom Radziwiłłowski za własne poczyta; dla wielkiej albowiem y starożytnej swojej Godności, nie z innymi Domami *per faderis Connubia* łączyć się Radziwiłłom godziło, jako tylko z tymi, które przy równej starożytności tak w Boju, jako w Pokoju zawsze w dziełach swych distyngwowane, w radach szczęśliwe, w utrzymaniu złotej wolności gorliwe, a zatym pierwszemi honorami w Ojczyźnie zawsze zaszczycone były.

Już tedy zacni Panowie slyszeliście nieco o wysokiej Rodowitości, heroicznych dziełach, o nieskomparowanych w Ojczyźnie zasługach starożytnych Antenatów: pamięci J. O. Xiążęcia Jmści Wojewody Nowogrodzkiego; wspominałem zaś o nich dla tego, aby się jaśniej pokazało, gdy o Jego Pańskich przymiotach y dziełach mówić będę, jak y ze krwi ojczytwej wiele w Jego dzielności spłynęło; y jako on Przodków swych sławy nie tylko nie uszczerbił, ale jey jeszcze (ile mu szczupłość lat życia pozwoliła) przyczynił, aby przez taki sposób życia pokazał światu, że nie dla własnej prywaty, ale żył dla Ojczyzny, dla Imienia swojego, y całej Familii, a żył jako nieodrodny od swoich Antenatów nieśmiertelnej sławy Dziećcio.

A naprzód porządkiem natury idąc, zaczynam od młodości tego Pana; Bo jako ze wschodu słońca o całym dniu, y następującym wnośmiemy zachódzie; jako z kwiecica, gdy się dobrze zawiąże, dobrego spodziewamy.

my się owocu, tak z ułożonych przystoynie w młodości obyczajow, z rozumu y pojęcia nad lata, łatwo wnosimy, że ten gdy przyidzie do wieku dojrzałego, nie lada człowiekiem będzie. *Studia* mowi Cicero, pro Cellio *quæ sunt in adolescentia tanquam in herbis significant, quæ virtutis maturitas, & quanta fruges industriâ sint futura.* W młodych tedy lecich był ten Pan jednym prawie cudem przystoyności, dowcipu, rozeznania y mądrości. Dzień każdy jego życia odkrywał coraz nowe bogactwa przeslicznych przymiotow y lat przyszłych przepowiadał szczęśliwości. Zywość dowcipu była u tego Panieńcia, ale nie taka, co się z hałasem wydając, nie słuchającym gruntownie do wyrozumienia nie poda, ani naprzykrzona, która niecierpliwości innym bywa okazyą, ani też popędliwa, która się w nieuważę często odmienia, y nierozum; ale była nie tak wieku, jako przyrodzenia Jemu własnego. Zywość dowcipu w nim była przenikająca y rozumiejąca by najzawilsze tajemnice, któremu łatwo było wszystko pojąć, któremu, nie z pamięci niewypadło co raz pojął, któremu nie doskonałym objaśnić nie trzeba było, ale zostawić tylko wrodzonej przezorności y pojętności. Żadna myśl y uwaga mniey potrzebna nie osłabiła w nim ochoty do wycwiczenia się we wszelkich naukach. Zywość w nim była rozsądku dobrze znającego się na każdej rzeczy, który ledwie przez wysoką naukę, przez długą experiencyą nabywa się, który natychmiast przenika co jest wątpliwego, a co gruntownego, co fałszywego a co prawdziwego. Ztąd wyniknęło w nim owe rozeznanie tak przedziwne każdej rzeczy, tak wszystkiego wiadome, tak doświadczone, że kto tylko miał szczęście w dziecinnym jeszcze wieku tego Pana poznać, y z nim przestawać, wyznać musiał, że w udzieleniu tych przymiotow, które się w nim wydawały, natura dla tego Xiążęcia rozrzutną była. Bystrość przedziwna była pamięci jego w pojęciu przełożonych sobie nauk, wierna w ich zachowaniu, doskonała w wykonaniu, tak dalece iż ow charakter wszelkicy przytomności, który go naturalnie

zdobif zdał się rządzić y miarkować, każde wewnętrzne poruszenia żywości Jego, ani mu pozwalał inaczej powierzchownie ie wydać, tylko ile trzeba było do dania kształtu piękney przyjemności, dowcipu swego, y Xiążęcy własney osoby: Mądrość w tym Panie była wydoskonalsza przez wychowanie pełne mądrości, ztwierdzona y ugruntowana przez przykłady pełne mądrości, na podziw światu wydająca się w postępkach y maxymach pełnych mądrości: przez maxymy zaś mądrości tego Xiążęcia, nierozumieniem ia to, co świat złośliwie uduie pod tak pięknym imieniem, chcąc usprawiedliwić błędy y szaleństwa swoje, naprzykład: hardą wyniosłość za wspaniały udając animusz; hipokryzyą za potrzebną każdemu ostrożność, nie tajna albowiem temu Panu była różnica, którą należycie opisał Grzegorz S: prawdziwey przed Bogiem, y pseudopolityczney mądrości: *Tego świata (mowi pomieniony Święty) Mądrość na tym zawisła: w sercu machynacye utaić, zdanie słowami pokryć, fałsz za prawdę, a prawdę za fałsz jak naysztatniej udąć.* Tey nauki pilno się młodzi uczą, y ktorzy w niej nad innych barżiej postępują, z tego się chętnie y pyszną. A Proslacy się jey dziwią, gdy istne machyjawelsko za obrot y rozumną udaje politykę. Tey mądrości reguły są: honoru się dobijać, z próżności chętnie, krzywdy stokrotnie wetować, nikomu w niwczym nie ustąpić, gdy sity po temu. Aczego złość dokazać nie może, to hypokryzyi dobrocią pokryć. Mądrość zaś cnotliwych, jako y tego w Bogu zesłego Xiążęcia, na tym się funduje: Nic nie czynić dla osiencacyi, prawdę kochać, fałszu się strzedz; taskę w czym może, innym świadczyć, raczej krzywdę ponieść, niż ją drugiemu czynić. Zemsty nie szukać, mieć szczerść rzetelną, przyjemną prostotę serca dobrowolnie się otwierającego każdemu, &c. Co tedy za dziw, że ten Pan w Osobie swojej chciał to wszystko wyrazić, cokolwiek abo w urodzeniu Xiążęcym zacnego, abo w obyczajach przystoynego, abo we wszelakich dziełach chwały godnego

Q

być

być sędził; zwłaszcza, że ugadzała w to cnota, aby mu młode lata do nabycia nieśmiertelney sławy przeszkodą nie były. Więc na hamulec je mając, zagradzała mu drogę do swobodnego życia, a szerokie do sławy nabycia otwierając pole, mocno mu to w serce y w pamięć wrażała, aby wspaniały Pański animusz jego rodowitością Xiążęcą zaszczycony, dziełami bohatyrskimi mężnych Antenatów objaśniony, z tego y po śmierci mógł się chełpić, że urodziwszy się w tak zaenym Domu, nie od dziełnych Przodków swych y ich chwalebnych postępów kroku nie chybił. *A linea gloriae, quam virtus in majoribus inchoavit, non aberrasse gloriosum est*, mowi jeden Panegirysta. Cale rzecz nadobna, kiedy potomek od cnoty, która w Przodkach zaczęła rey wodzić, nie odstępuye.

Dopomogła dzielney S* P* J* O* Xiążęcia Jegości Cnocie y sama natura, która zdała się w tym Panie zebrać wszystkie osobliwsze przymioty. Wzrost naprzód co do ciała tego Xiążęcia przytak piękney urodzie czyiego na się nie wabił okazał. Rzadka w spanialey twarzy okrasa, która martwym obrazom dodawała koloru y lustru, ludzkiemu spoyrzeniu naymilsze czyniło obiektem; usta samą tylko łagodność w rozmowach wydawały; skromność oczu osobliwszą w nim czyniła wspaniałość; umysłnie znać Nieba dystyngwowanemu zewszech miar Duchowi tego Xiążęcia, rowne też z działały mieszkanie ciała tego, aby w nim nie mnieysze widzieć się dały natury dary, iako y łaski, y honoru, y fortuny, y sławy, do których pozyskania całym się życiem sposobił, mając zwłaszcza tak piękną Rodzicielską edukacyą, y przykłądną nad sobą czułość.

Mowi Plato, że ieżeli Oycom, tedy naywięcey Matkom powinni Synowie, gdy się od godnych swych nie odrodzą Antenatów. Czemuż to? bo *Dimidium Filiorum est Mater* mowi Filozof: one są połowice dzieci swoich, one ie rodzą, one wie z mlekiem cnotę wlewają, one wychowują, one wdziecinstwie, kiedy są

śną nayspowolniejszy uczyć, do dobrego nakłaniają, żeby
nawet same dziecinne rozrywki, igraszki skromne y
uczeiwe były, mocno przestrzegając. Przyznawał to
zawsze S: P: J: O: Xiążę Syn twój J: O: Xiężno
Barbaro z Zawiszow Radziwiłowa Wojewodzina No-
wogrodzka, żeś mu estymacyi, zaszczytu y honoru przy-
dała, już przezacną rodowitością Imienia twoiego, już
piękną Macierzyńską edukacyą, Przezacną rodowitością
Imienia twoiego: bo jeżeli w czym, tedy w twoim
Imieniu starożytność założywszy gniazdo sławy od
trzechset lat, począwszy od Dobiesława Zawiszy Kaszte-
lana Krakowskiego, y Syna jego Biskupa Krakowskiego,
który wespół z Oycem swoim za panowania Ludwika
Polskiego y Węgierskiego Regnanta, gdy on w Wę-
grzech rezydował, jako *vice-Rex* w Polsce całego
Krolestwa rządy utrzymywał, zacząwszy mówię,
od tych naysprzedniejszych Senatu Polskiego Mę-
żów, aż do J: Wielmożnego Krzysztofa Zawiszy Wo-
jewody Mińskiego we wszystkich natury y cnoty
talentach Pana naysdoskonalszego, wielkiego statystę,
niezawodnego Konfiliarza, przezornego Senatorsa, a
Oycę twojego J: O: Wojewodzino Nowogrodzka,
wielu jeno Korona Polska y ta Palemonia liczyła
Zawiszow, tyle pierwszych witała Honoryuszow, na
których radzie y meście tak bezpiecznie polegała,
iż nigdy złotą zaszczycać się wolnością nie przestała.
Co zaś do Macierzyńskiej twojej J: O: Wojewo-
dzino ściągą się edukacyi, że y ta ołobliwszy zaszczyt
y miłość u wszystkich, Senatorski honor y nieśmier-
telną estymacyą S: P: J. O: Xiążęciu u świata zje-
dłała, komuż to było tajno? boś mu była taką
Matką, jaką była Aurelia Juliuszowi Cesarzowi, ja-
ką była Blanka Ludwikowi Francuskiemu Regnan-
towi. Udają Poetowie, że gdy komu Jowisz nays-
wyższych honorów y fortun kredens podpisywał
łabędziego zażywał piora. Baykać to Poetycka, ale
to rzeczywista prawda, że herbownego twego J:
O: Xiężno piorem Łabędzia, Opatrzność Boska wszel-
kie szczęście, honor, y fortunę temu Panu zapisa-
ła;

ła; przy tak albowiem piękney Macierzyńskiej edu-
kacyi y polorze, przy tak uprzejmym twoim bło-
gosławieństwie, jakiego ten Pan honoru, jakiey
fortuny, jakiey sławy spodziewać się nie
miał. Jakoż w niczym go nie omyliła na-
dzieja, bo młody wiek swoy przy mądrych wycho-
wawczy Dozorcach y Nauczycielach Bogu go, Ko-
ściołowi y Oyczyźnie poświęcił, aby z onego po-
święcenia wdzięczna się po wszystkim rodowitym Do-
mu jego Xiążęcym rozchodziła wonia. Ledwo co
Młodzieńczych lat doszedł, natychmiast istny wzor
nieśmiertelnych jaśnieć w nim poczał Antenatow;
owa Przodkow jego w sprawach roztropność, owa
dzielność w trudnościach, owa staropolska w obie-
tnicach rzetelność, w obyczajach stateczność, owa
w przyjęciu każdego ludzkość, owa rzeczywista ku
Oyczyźnie y Monarsze swemu miłość, owa w pu-
blicznych funkcyach osobliwsza dzielność. Nieporu-
szony ten Pan był w nieszczęściu przez nieustraszo-
ne serce, miły wszystkim w pomyślności fortuny
przez skromność y submissyą przyrodzoną, w inte-
resach Oyczyzny by naywiększe przeszkody były,
przełamał, trudności zachodzące ulacnił, żadne go
niebezpieczeństwo od wykonania przedsięwziętego
publicznego interesu nie odraziło, żadna przeciwna
impreza nie zmieszała, żadna prywata od zamierzo-
nego celu nie odbiła: *Avidus sum gloriae*, (ma-
wiał słowy jednego Rzymskiego Bohatyrza) *si hoc
vitium est, Paternum est*. Chciwy jesteni nabycia
nieśmiertelney sławy, jeśli kto być to występkiem
sądzi, mam to z Dziedziectwem od Przodkow moich.
Przy tak tedy wspaniałym Pana tego umyśle pięknie
było nań spojrzeć w każdym kongreście, w publi-
cznych y prywatnych Wojewodztwa obradach, oso-
bliwie zaś gdy Deputackie w Trybunałach, á Posel-
skie na Seymach odprawował funkcyę; miło było
w nim widzieć do Rycerskich dzieł ochotę, która
to w nim sprawiła, że ani kosztu, ani zdrowia nie
żałując do cudzych Państw spieszył, aby się porzą-
dnym

dnym woyskowym kampamentom doskonale przy-
patrzył. Ta jego do Rycerskich dzieł ochota, y na-
turalna przy nieustraszonem sercu pojętność znie-
wolila Monarchę naszego Augusta III: szczęśliwie
nam panującego, iż mu miłościwie konferować ra-
czył Chorągiew z Rotmistrzowstwem Petyhorskim,
także Pułkownikowstwo Hufarskiej Chorągwi Znak
Najjaśnieyszego Krolewica. Polskiego Fryderyka, czy-
niąc Bohatyrskiej jego cnotcie pewną otuchę dal-
szych woyskowych Ascensow. Zważając zaś tenże Ma-
jestat, że tego Pana nie tylko do dzieł Rycerskich,
ale y do dania pomocy Oyczyźnie w zdrowych
radach natura y własnego poloru cnota dość pię-
knie wykształtowała, nie mając względu na wiek
młody, ale raczey na szczeniwe jego przymioty, na-
tychmiał po sławnym Bohatyrze s: p: J: O: Miko-
łaju Faustynie Radziwile Wojewodzie Nowogrodz-
kim, jakoby dziedzictwo mu należące po Oycu ten-
że sam Senatorski honor, y oraz Order Orła bia-
łego konferować raczył, sądząc że y starożytność
Jego urodzenia, y dystyngwowana cnota, jeżeli nie
z większym, tedy z takim zawsze łączyć się powin-
na honorem. Na tym tedy honoru stanawszy sto-
pniu, aby się wdzięcznym pokazał y Monarsie za kon-
ferowany honor, y Oyczyźnie swojej, która mu tej
Senatorskiej uprzejmie życzyła godności, Majesta-
towi wierność, y miłość Oyczyźnie przez całe swe
życie przy niespracowanym Senatorskiego urzędu
sprawowaniu konsekwował.

W Senatorach y radnych Panach trzech osobli-
wie przymiotow żądał Kasyodorus: *In consiliariis
tria requiruntur, fides, libertas, & veritas.* Religii
nienaganney, wolności w mowieniu niezawodney, rady
z prawdą zgadzającej się. Miał te wszystkie dobrego Se-
natora przymioty S: P: J: O: Xiążę, był albowiem Reli-
gij nienaganney, sami to dobrze wiecie. Jako Syn Złotej
wolności, co wierność y miłość ku najjaśnieyszemu Kro-
lowi, co Oyczyście prawo mówić y czynić kazało, mowil
y czynił bez przymusu: zdania jego były rzetelne, Sen-

R

tymenta

tymenta sprawiedliwe, rada z przychylności ku Oyczy-
źnie nieobludna, ale na wielkich y gruntownych
racyach zasadzona. Miał ten Pan osobliwszy wzgląd
na to, aby nikt spraw Oyczystych nie sztydził, aby
ich na złe przewrotnie nie zażywał, aby niższe są-
dow łubellia nikogo nie uciążały, aby się wszystko
porządnie działo, aby każdy miłego pokoju w złotej
wolności był uczestnikiem w swoim obrębie: to zaś
czynił już pamiętając na ow punkt Senatorskiej przy-
sięgi: *Quidquid nocivi videro avertam*, już że był
zawsze kochającym Oyczyzny swej Synem, życiem
y zdrowiem, fortuną y radą, wiernie y statecznie jej
służąc. Powiada Cicero, że dawniejszych wieków
Monarchowie y Senatorowie najpierw dla spra-
wowania swej Oyczyźnie sprawiedliwości postano-
wieni byli, y słusznie: bo cożby po Monarchach y
Dygnitarzach było w Państwie, gdyby z nimi spra-
wiedliwość ludem od Boga powierzonym nie rzą-
dziła. Funkcja tedy najpierwsza jest Senatorskiej spra-
wiedliwości w Oyczyźnie przestrzegać, ktorey funk-
cji, aby zadość uczynił s: p: J: O: Xiążę, nigdy
się w praktyki takie nie wdawał, ktoreby niespra-
wiedliwie, abo honorowi Najjaśniejszego Pana, abo
całości dobra pospolitego uszczerbić mogły. Był to
Pan bez przyłady, nikogo dla wrodzonej sobie rzetel-
ności nie zdradził, nikogo nie podszedł, nikogo na
substancyi y honorze nie zruynował, nikomu fortu-
ny nie wydarł, niesłusznym prawem nie uciemiężył;
owszem aby wszelkim niesprawiedliwościom zabiegł,
przed Senatorską jeszcze godnością, Marszałkowską
funkcją Trybunału głównego W: X: L: na się
przyjął, przy ktorej jako życie Jego całe cnotliwe,
tak y sprawiedliwość niczym nieskorumpowana za-
wsze była. Niech przyznają sami Pacyenci, jako
na mądrych Pana tego y sprawiedliwych senty-
mentach chętnie przedstawiali, jako żądający spra-
wiedliwości z wielką chęcią, z większym ukontentowaniem
przyimowali dekreta Jego, tak dalec, że ukrzywdzo-
nym prawdziwie był drugim Trajanem y Justynia-
nem

nem, w daniu decyzji Arcopagitą, w exekucyi dekretow, istny Seleukus.

Jako tedy ś: p: J: O: Xiążę wyfoką swą Rodowitością, rzadkiemi natury przymiotami, Senator-skim honorem, wielkich urzędow chwalebnym sprawowaniem, nieodrodnym być się pokazał od swych Antenatow, tak y spowinowaceniem się własnym z wielkimi domami z niemi się zrownał. Dał mu bowiem BOG *honorabile conjugium*, kiedy go doży-wotnie złączył z J: W: Salomeą z Sapiehow *primi-voti* Nowosielską Starościna Luboszańską, Corą wielkich Senatorow y Ministrow, Panią nie z łamego Małżeńskiego postanowienia, ale z własnego urodzenia, z Oyczystych y Macierzystych honorow arcy-zacną: Dom abowiem J: W: Ichmościow Panow Sapiehow pierwszemu rowna się Litwy Fundatorowi Palemonowi, y jego potomkowi Giedyminowi Xiążęciu Litewskiemu, z ktorego wydany na świat Olgierd po sobie zostawił Ponigayłę, *à Sapientia* Sapieha nazwanego. To Imię z dawna pierwszemi w Oyczyźnie kwitnąc honorami, miało naprzod za herb *Lilie*, biorąc od nich rzetelności swey kandor, y nie splamioną żadną makulą Domu swego ozdobę; podczas zaś unii W: X: L: z Koroną Polską, ten Dom *Lilie*, zamienił na Herb *Bzura*, inaczey *Lis* nazwany, strzałę dwiema krzyżami uzbrojoną. Y słusznie, bo też nie pewnieyszego sobie obiecywać nie mogła ta Familia, jako to, że będąc odwagą y męstwem nieustraszona, pod znakiem Krzyża Świętego z wielkich zwycięstw nad nieprzyjaciłami Oyczyzny otrzymanych nieśmiertelną zawsze odnie się sławę. Jakoż jeżeli ktory, tedy Dom Sapieżyński nie-skomparowaney pełen jest sławy, licząc abowiem w Imieniu swoim Biskupow pięciu, Wojewodow czterdziestu, Kasztelanow siedymdziesiąt, Hetmanow dziesięciu, Marszałkow trzech, Kancelarzow sześciu, Podskarbach trzech y innych Dygnitarzow niemało, pewnie, że *Famam sibi fecit heredem*. Ile tedy wschodzące słońce jasności światu, tyle J: O: Xię-

zna Wojewódzina Nowogrodzka, Sapieżyńskiego Imienia splendorem, Xiążęcemu Radziwiłłow Domowi *per faderis connubia* przydała ozdoby: *sicut sol oriens in mundo, sic Mulieris bonae species in ornamentum Domus ejus* Eclefi: 1: Aby tym doskonałey y rzetelney ś: p: J: O: Xiążę Wojewoda Nowogrodzki mógł przed całym oświadczyć się światem, że nie dla własney prywaty, ale dla Oyczyzny, dla Imienia y całej żył Familii, a żył jako nieodrodny od swoich Antenatów nieśmiertelney sławy Dziećdzic, już wysoką rodowitością, już własnym powinowaceniem się z wielkimi Domami, już przez się nabytemi z honorem zaszczytami, z niemi się zównawfzy.

A tu już idę do drugiey części kazania, w ktorey to krotko wyrażę, że ś: p: J: O: Wojewoda Nowogrodzki całe swe życie konsekwował BOGU y Religii, pełen będąc Chrześcijańskiey cnoty, y Staropolskiey o chwałę Boską gorliwości, wrodzoney Xiążętom Ichmościom RADZIWIŁŁOM. 4. Reg: 22. Wychwalając Piśmo święte cnotę y gorliwość o cześć Boską, którą w Przodkach swych świątobliwych odziedziczył Jozyasz, tak mowi: *Fecit Josias, quod placitum est coram Domino, & ambulavit per omnes vias Patris sui David.* Czynił Jozyasz, co się podobalo przed Panem, y chodził wszystkiemi drogami Dawida Oycy swego. Dość wielką przed niebem y światem mają sławę Antenaci, że sami byli gorliwi o cześć Boską, y mocno się w cnotach Chrześcijańskich ćwiczyli, nierównie jednak większą zaletę odnoszą, jeżeli nie tylko fortun, honorow, ale y cnot swoich Dziećdzicami Sukcesorow swoich zostawili. Y takich to nieśmiertelnych Przodkow Piśmo święte w szczególności wychwalać kaze: *Laudemus Viros gloriosos & Parentes nostros in generatione sua, quorum pietates non defuerunt, cum semine eorum permanent bona, Hereditas sancta Nepotes eorum,* Wyślawiaymy Mężę y Oycę nasze w rodzaju swoim, ktorých pobo-

żno-

znomości nie ustały, z nasieniem ich trwają dobra, Dzie-
dzictwo święte Wnukowie ich. Miedzy innemi Do-
mami ja być sędzę w tym punkcie nayschwalibniej-
szy Dom JJ* OO* Xiążąt Ichmościow RADZIWIŁ-
ŁOW, który y pierwszych swych Antenatów od
powzięcia Wiary świętey, y Następników ich miał
zawsze gorliwych Religii, y Chrześciańskiej pobożno-
ści Obrońców y sektatorów. Wspomniymy tu sobie
naprzod niektorych Przodków tego Domu hoyn o-
ścią ku Bogu, gorliwością w rozszerzeniu chwały
Jego, y w innych Chrześciańskich cnotach znako-
mitych; a potym obaczym jako ś: p: J* O* Xiążę Wo-
jewoda Nowogrodzki, niby drugi Jozyasz, idąc drogą
Antenatów swoich, pełen był Chrześciańskiej cnoty,
y staropolskiej o chwałę Boską gorliwości wrodzoney
Imieniowi swoiemu.

Bez żadney słow assentacyi to w powszechno-
ści mówić mozem o Radziwiłłach, co litera Bo-
ska zeznaje o sławnych za czasu Izraela Bohaty-
rach: *Unusquisq, una manu faciebat opus templi; Et
altera tenebat gladium.* Jedną ręką fundowali, ozda-
biali, nadawali, zbogacali, przy prawach y fundu-
szach swych Kościoły utrzymywali, a drugą ręką mo-
cno się przeciwko zburzycielom Kościoła Bożego o-
całość Religii opponowali, chwałę Boską rozszerza-
li. Taki był Mikołay II. Radziwiłł Priscus nazwa-
ny, Wojewoda Wileński y Kanclerz Litewski, kto-
ry dla pomnożenia chwały Boskiej w Wilnie na
placu Dworu swego Kościół na cześć Świętego Je-
rzego wystawił, y przy nim OO. Karmelitow osadzi-
wszy, klasztor im ufundował: na erekcyą Kościoła
tamże XX* Bernardynow wiele spendował. Ten Pan
żył lat sto siedmnaście, spytany zaś od Alexandra
Krola Polskiego w szędziwey, ale żywey starości
zostający, jakimby sposobem w tak późne lata wiek
swoy przeciągnął? odpowiedział: Od młodości mojej
nigdy się nikczemnym zbytkiem nie bawił, ani gora-
cych napojow zażywał, samę tylko wodę z zródła
pijałem. Albrycht pierwszy naprzod Biskup Łucki, a

potym Wileński hoynym kosztem dokończył fundacyi w Wilnie OO: Bernardynow, dla nieskomparowaney na ubostwo szczodroblowości zasłużył sobie, że Go Jalmużnikiem zwano, nie było albowiem żadnego dnia, ktoregoby się gromadno na Pałac Jego nie ciśnieło ubostwo, liczba ich y do trzechset sdochodziła. Nigdy zaś, by miał Gościa nayzacnieyzego, do stołu pierwey nie siadł, aż je nakarmił. Powrociwszy z Rzymu, gdzie od Juliusza II: Papieża mile był przyjęty, na wielu mieyscach, osobliwie zaś w dziedzicznych Dobrach, cokolwiek ieszcze bałwochwalstwa pogańskiego znaydować się mogło, wszystko to wykorzenił. Wielkicy był świątobliwości, dla ktorey własny Ociec stoletni z gorą starzec, nie wstydział się mu do Mszy usługiwać. Mikołay III RADZIWIŁ Wojewoda Wileński y Kanclerz Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ile razy Mszy świętey dla nasiku rożnych zabaw słuchać ktorego dnia niemógł, albo Ubostwu do stołu służyć, tyle razy przez cały dzień wstrzymawszy się od wszystkich potraw, na samym tylko chlebie y wodzie przestawał, y w tym przedsięwzięciu aż do śmierci zostawał. O Mikołaju Xiążęciu Wojewodzie Nowogrodzkim Staroście Mozyrskim y Mereckim pisze nasz Sachinus Histor: Soc: part: 5. V. lib: 2. num: 35. że po śmierci Stefana Batorego Krola, gdy niektorzy zawisli Jemu, na Seymie Elekcyiny domagali się tego, aby *ała* tego Pana skasowała Rzecz-Pospolita, a osobliwie względem fundacyi Collegium naszego Połockiego od tegoż Krola uczynioney, naywięcey się tak niezwyuczaynym zamachom oparł ten Mikołay. Co była rzecz tym dziwnieysza, że z Oyca swego był od wiary Katolickiey daleki. Jan Kasztelan Trocki, Hetman Litewski Syn Mikołaja II Radziwiłła osobliwszey był Pan świątobliwości, Paćierze Kapłańskie codziennie mawiał, w wielki post ledwo co jadł, chlebem się tylko, y to go wprzod popiołem posypawszy, w wstępna frzodę poświęconym, zasiłał. Ufundował Parochią Nieświską y Drubowską. Stanisław Xiąże

Ra-

Radziwił wprzod Marzalek wielki Litewski, a po dobrowolney rezygnacyi Laski, Starosta Zmudzki na całą quadragezymę w Nalibockim zamykał się Eremitorium; Tenże z Ołyki Ministrow Kalwińskich rugował, y Katolickich Kapłanow osadził, Kościół, tamże z gruntu ufundował y na różnych mileyskach szpitale, ktore sam nawiedzał, y ubogim służył. Albrycht Stanisław Radziwił sławny przez lat czterdzieści Kanclerz, sławniejszy zaś nierównie życia świątobliwością. Ten codzień słuchać Misy świętey, Paćierzy Kapłańskich, *Oficium parvum*, y Rożańca nigdy nie opuszczał, pośpolicie zaś klęcząc na obadwa kolana modlił się, z czego gdy się jedno z nich skancerowało, nie prędzey leczyć się kazał, aż poki oczewiste Gangreny niebespieczeństwo, niewymusiło na nim ratunku, przecież y w ten czas gdy na jedne kolano chorował, na drugim klęczeć nie przestał. Eiczowania okrutne od cudzey ręki dobrowolnie wytrzymywał, na ubogich był prawie rozrzutny. Kollegiatę wspaniałą Ołycką y Collegium nasze Pińskie hoynie ufundował; Kapłanow inaczey nie nazywał, tylko milemi działkami swemi. Jerzy Xiążę Radziwił Kardynał pod tytułem *Sancti Sixti*, y Biskup Krakowski, wzor Pańskich przymiotow y pobożności, z Rzymu do Kompostelli z wielkim całego świata przykładem, piechotą peregrynował. Biblioteki oczyścił od ksiąg heretyckich w Oyczyźnie swojej, łoząc na to pięć tysięcy czerwonych złotych, y wielkie jadem heretyckim napelnionych ksiąg stofy, kazał publicznie na rynku Wileńskim spalić. Zadał być wprowadzić wolnym od Pasterkiej funkcyi, a w Zakonie *Societatis IESU* życie swe Panu BOGU poświęcić, o co też po dwakroć do Rzymu pisał pozwolenia prosząc, a toli mu pod posłuszeństwem tego zabroniła Stolica Apostolska. Mikołay Krzysztof Sierotka Wojewoda Wileński jak był pobożnością y gorliwością czci Boskiej przed całym wślawiony światem, a komuż to tajność sławna jest Jego do Ziemi Świętey peregryna-

naćya; y tam hojne Dómw Bożych y ubogich w
Palestynie Chrześcian wspomózenie, znacznym na
zawsze funduszem roborowane: Lampę u Grobu
Bożego z corocznym dochodem ufundował; Kol-
legium nasze tuteysze z gruntu erygował, y Kościoł
ten, na który sam z Zoną swoją y z Bratem Sta-
nisiawem fundamenta kopał, á potym znaczną argen-
teryą ozdobił y ubogaćił. Pierwizy na ten czas Panien
Zakonnych Kłasztor spólnie z J: O: Xiężną Eufemią
z Wiszniowieckich Radziwiłłową Zoną swoją, tu w
Nieświżu ufundował; Komendę w Stołowiczach y
Poćieykach na Kawalerów Maltańskich wiecznym
funduszem z Pańskiey swey hoyności ugruntował;
y wiele innych Kościołów, Kłasztorów, szpitalów
z wrodzoney sobie pobożności wystawił. Tego Pa-
na, ba y wszystkich Radziwiłłów ku BOGU nie-
skomparowaną hoynóść, Chrześciańskie cnoty, krotkie-
mi określić słowy, całę rzecz nie podobna; więc
ciekawego słuchacza do Dziejopisów Polskich odsy-
łając, to tylko w powszechności mowię, co niepocho-
lebnym piórem o nich y Duninach napisał Solikowski:
*DUNII & RADIVILLII plus quam trecentas
in Polonia Ecclesias edificaverunt, impleverunt ho-
stium spoliis Tempła, aras auro & per tanta for-
tunae dispendia, semper Divites.* Taka była ś. p:
J: O: Xiążęcia Jmści Wojewody Nowogrodzkiego
Antenatów gorliwość o cześć Boską, pobożność y
całę Chrześciańskie przykładne życie, których świa-
tobliwych przykładów, że sam w Osobie swojey ten
Pan Dziedzicem został, wyświadcza to życie Jego,
żywe wyobrazenie cnoty, y Chrześciańskiey pobo-
żności. Wiećie, że w promieniach słonecznych teyże
istoty jest światło, jakie y w słońcu, z którego my-
nika; taki jest kandor w perle, jaki ma Koncha, w
ktorey się rodzi; tak też miłość cnoty, też gorli-
wość o chwałę Boską, też chwalebnych obyczaj-
ów skromność była w tym Panie, na jaką w Ro-
dzicach, w Dziadach, Pradziadach w nad Dziadach,
nie bez podziwienią świat cały patrzył. Życie tego
Pana

Pana było żale krotkie, ale doskonałe, bo jako le-
pszy jest kawał iemni dobrze wyrobiony, y pożytek
przynoszący, niżeli obszerny, okiem ledwie zrzuco-
ne pola,  uste, y nieplodne, tak lepsze krotkie
ycie,  dobre, y przykądne, niżeli Matuzalowe lata,
 złe: y przeto zwykł był mawiać Alexander Ma-
cedo: *Ego me metior non etatis spatio, sed gloria*
Ja wiek moy niedługimi laty mierzę, ale wiekopo-
mney chwały godnym życiem. Stawcie mi mowi
Senaka lib: de tranquil: animi Capt: 3.) by nay-
zgrzybialszego Senecyusza, ktoryby obciążon latami
aż do iemni głowę spuściwszy, pod niemi się nagiął,
gdy jednak do kresu życia śmiertelnego przydzie
 żadney po sobie cnoty, y przeslicznych przykądow
niezostawi pamiątki, niemasz racyi onim mowić, że
długo żył, ale tylko, że długo był na świecie. S: P:
J: O: Xiążę Wojewoda Nowogrodzki prawdziwie:
Consumatus in brevi explevit tempora multa. czemuż?
Quia placita erat DEO anima illius, bo się wielce
podołała Bogu dusza iego. A naprzod podołała się
Bogu dusza iego, iż w niey wszystkich cnot Theolo-
gicznych, Kardynalnych, y Moralnych zebranie wi-
dział. Podołała się Bogu dusza tego Pana dla zachowa-
nia ściśłego, przykazań y ustaw Jego; dla żywey wiary,
ktora się naybarzciey wydawała w przybytkach Boskich,
przy oney Anjelskiej układności, skromności, y na-
bożeństwie, przy onym ochotnym y przykądnym,
kiedy jeno mógł, Mszy S. słuchaniu; przy owey go-
rącej żądzy widzenia Twarzy Boskiej, Twarzy Tego,
ktorego nie widząc całym sercem miłował, z kto-
rym się przez uczęszczanie do SS. Sakramentow
duchownie łączył. Niebyła bowiem w tym Panu
jak u wielu teraz) wiara pseudopolitycznymi Maxy-
mami zarazona, heretyckimi pryncypiami nadwątlona,
Farmazonstwem skażona, ale iako Przodkowie
iego żyjąc światobliwie, na każdym urzędzie gorliwo-
ścią wiary świętey, y pięknemi cnoty jaśniał przykądami;
ten iego był przyjaciel, kto y Boga, ten kon-
fident, kto y cnoty: z Heretykami iezeli kiedy przesta-
wał,

wał, konwersował, tedy zawsze swą rozumną y grun-
towną rozmową usiłował Kościołowi Chrystusowe-
mu ich pozyskać; y oto nadwornego swego Theologa
często usilnie upraszał. z Teyże ku wierze katolickiey
gorliwości w Lubczu Kalwińskiej Herezyi nie tylko
krzewić się niedopuscił, ale ani Zboru reparować nie-
pozwolił. Widział każdy w tym Panu świątobliwość
nie dla oczu ludzkich, od których, chroniąc się próżney
chwały, często unikał, gdy się do iakiego ołobliwszego
zabierał nabożeństwa. Tak wewnętrzna, iako y ze-
wewnętrzna postać cnoty w nim była nie dla interessu,
życzliwość ku wszystkim bez pretensyi, wdzięczności;
oto się w dążeniu do doskonałości Chrześciańskiej ie-
dynie starał, aby dusza iego ciałem rządziła, rozum
duszą, rozumem zaś dysponowała wszystkim rządząca
łaska Boska poświęcająca, oświecająca, y do dobrego
zawsze prowadząca. Sprawiedliwość w nim była żadnym
ludzkim niewodząca się respektem, cierpliwość w
naywiększych trudnościach stateczna, hojność z mi-
łości ku bliźniemu zawsze Pańska, pobożność we wszel-
kich sprawach osobliwsza. Pospolicie widzimy, że
ci którzy są urodzeniem znaczniejszy, honorem znako-
mitsi, w Fortunach nad innymi Maiętniejsi, ubożsi
częstokroć bywają w cnoty; niezawsze bowiem w
jedney sforcie chodzą godność y chrześciańska skro-
mność, bo gdy kogo Fortuna, Honor posadzi wysoce,
iakoś mu się zawraca y kręci głowa, że wielurzęczy
niedoyrzy, które mu według Religij iego y stanu czy-
nić przynależy, tak dalece, iż kto więcej ma dowo-
dów miłości Boskiej y Błogosławieństwa iego w sa-
mych przymiotach natury, tym więcej ich iako in-
strumentow zażywa przeciwko Bogu na życie wyu-
zdane y swobodne; na równym stawiając stopniu
występkow, iako y godności. Wymówił jednemu
tę niegodziwość w klar Isidorus Pellusiota *Dom twoy*
J W* Panie dla wysokiey parenteli ledwo się nie-
zyka Nieba, a Obyczaje twoie przepascią są wieczney*
banby y konfuzyi. Niepodpadał pod tę cęsurę S* P*
J* O* Xiążę, bo im wyżej go zacność Imienia y honor
nad

innych wynosił, tym się on miał do głębszego przed Bogiem upokorzenia, im barziej go BOG dobrami zbogacał, uszczęśliwiał, tym szcudrobliwszym był ku Bogu, czyniąc sobie sławę z cnoty prawdziwey, a nie z lustru fortuny y honoru. Dystryngwował się on od innych honorem bez pychy, nadętości, y pogardy innych; o tę naybarziej starał się fortunę, o tę dostoyność, żeby ią Bog w swoiey miał zawsze opiece; bo takimi się dobrami, takim honorem Bog nie opiekuje, który się nabywa z krzywdą y poniżeniem bliźniego.

Takiey tedy cnoty y pobożności Pan, kiedy iuż stanął u mety życia śmiertelnego, izali w kwitnącym swym młodości wieku, nie spodzianą śmiercią z tym się pożegnał światem; by naymniey; Bo iako ten nad spodziewanie, nad nadzieie swoje od śmierci z życia być mógł wyzuty, ktorego wszystkie dni życia w takim zawierają się kompucie, że ie iedna, zawsze czuła na śmierć obeymowała godzina; Aniteż ten mógł niewczesnie umrzeć, który iesli nie naturze, tedy samey wiekopomney cnotcie żył dośc. W chorobie będąc czekał tego wszystkiego cokolwiek na niego paść mogło, a nie pragnął tylko tego cokolwiek według rozporządzenia swego Bog z nim uczynić postanowił; bo za nayślusznieyszą rzecz być sądził przyjąć to mile, co mądrość nieskonczona od wiekow przeyrzała. Widziemy często, iako z Zacieyszych y młotnieyszych ludzi swobodnie żyjących, iedni gdy widzą do siebie w słabości zostających przychodzącego spowiednika lękają się, trwożą sobą, jakoby on przychodził z pewnym dekretem śmierci; odwłaczają o dednia do dnia Sakramenta ostatnie, rozumiejąc że są feralne iakieś znaki, więc miasto należytego przygotowania w drogę wieczności, w boiaźni, y trwodzę zostając prawie od rozumu odchodzą. Drudzy w ostatnicy prawie zdrowia będąc słabości, a czyniąc sobie pewną nadzieię zdrowia, mniey dbają o zbawienne przestrogi Duchownych, y przyjacioł radzących, aby wzgardziwszy dla miłości Boga zkażitelnym, doczesnym życiem, iak naylepiey

przyprawili się do życia całą wiecznością niekażitel nego.
S: P: J: O: Xiążę chorobą będąc ciężką ściśniony,
nie szukał w bolach y słabościach ulgi przez wzbudzenie
w sobie nadziei, (która częstokroć bywa płonna y
zawodna,) że znowu do zdrowia czerstwego przyidzie,
ale całe miał się za ofiarę destynowaną życiu wie-
cznemu. Przyimował wprawdzie od Medyków ma-
jących uśilne staranie o zdrowiu jego lekarstwa, ale
że wiedział, iż ich przykrość równa się niemal łamey
śmierci. W ciężkich bolach lubo cała się w nim
mieszała natura, serce jednak uzbrajało się przykła-
dną dla wszystkich przytomnych cierpliwością; Im
natura codzień, co godzina, ba co moment w nim
słabiała, tym barżiej stateczność w wytrzymaniu bo-
low, żądza widzenia twarzy Boskiej, ochota duszy
do rozstania się z ciałem barżiej się w nim wzma-
gała; przeto ustawicznie te mu w ustach brzmiały
słowa: *Od BOGA wziąłem duszę, BOGU ją oddaję.*
O słowa słodkie! słowa od śmierci gorzkości dalekie!
o słowa pełne żywey o nieśmiertelności duszy Chrze-
ściańskiej wiary, pełne zbawiennej nadziei y miło-
ści Boskiej! *Od BOGA wziąłem duszę, BOGU ją*
oddaję. Świątobliwe życie prowadząc Henryk Krol
Nawarski, nad kalwaryą ludzką tę dał inskrypcyą:
Te nunquam timui. Nigdy się cie śmierci, luboś dla
wielu z ludzi jest straszna, nie lękał. Wolne od
grzechu sumnienie ś. p. J. O. Xiążęcia Jmści, sumnie-
nie BOGA się bojące, by naymniej śmierci się nie
lękało, y przeto gdy już już bliskie ciała rozstanie się
z duszą przeczuwał, całe po Chrześciańsku z Chry-
zostomem S. siebie cieszył: Nie lękam się śmierci, bo
czyż to rzecz nowa, że cień życia naszego przeminie,
że się dym skażitelności naszej rozeydzie, że atom
z wiatrem uleci. Nie lękam się śmierci, bo ni-
komu nie otworzono Nieba, chyba temu, któremu
wprzód oczy śmierć zamknęła na ziemi; Nie lękam
się śmierci, bo wiem, że żadnego nie omyliło Nie-
bo, który szczerze na nie robiąc szczegulney z tam-
tąd wyglądał zapłaty, który ani w znikomych do-
brach,

brach, ani w przemijających honorach, ani w zawodnych ludzkich przyjaźniach, ale w samym tylko BOGU wszystkie swoje pokładał nadzieje. Jakoż że Nieba nie chybił ś. p. J. O. Xiąże, nie lada w BOGU nadzieję mamy, bo zszedł z świata tego w wielkiej Chrześcijańskiej doskonałości, y oddaniu się na wolą Boską, od tego naybarżey Kapłana chcąc mieć pomoc skuteczną w przygotowaniu się w drogę wieczności, od którego w czerstwości zostając zdrowia, często zbawienne odbierał upomnienia: oddał BOGU ducha na Łonie Kościoła Ś. w nadziei miłosierdzia Chrystusowego, wszystkiemi Sakramentami w drogę szczęśliwey opatrzonej wieczności. Słowem umarł dobrze, bo żył dobrze: *Vita qualis, mors est talis*. Żył Bogu y Religii, jako dobry Katolik, jako nieodrodny od świątobliwych swoich Antenatów Radziwiłł, godzien tego, aby go zawsze dobrze wspominano, żeby tak nie wczesney śmierci Jego, szczerze żałowano.

Jakoż dajecie zacni Panowie jasny żalu waszego dowód, co abowiem znaczy tak liczne was godnych Gości zgromadzenie, co znaczą te wasze żałoby, posępne twarzy, łzami zalane lica, tylko że taka ś. p. J. O. Xiążęcia Jmści Wojewody Nowogrodzkiego była godność, y wasza ku temu Panu przychylnosć, takie w Ojczyźnie zasługi Jego, taki dla Imienia y Familii zaszczyt, taka ku Bogu y Religii w nim gorliwość, że gdy już żyć przestał, godnym został, abyście y wy Panowie po Jego stracie ciężkie serca poczuli westchnienia, a wasze purpury y Xiążęce biśiory w grubą zamienili żałobę. Tey żałoby y planktow abym przy konkluzyi kazania mego, wam nie przyczynił, mijam umyślnie żalosne, a barżey serca zasmucające żywych od umarłego pożegnania, podziękowania zaś należytego tym wszystkim, których ś. p. J. O. Xiąże, abo dobroczynności, abo przyjaźni, abo usług był uczestnikiem, sama wdzięczność tego Pana, która się w śmiertelnym nie grzebie popiele, zaniedbać przezemnie nie dopuszcza.

Dziękuję tedy naprzód Najjaśniejszemu J* K* M* Augusta III. Pana naszego Miłościwego Majestatowi za Pańskie łaski y respekta, za honor Senatorski sobie konferowany, składając zaś Order Kawalerski Białego Orła u tegoż Majestatu te łączy *vota**. Niech niezwyciężony Majestat Jego oraz z Najjaśniejszą Familją, osobliwie w niniejszych koniunkturach *Manum Domini* nie już *tangentem*, ale *benedicentem* zawżę doznawa. Życząc zaś tego ma wielką w Bogu nadzieję, że *Quoniam Rex sperat in Domino, in misericordia Altissimi non commovebitur*.

Dziękuję y całemu prześwietnemu Senatowi, tak Duchownemu, iako y Świeckiemu. Duchownemu w Osobie twoiej J* W* y nayprzewielebniejszy Infu-lacie ANTONI TYSZKIEWICZU Biskupie Zmudzki, że z przytomnemi JJ* WW* nayprzewielebniejszymi Infułatami, Prałatami, y akt ten cały powaga Osoby twoiej Senatorskiej przyozdabiaysz, y zkoligaconej sobie bliskim pokrewieństwem Duszy s* p* J* O* Xiążęcia Jegomości Wojewody Nowogrodzkiego *Sanctum Sacrificium & immaculatam hostiam* u Ołtarza Bogu ofiarując, nielada pomoc czynisz.

Senatowi zaś świeckiemu w osobach waszych JJ* WW* Senatorowie, Ministrowie, Dygnitarze W* X* Litt. tu zgromadzeni, dziękuję za spólną wżyciu o koło dobra Pospolitego radę, po śmierci za Chrześciańską ostatnią usługę* *Benedicti vos à Domino, quia eandem gratiam quam praestitistis vivo, Servastis et mortuo* Ruth. 2. Dziękuję także y tobie z tą samą, którą miałaś od niego w życiu obserwan-cyą, *Mater Bonorum memoria digna*, J* O* Xiężno Barbaro z Zawiszow RADZIWIŁŁOWA Wojewodzino Nowogrodzka, za przystoyną stanowi swemu edukacją, y uprzejmą ku sobie Macierzyńską miłość, wyznawając, że iako w życiu nie droższego, nie miłszego po Bogu nie miał nad Ciebie, tak y po śmierci z tą będąc estymacją, oto u Majestatu Boskiego usilnie nalegać będzie, aby ujętemi sobie pospieszną śmiercią laty y Sukcessami, Bog twoje augmentując

gmętuiać lata y Sukceſſa, na zaſzczyt Imienia RA-
DZIWIŁŁOW w naypoźnięſze konſerwował wieki.

Dziękuję y tobie za ſłodkie y miłe poſycie J: O:
Moſcia Xiężno Salomeo z Sapichow RADZIWIŁŁO-
WA Wojewoźino Nowogrodzka naymiliza Mał-
żonko *veſtros non rumpit funus amores*. Byłaś do
żywoćnie Temu Teodozyuſzowi Placillo, Juſtynowi
Euſennia, Klodoweuſzowi Klotyldą, Potomkowi Ia-
giellona Iadwigą, teraz zoſtałaś niby druga Niobe
od płaczu z żalu niemal martwieiąca. Tu właſnie
to ſłuży Herbowney ſtrzale twoiey, co ktoś na po-
grzebie Braterskim wymalowałszy kołczan bez ſtrza-
ły, napisał: *Herent in corde ſagittæ*. Bo jeżeli jaki,
tedy ten żal z ſmierci pochodzący Małżonka Two-
jego, jeſt żal ſerdeczny, żal nie lada ſercu ranę zada-
jący. Kojąc tedy te żale ſ. p. J. O. Xiąże, używa do
Ciebie ſłow Medyolańskiego Doktora Ambrożeo
S. *Lugere deſine, meminiffe perſevera*. Nie we łzach
y żalach, ale w żywey mię zawsze chćiey mieć przed
Bogiem pamięci, w ktorey y ja mieć Ciebie nie prze-
ſtanę: *Audiens charitatem tuam & fidem, ſemper me-
moriam tui faciam*. Upewnia o tym ſłowy Pawła S.

Dziękuję y wam ſignanter za oſwiadczone ſobie
w życiu y po ſmierci affekty JJ. OO. Xiążęta MI-
CHALE Wojewoźo Wileński Hetmanie Wielki
W. X. L. HIERONIMIE Chorąży W. X. L. RA-
DZIWIŁŁOWIE, *quos idem fauſto fovit ſub tegmi-
ne nidus*. iako wie ſwiat cały zeſcie z iednego z
tym Panem gniazda wylecieli *una ſitis origine nati*.
tak z pozoſtałą zacną Braćią JJ: OO: Udalrykiem
Koniulżym Wielkiego Xięſtwa Litewskiego, Albry-
chtem Staroſtą Rzeczyckim, Stauiſławem Krayczym
Wielkiego Xięſtwa Litewskiego Radziwiłłami, z kto-
rych każdy *viva imago Patrum & veteres de mon-
ſtrat avos*. w nierozdzielney żyjąc iedności, y w
buyney zoſtając Rodowitości, *ſervate Domum, ſerva-
te Nepotes*.

Pamiętny jeſt y waſzych łask y przyiaźni JJ: OO:
Xiężne, Teręſſo z Radziwiłłow Pacowa Piſarzowa W.

U,

X,

X. L. Brygido z Radziwiłłow Sosłohubowa Gene-
ralowa Artylleryi W. X. L. Zofio z Reyow Ra-
dziwiłłowa Koniuszyno W. X. L. Anno z Chale-
ckich Radziwiłłowa Starościno Rzeczycka. Karolino
z Poćiejow Radziwiłłowa Krayczyno W. X. L. A
jako za życia prawdziwym, szczerym, Braterskim
z wami zkojarzony był zawsze sercem, y niepodey-
rzaną przyjaźnią, tak y po śmierci czując się być z
tymże obowiązkiem, do kaźdey z was mowi to, co S.
Paweł: *Sorori Charissima gratia & pax a DEO.*
Naymilszym Siostram moim y Bratowom niech bę-
dzie łaska y pokoy od Boga; niech Imię zaszczyt,
y honor Domow waszych w nieśmiertelną, już przez
was, Synow, Wnukow y Prawnukow waszych Krze-
wi się sławę: *Stet fortuna Domus & Avi numeren-
tur Avorum.* Przy tych zaś wotach, oto u was mo-
cno się doprasza, żebyście Go we łzach y sercach wa-
szych pogrzebszy, w nie zgłozowaney czasami za-
chowali przed Bogiem pamięci.

Nie chciałby ś. p. J. O. Xiaże jako Pan niezro-
wnaney ludzkości nikogo mijać, ale w szczegulności
każdemu za dobre ku sobie serce podziękować, gdy-
by mi niegodnemu Jego Tłumaczowi czasu na to
stawało; więc *compendiose* całe JJ. OO. JJ. WW.
Familię wysoką sobie krwią skolligaconey, z życzli-
wą serca swego uprzejmością dziękuje, za wszelką
w życiu estymacyą, y sławy swojej rozszerzenie, te-
go się usilnie domagając, aby pamiętni będąc na ści-
śle krwi skolligaconey obowiązki, pamiętali też oraz
na owe czyscowe więzy, w których sprawiedliwość
Boska *justitias etiam judicando*, wiernych swych
osadzać dłużej zwykła: *mementote victorum, tan-
quam simul victi.* Nakoniec dziękuje wam zacnym
Dworzanom y pilnym sługom swoim Pan wasz, za
wierną y czułą u boku swego usługę, y asystencyą,
a oprócz doczesney, którą ochotnie kaźdego rad
kontentował, rekompensy, życzy wam wieczney,
nieskażitelney od tego, *qui est Merces magna nimis.*

Już tedy ten Pan wszystkim za wszystko podzię-
kował,

kował, y światu powaledykował; Jakoż nam naukę
ten Pan Chrześciański, Pan pobożny z śmierci swo-
iey brać każe! Tę Zaiste: *statutum est hominibus se-
mel mori*, prawo iest powszechne Boskie bez exce-
pcyi, że wszyscy umrzeć mamy (day tylko Boże
dobrze) że się żaden z nas od śmierci nie wybiega.
Mamy świeże doświadczenie tego natym J* O* Pa-
nie, któregośmy dzień temu trzeci iako pogrzebli.

Miał on fortunę y honor; miał on sławę; miał
u ludzi dobre o sobie mniemanie y miłość, miał siłę,
zdrowie, sięg, przyiaciół, miał na choroby lekarze, miał
pod swą komędą ludzi wojskowych, a na śmierć tak
nie wczesną obrony mieć niemógł; zostało wszystko,
a on do grobu poysć musiał. y Naywyższym Pa-
nom (mowi Psal: w psalmie 75) straszliwy iest Pan
Bog, który ich dufce z ciała wypłasza, iż zostają jako
pęcherzyna bez wiatru, jako żołnierz po przegranej
batalii, gdy ze wszystkiego nieprzyjaciół obedrze. *Con-
templare*, mowi S. Bazyli ferm: de mort: *sepulchra,
vide num possis discernere, quis nam servus, quis Do-
minus, quis pauper, quis locuples fuit?* Wnidź z głę-
boką uwagą do grobu, a z prochu śmiertelnego, jeśliś
mądry, rozeznay Pana od sięgi, Bogatego od ubo-
giego. Płonna tedy! ach płonna życia ludzkiego sta-
teczność! omylna światowych pociech nadzieia, wszy-
tkie okrasy, ozdoby iednym mierzą się sążniem, wszy-
tkie splendory światowe okropnym śmierci pokry-
wają się cieniem, w prochu, y robaństwa gnoiu
grzebią się wysokie Parentele, nayzacnieysze Familie.

Ledwie coś się odbie od portu na morze świata
tego, pod pełnemi szczęścia żeglami okręt ciała na-
szego, aż już y rozbity na piasku śmiertelnym nędznie
leży. Swiecił się z piękną nie dawno illuminacją o-
gień, aż ono ledwo go teraz po okrzepłym doydzieńsz
popiele. Życie nasze jest jako dym właśnie, który
się na naymnieysze dmuchnienie rozchodzi; jest ja-
ko kwiat słaby, który dziś kwitnie, a jutro więdnije,
jest jako cień, który łacno przemija. Dla Boga tedy
ludzie pamiętaycie na słabość, krotkość życia waszego,

nie funduyćie się na świecie y jego upłynnych roko-
szach; tak życie, jakobyście dobrze umrzeć mogli, a
ten wiek walsz doczesny y skazitelny, na ow wieczny
z pożytkiem zamienili. Zeuxes sławny Malarz zbyt
pilnie malował, spytany czemu? odpowiedział: *pin-
go eternitati*, maluję wieczności, to jest, wieczney pa-
mięci. Jego tedy przykładem zacni Panowie czyńcie
wszystko na wieczną przysługę Bogu, w każdej ipra-
wie, w każdej mowie, ba y w każdym słowie tak
sobie postępuycie, abyście tego przy śmierci nie za-
łowali: *longa nimis vita est crastina, vive hodie* za-
wsze każdy mow sobie, jutra nie doczekam, dziś mi
potrzeba przez szczerą pokutę z Bogiem się poje-
dnąć, w należyтым stanie duszy zostawać; dziś mi
się trzeba mocno Bogu y szczęśliwey zasłużyć wie-
czności: *Longa nimis vita est crastina, vive hodie.*
Amen.

C E N S U R A

Ad M. G. O. DEL, quem laudant Reges terræ &
omnes populi, Principes & omnes Iudices terræ;
Imprimatur in perennem memoriam. Act* Nesvisi
die 19. Nov* Anno Dni 1757

A. HORAIN Episc* Hirenensis
SS* Archi-Diaconus Vlnensis
Librorum Cenfor.

M O W A

Od Senatu miana przez Jasnie Wielmożnego Jegomości

PANA JANA LITTAWORA CHREPTOWICZA

Kasztelana Nowogródzkiego,

PAnuiąca z absolutną władzą nad życiem ludzkim śmierć, lubo od samego świata początku *solo suo violento consilio*, y despotycznemi *in superba regiminis sui forma* rządzić się zwykła maxymami, niechce jednak, jako widziemy wszyscy, być y bez rady, kiedy często Panow Rad *in regionem mortuorum* ztąd przenosząc, liczny tam z Senatorow y Ministrow formuie Senat, którym niby to *pro consilio Senatûs* wezwany, dawszy każdemu z osobna *in materia statûs* niestałego życia ludzkiego, nie już od tronu, ale od urny propozycie, sama to konkludue, y przed całym światem ogłaszać każe *resultatum*, że wszyscy, by też naywięksi na świecie ludzie, nie nie są, tylko ludzie, bo umierają jako ludzie

Wybocz ztąd komu się podoba przypatrzeć, jâki to jest śmierci Senat! wybocz mowię o kilka krokow do Xiążęcego grobu, w moim zdaniu *ad Senatorium conclave*, ktore *magnus Princeps, Magnorumq, Principum decus* J: O: Xiąże Jmć Wojewoda Wileński, Wielki W: X: L: Hetman, poważając *pretiosam mortem* tam zgromadzonych, *ornavit, & auxit*, obaczysz w nim jak wiele z samego tylko Xiążęcego Domu Senatorow, na długą barzo *ad latus* śmierci rezydencją, owa to ciężka na wżyskie świata Krolestwa, naznaczyła konstitucya, *statutum hominibus mori*: Obaczysz tam w Senatorach y Ministrach, *primam magnamq, partem Senatûs*, ktory *ex coeva cum Republica Domo* JJ: OO: XX: Jchmościow RADZIWIŁŁÓW, w każdym wieku bywał ułożony: Obaczysz Senatu tego *faciem*, ale już *lege fatorum immutatam*, kiedy już Senatorowie, ktorzy dobra Rzeczypolitecy zawsze *vigilantissime* postrzegali, z Krzesel swo

ich do grobow wszedzły, w nich *dormiunt in longam di-*
em; kiedy Ministrowie *pacis & belli* tamże zostając;
non sunt prompti etiam ad Regis iussa ministri; kiedy
na ostattek Dignitarze, ktorzy naybliżey, *in assistentiam*
Krolow, Panow swoich stawali Majeftatow, teraz *etsi*
illos quaesieris, non subsistent, mając wespół z Senatora-
mi y Ministrami *in aeternam clausa lumina noctem:* A
lubo wszedzły do tey Senatorskiej śmierci izby, wszy-
stkich tam Senatorow, Ministrow, Dygnitarzow znadu-
jąc *in suo pulvere dormientes,* wierz mi jednak, ktokol-
wiek do niey wyboczyc myślisz, że na Senatorskie (cho-
ciaż ich *in terminis* slyszec niebędziesz mogli) trafisz tam
vota, ktore jako za życia, tak *& post fata* każdego *in*
illo conclavi zostającego Senatorsa y Ministra, były y
są dla Rzeczy-Pospolitey jednokayne, a Temu Xiążęce-
mu Domowi zawżze zwyczajne: *Utinam bene sit Pa-*
triae: Tak niegdys w Senatach Polskich zasiadając wo-
towali, y teraz także *ex regione longinqua* życzenia, o-
nych to z Xiążęcego Domu Kardynałow, Biskupow, Wo-
jewodow, Kaźtelanow, Marszałkow Wielkich, Kancle-
rzych, Pod-Kanclerzych, Marszałkow Nadwornych, He-
tmanow Wielkich y Polnych W: X: Litewskiego

Idźiesz y ty dziś *cum eodem* dla Oyczyzny *voto* z Se-
natu Polskiego z Krzesa Wojewodztwa Nowogrodzkie-
go do senatu śmierci J: O: Mości Xiąże Wojewodo No-
wogrodzki, Orderu Białego Orła Kawalerze, Pulkowni-
ku J: K: Mści: Już tam Tobie śmierć za Senatorskie
Krzesto *posuit in pulvere tumbam,* już się tu dla tak
wielkiego Senatorsa straty, na wszystkich pokazuie ża-
łoba, ale że w takowych okolicznościach, *magis dolor,*
quam color requiritur, niżeli J: O: Mości Xiąże Woje-
wodo Nowogrodzki, na pierwszą dziś ztąd *cum suo* dla
caley Oyczyzny *voto,* *ad mortis conclave* poydziesz sef-
sya, posłuchay tu jeszcze moiego *inter hac tristia, in-*
terq; doloris sensus ułożonego *votum,* y w nim całego
Senatu Polskiego *de suo fato* zdanie

Czytać to mi zdarzyło się w druku, że w Czeskim
Krolestwie z taką osobliwością znayduie się Kościół, że
się nigdy tak ludźmi napelnić niemoże, żeby w nim dla
więcey

więcej jeszcze przybywających ludzi, mieysca niezośtało?
 To mieysce, na którym jest Kościół, podług piszącego o
 tym Autora Narratywy, w Czeskim języku zowie się Slo-
 wice, co w łacińskim znaczyć ma: *Iverunt plures*: Gro-
 bie Xiążęcy, ty to jesteś tey, co y ponuieniony Kościół *ex*
tensyi: Gdybyś pokazał *magnos magnorum Principum*
cineres wiele ich w grobie zawierasz, owych to Wojewo-
 dow, *utriusq; sigilli* Piczētarczow, Dignitarzow: Gdy
 byś pokazał owe to ze krwi Jagiellońskiej, y innych Pol-
 skich Monarchow uformowane w tobie złożone *exuvi-*
as, każdy przypatrujący się przyzna, że do Ciebie aż nader
 wiele z wielką Oyczyzny szkoda weszło już Senatorow,
 Ministrow, Dignitarzow: *iverunt plures*: Weszło do
 Ciebie oprócz Michała, y Zygmunta Karola niegdyś Wo-
 jewodow Nowogrodzkich, dwóch już w oczach naszych
 Wojewodow: Jan, y Mikołay Faustyn, wchodził y
 dziś Wojewodo Nowogrodzki J: O: Mości Xiąże JERZY
 RADZIWILLE do tegoż grobu, toć zapewne do niego
iverunt plures: Niechże w nagrodę tak wielkiej Rze-
 czypospolitey straty, odtąd Xiążęcego grobu skroci się *ex-*
tensia, owżem niech już ten grob, ponieważ *in cursu*
naturae niemoże być *immortalitate*, to przynamniemy *di-*
uturnitate Domu Xiążęcego będzie zawarty: A to jest
 dla was wszystkich JJ: OO: Xiążęta naypierwszy punkt
 moiego *votum*: Jakie zaś jest *de tuo fato* J: O: Mości
 Xiąże Wojewodo Nowogrodzki Senatu Polskiego zdanie,
 brać każdy z tego może *mensuram*, kiedy dla nieodżało-
 waney w osobie twoiey straty, dotknięty jest naypier-
 wey *dolore cordis intrinsecus* panujący nam szczęśliwie
 Monarcha Najjaśniejszy Krol Jegomość Pan nasz mi-
 łościwy, że wierną w tobie, jako była, y jest zawsze z ca-
 łego Xiążęcego Domu Twoiego, stracił radę: Czuie
sensibiliter żal z teyże tak wielkiej straty pochodzący,
 Polski Senat, który *fato* Kolegi swego zasmucony, o
 twoich, utrzymujących zawsze *bonum publicum*, sentymen-
 tach J: O: Mości Xiąże Wojewodo *servabit gratum e-*
tiam post tua funera sensum: Dziś już teraz wielki w
 Senacie Polskim Senatorze przez Senat śmierci *ante fa-*
ciem troni nieśmiertelnego Krola Krolow, gdzie już y

nad tobz *nun dominabitur mors ultra*, idź z Senatu
 Polskiego, idź z Xiążęcego Domu *inter Principatus &
 potestates celi*, tam gdzie ci Boka, przenosząca z tam
 miejsce pokazuje ręka, ja zaś ani od Senatu Ciebie, a-
 ni od Ciebie Senatu, atym barzicy Xiążęcego Domu
 Twego ięgnąć niechcąc, żeoyim czy z będących, czy
 niebędących na tym miejscu, zbliśka czyli zdaleka, czy-
 iegokolwiek niedotknął serca, nie zasmucił oka, kończę *inter
 sensus doloris publici* ułożony głos moy *voto infinito*
 niech *ad reparationem tantę iacturę* z straconego tak
 wielkiego Senatöra, konserwuje BOG Dom Xiążęcy
Dij prohibete minas; Dij cunctos avertito casus Niech
 każdy z Xiążęcego Domu tego na zaszczyt y obronę
 Oyczyny żyć lat przynaymniey tak wiele, ile ow
 RADZIWIŁŁ, dla przedłużonego do lat stu y da-
 ley wieku swego, Priscus nazwany, to jest dru-
 gi y ostatni punkt dla Domu waszego II.
 OO: Xiążęta moiego *votum*, to jest
 zdanie y życzenie Senatu, to jest
 y mowy moicy dokończenie

M O W A

Od Województwa przez W: Jegomości Pana
K A Z I M I E R Z A K O R S A K A
Sędzię Gródzkiego Nowogrodzkiego miana

Ciebie to J: O: Mości Xiążę JERZY RADZIWIŁŁ
 Wojewodo Nowogrodzki okropna śmierć z Pałacu do tej truny, z Krzesła Senatorzkiego na ten smutny przeniosła Katafalkę. Ciebie to J: O: Mości Xiążę Wojewodo nasz, już dziś w dziedzicznym Xiążąt R A D Z I W I Ł Ł O W składamy grobie. O jak omylnie y zawodne były nadzieie nasze! nadzieie mówię (o szkodo żadnem wiekami nie nadgrodzona) nie uchronną fatalnych, wyrokow ustawą przecięte: gdyśmy Cię całym Województwem z taką witali radością Wojewodę, jakbyś nam zawsze miałbyć nieśmiertelnym; Swiadeż Województwo życzenia, mnie dość będzie w spomnieniu, że krótko żyjąc z nami, w sercach naszych zagnieździłeś nie śmiertelną pamięć

Słusznie tedy narzekać przychodzi, na tak okropne widowisko, kiedy ta Jaśnie Oświeconych Domów Ozdoba, Oyczyzny zaszczyt, Senatu wielka nadzieia, wyfokich cnot y przymiotów zebranie, z oczu naszych znika, y przez nie odwołoczne dekreta w śmiertelnych się grzebie popiołach: Y kędyż ulga niedyskretney Libityny pokosiu, że w porze kwitnącego wieku, pełnego cnot y talentów pułwiecznego odbierasz Wojewodę

Powzięty z tak wielkiej utraty odgłos, obszernie dość całemu światu Polskiemu żalów, y utyskowania otwiera pole, oraz wspaniałego narodu naypierwsze prerogatywy okropney żałoby przykrywa kirem: Dotyka to nieznośnym prawie żalem wspaniałe niezwyčajonego Monarchi naszego AUGUSTA Trzeciego serce, smutną koła Senatorzkiego ozdoby przyodziewa żalów postać, stan Rycerski, na znak upadku dziel-

nego Rycerza, do kruszenia przywodzi kopij; Oplywa
w żalach Majestat: że zacnego w nieprzyćmioncy wier
ności Senatora, Senat: że wielkiego w sentymentach Sta
tystę, Rycerstwo: że mężnego Kawalera, Jaśnie Oświe
cona Familia: że Domu załczyt y ozdobę utracą

Ale komuż bardziej z tak powszechney klęski do
tkliwsze przychodzi odbierać skutki, komu nad tak fa
talną odmianą twoją J: O: Mości Xiąże Wojewodo
Nowogrodzki, w nieuśmierzonych żalach smutne przy
ależy powtarzać narzekania? Jeżeli nie nam woje
wodzanom Nowogrodzkim? Stawa tu nam w o
czach twoja około dobra tego Wojewodztwa miłość, y
pieczołowitość? Widzieliśmy wszyscy w Osobie Two
iej Pańskiej do znoszenia prac, y trudow przywiąza
nych do tak wysokich godności, niezwycięzoną ocho
tę, w Radach wysokie zdanie, w ułatwieniu zawi
łych okoliczności sposobność, w jednoczeniu umysłow
rozróżnionych łatwą perswazyą, w dokonaniu interes
łow publicznych szczęśliwość: Nie te, widząc wszyscy, ro
kowali mu Honorow granicę, pierwsze to tylko Jego
zacnych dzieł pole: Aliści tak wielkie nadzieie na
sze smutna gwałtownie odbiera odmiana: Y kiedy
tak wspaniałemu w zacnych czynach Panu nieśmier
telney pragnęliśmy trwałości, przedwiecznego do sie
bie z żalem nas wszystkich porywają dekreta, zazdro
śna śmierć w pierwfzey życia y honorow porze do o
statniego prowadzi terminu: Ktoż bybył ludzkości pra
wom, tak nieprzychylnym, któryby na tak żalofny
przypadek, poślepny smutkom rozkrzewiać się niedo
zwolił? Z uwagi wysokich talentow Twoich J: O:
Mości Xiąże, życzyć by trzeba, gdybyś nas był odumarił
w letnych twych leciech, podług godności talentow: Coż
dopiero, kiedy dług śmiertelności wypłacasz w południo
wym wieku terminie, z niepowetowaną szkody na
szej nadgroda? Tu przyślowie z żalem złączone o
głaszać przychodzi: Boday, albo gdybyś się światu nie
ziawiał, albo nam, światła swojego zterminem krotkiego
życia nie ugaszał splendoru, tak prętkie Wojewodztwu
oddając waletę

A im bardziej przez zaletę zaenych przymio-
tow Twoich do Ciebieśmy byli przywiązany, tym
większą z utraty Twoiej ponośm szkodę. Stań tu
na tak smutną rzeczy odmianę publiczny żalu, a o-
bacz, jak przy jednym J: O: Xiążęcia Jegomości JE-
RZEGO RADZIWIŁŁA pogrzebie, niezliczone Oy-
czyzna ponośi szkody, kiedy Najjaśnieyszy Krol Jego-
mość P: N: Miłościwy podporę Tronu, y doświad-
czonego statystę, Senat gorliwego wolności y Praw
Oczystych obrońcę, woylko nieprzelamanego w pra-
cach wojennych Hektora, sądy, Trybunały, Grody
sprawiedliwego Arystyda, J: Oświecona Familia za-
szczyt y podporę, Wojewodztwo nasze Nowogrodzkie
swoiego Wojewodę utracaią. A toli nie tak z tego
świata schodzi w Bogu zesły Xiążę, żeby większy so-
bie części, w wiekopomney pamięci żyjących niezošta-
wił. Życ będzie w BOGU, bo ducha w Boskie o-
fiarował Ręce. Życ będzie w wieczności szczęśliwey,
na którą sobie przez czas lub krotki, do życia pozwo-
lony zarobił. Życ będzie w Senacie, gdzie się szędzi-
wością Rady, y Osoby powagą dystyngwował. Słynąć
będzie w Rycerstwie, ktore męstwem y odwagą zdobił.
Słynąć będzie w Trybunałach y Grodach, gdzie się
gorliwie za Prawa, y sprawiedliwość świętą zastawiał.
Życ będzie w Jaśnie Oświeconey Familij swoiey, którą
Tytułami, y Pańskimi na wybor bardziej oświecał
cnotami

Y gdyby za czasem pamięć J: O: Xcia Jegomości
JERZEGO słabiec miała u świata, w obowiązany
wiecznie Jemu Wojewodztwie Nowogrodzkim, nigdy
Honor y Sława jego nieustanie. Tak Cię dziś J: O:
Mości Xiążę Wojewodo nasz przeszły, pod grobowy
z rąk naszych puszczamy kamień, że nigdy z serde-
czney niewygłozuim Cię pamięci. Schodźisz nam
z oczu, nie odwłocznym Naywyższego Pana zawołany
dekretom, ale zmyśli y serc naszych nigdy niewynidzisz.
Z tą wdzięcznością oświadcza się przez Osobę moję Prze-
świetne Wojewodztwo Nowogrodzkie, przy tey ostatniey
J: O: Xiążęcia Jegomości JERZEGO RADZI-
WIŁŁA do grobu usłudze

M O W A

Od Woyska miana przez W: Jegomości Pana

J O Z E F A M A T U S E W I C Z A

*Starostę Stoklickiego, Pułkownika Petyhorskiego Naj-
jaśniejszego Krolowica Jegomości Xawiera,
Woysk W: X: Litewskiego*

TA jest wpõwizechnych, a kaźdego wszczegulności
przenikających stratach w rodzona śmiertelnych
dola, że kaźdy bolejący własność żalu swego osobnym
wyraża narzekaniem, a jako z małych strumykow
wielkie rzeki, z rzek oblewający świat Ocean: tak z
pojedynkowych kaźdego łez, uniwersalny całego krole-
stwa rośnie żal, y smutek. Rõzne jednak w takowych po-
spolitych klęskach bywają żale, umysły y skłonności, je-
dni nie utuleni w płaczu, w przynoszące folgę ściśnio-
nemu sercu łzy się rozplývają, drudzy w samym nad
niespodziewaną stratą martwieją zadumieniu, tracąc
razem y ulubioną Osobę, y dłuższe tey straty ucierpie-
nie: Inni nie odwołane śmiertelności zważając prawa,
a Boskie wyroki pokorną adorując cierpliwością, w
tym ulgę rozkwilonym znaydują lamentom, że wielkie
talenta, święte cnoty, Heroiczne dzieła, gorliwe dla
Oyczyzny usługi, znaczne dla wielu świadczone do-
brodziejstwa, znamienitych, a rzadko od BOGA świa-
tu użyczonych ludzi głosem, y piorem wysławiając, le-
pszą część śmiertelnego łupu głuchey wydzierają Libi-
tynie, a z powinną w dzięcznością, zasłużone w na-
rodzie ludzkim życie porównaney Bogom nieśmiertel-
ności przesyłają

Podobnie y na terazniejszym nader żalõsnym, walnym
y wspaniałym akcie, na którym Kościół, Oyczyzna, Se-
nat, Stan Rycerski, y woysko W: X: L: ostatnią dla
wielkicy wielkiego Bohatyrza Duszy, Chrześcianańską ob-
chodzi powinność, widzimy wszystkich obecny, a ka-
żdego

zdego osobny smutek, tak dalece, że nieznaidzie w tym przezacnym zgromadzeniu ciekawe, a nawet zawisne oko, tak wyzutey z ludzkości myśli, tak tępey y ostygley pamięci, tak zakamieniałego y nie czuiącego serca, ktoreby głębokim zadumieniem, ostrym żalem, y przerażającym nie było przeniknione jęczeniem: Co zaś do przyzwoitych mężnym żalom pochwał, y wielbienia należy, nie trzeba nam od nie pamiętnych wiekow moralnych powieści, y chępliwych zasiagać obrządkow, że nad walecznego Achilleśa grobem Greckie płakały muzy, że wielka część sfer Astronomicznych, niegdyś zacnych mężow, a na ow czas mniemanych Bogow natłoczona światłem, że przy pysznych Hekatabach, w pogrzebowych mowach zmarłych chwalebne czyny z sławą narodu, z zaszczytem Familij, z przykładem y pobudką dla żyjących, godnie y dostatecznie wychwalano

Nie trzeba mówić starożytnych wywodow, bo daleko chwalebniey y pobożniey czynisz to wszystko J: O: Mości Xiążę Krayczy W: X: Litewskiego, co kolwiek Chrześcianańska powinność, sława Ojczyzny, miłość Braterską, y Xiążęcego Domu wyciąga dostojęństwo

Słyszeliśmy bowiem z poświęconych Boskiey chwale Ambon, gorliwych, złotoustych, miódopłynnych Oratorow, jak wielka z krwią, naywyższym Europy Monarchom spowinnowaconą, w J: O: Xiążęcia Jemomości Wojewodę Nowogrodzkiego w łana dusza, przez powierzehowne znaki, jak z jutrzeńki jasność dnia pogodnego, jak z kwiatu obfitość owocow, tak z farnego dzieciństwa, wielkie przyszłych cnot y dzieł sławnych pokazywała nadzieie

Słyszeliśmy jak w dalszych latach, przez świętobliwe y mądre J: O: Xiężney Jemomości Wojewodziny Nowogrodzkiej, prawdziwey wieku tego Heroiny, że tak Poetyckim wyrażę stylem, Matki Bogow wychowanie, rośł w łasce u Boga, y u ludzi

Słyszeliśmy jak ten młody Askaniusz, nie tylko z nie wyśławionego Ojca swego Eneasza, y z nie zrozwianego Stryja swego, a wodza naszego, Polkiego He-

ktora, ale też y z dziedzicznych nayjaśnieyszego Domu
swego Heroizmow, samą gruntowną pobożnością, sa-
mą gorliwą Oyczyzny miłością, samą przeważną Ry-
cerskiey sławy tchnął chciwością, jak wdoyrzalszym
wieku, co Tacytus o Agryppie napisał: Rycerz, Sena-
tor, Mąż, przyjaciel, wszystkiemi życia powinnościami
rownie wślawiony

Słyszeliśmy na resztę z przykładną dla wszystkich
Chrześcian nauką, jak ten nie odżałowany wickami
Pan, przy zgonie chwalebnego życia swego, na wzor
Hieroglifika Xiążecia Gonzagi Margrabi Kastylionu,
ktory kazawszy namalować Orła gornolotnym bu-
janiem zbyt blisko w słońce wpatrującego się, przypa-
tał lemma: Niech piora z goreią, byle w zrok na-
sycić: Nie dbał o te powierzchowne umierającego cia-
ła zewłoki, nie żałował kwitnącego walecznym lau-
rem, y mądrą oliwą, wieku swego; nie żałował, jak Rzym-
ski Germanicus pierwszych naywyższego honoru na-
dziei, a byle tylko sympatyczną z turbowanym Orłem
swoim, zrzenieć mógł w słońcu przedwiecznym, y w szczę-
śliwey wieczney jasności świętobłwie zatopić

Tak ten pobożny Pan, nie przez mniemane da-
wnych wickow Apothafes, ale przez poświęcone pra-
wdzie Kaznodzieyskie usta, przez nie zliczone blagal-
ne ofiary, w szczęśliwą nieśmiertelność przeniesiony,
przydał ubłogosławioney gornym mieszkańcom liczby,
a wzorem jaśnieniacy na firmamencie gwiazdy, w Nie-
bie będąc przytomny, Polskiemu przyswieca światu

Przeniósł Xiążcego Orła swego między sfer nie-
bieskich światła, ażeby wypolerowaną w słońcu Mi-
stycznym zrzenieć tym bystrzey na Rzecz-Pospolitą y
Dom swoy obracał, jedną sponą, zwycięskie Oyczy-
znie laury, drugą nie uchronne na nieprzyjaciół rzu-
cając pioruny

Wyraził to w nieporównaney wymowie J: W:
Jegomość Pan Kasztelan Nowogrodzki, Senatorską rze-
telnością, a żadnym podchlebstwem nieskazitelniemi usty
swemi, że w tym Oycowskim Nayjaśnieyszego Pana
użaleniu, a nie odżałowaney Oyczyzny szkodzi, Sena-

tu utraconey ozdobie, stanu Rycerskiego stracie, woyska żalobie, sług życzliwych osieroceniu, ta jedynie pozostaie konsolacya, że jako S: Ambroży godną pamięci uczynił komparacyą, iż nie ubywa miedzi, gdy z niey zacnego czleka leią statnę, y na godnieyszy ten kruszec obracają użytek; tak przy zgonie pełnych cnot ludzi, sama śmierć, y śmiertelność, w nieśmiertelną na ziemi sławę, w Niebie w bezprzestanne odmienia się życie

Wyraził mowię J: W: Jegomość Pan Kasztelan Nowogrodzki, jak niegdys Valerius Poplicola pierwszy w Rzymie pogrzebowy mowca, Brutusowi koleźce swemu godne pochwały, że w pamiętnym wiekami konsulacie, Rzymską windykującym wolność, wspierałych myśli, gorliwych słow, y dzieł odważnych był świadkiem, y kolegą

Y tać to jest nayrzetelnieysza nie żyjących pochwała, którą ani polityczna przyjaźń, wprzymotności, ani ostrożność wynurza urażenia

Ta jest gruntowna, y z teraznieyszego w potomne przechodząca pokolenia, chwala, być od wszystkich dobrych powszechnie żalowanym y chwalonym

Widziemy te obiedwie miłości y żalu passye, w stanie Rycerskim W: X: Litt: a osobliwie wprześwietnym Wojewodztwie Nowogrodzkim, tak dalece, że trudno uniwersalnych całej prowincyi żalosci, moralną jaką uspokoić perswazyą; cale Xięstwo Litewskie pewnie owym Filozofa, w podobnym zostającego smutku, odpowie głosem: O Filozofio! jak są tyrańskie precepta twoie, kochać każesz, a jesliby kto to utracił, co kochał, żalować zabraniałz

Jakoż kiedy J: O: Xiążęcia Wojewody Nowogrodzkiego miłą, bez żadney obludy, łagodność, uprzedzającą do świadczenia łask, bez żadney chluby skłonność, stateczną, bez interessu dla każdego, przyjaźń, rezolwowaną zdrowia y fortuny, przez jedyny instynkt dziedzicznej w Domu Xiążęcym tey cnoty, ofiarę, w dzieciętnym sobie wystawimy przypomnieniem, tedy słusznie o nim mowić możemy, co niegdys Sve-

tonius o Tytusie napisał: że jako ten Pan był miłością y delicyą ludu nazwany, tak po zeyściu jego lud wżYTEK, jakby każdy w domowym płaczu swoim zmarłego publicznie żalujący Pana, tak wielkie złożył mu dzięki, tak wielkie zebrał pochwały, jakich nigdy większych żyjącemu, y przytomnemu nie uczynił

Czyli Cywilne w Rzeczy-Pospolitey wiekami pamiętne dzieła, w naszych skropionych łzami wystawimy oczach, obaczemy ową, rzadko zdarzoną, a wielkimi cnotami wyślużoną popularną po Wojewodztwach y Powiatach miłość, na wżyskie zmarłego Pana starania, y perswazyc, powolną y ochotną

Obaczemy na z jazdach publicznych, reassumpeyach Trybunałów, wielką jego, zuprzymą dla każdego skłócnoscią, powagę, mocny z niepodchlebną od wżyskich miłością kredyt, Heroiczną, z równą dla wżyskich rzetelnością, dzielność, a do zbawiennego Oyczyzny celu, do utrzymania sprawiedliwości świętey, y słodkiego wewnętrznego pokoju, usilnie prowadzącą

O gdybyś J: O: Xiąże Wojewodo, gorliwy wolności Szlacheckiey obrońco, sprawiedliwości filarze, dłuższe swoje przeciągnął lata, broniłbyś mężnie y skutecznie ucisnienia niewinności, złamania praw, y swobod Oyczyznych

Jak wdzięczna, a zadniemi nie zatarta wiekami trwać będzie pamięć, wypełnionej przykładnie sprawiedliwości świętey, tak w Juryzdykcyi Grodz: Prześwietnego Wojewodztwa Nowogrodzkiego, jako też przy chwalebnie piastowanej Łasce Trybunału Głównego, jednostrayny głos W: X: Litewskiego zrownym zalem, y pochwałą wielbi, że J: O: Xiąże Wojewoda Nowogrodzki, już zmiłosierdzia Boskiego wpoczet sprawiedliwych policzony, zostawił y tu na ziemi Imię sobie własne, słusznie zasłużone, a w Domu Xiążęcym nie raz, osobliwie jednak Karolowi Trzeciemu Xiążęciu Kanclerzowi W: X: Litewskiego od wżyskich dane: Sprawiedliwego

Mogłaby Prowincya nasza bezpiecznie, jakie w Statucie Kazmierza Wielkiego znaydujemy, za prawo zostawione deczyze, świętobliwe dekreta Xiążecia Wojewo-

dy Nowogrodzkiego następującym za Kardynalne prawa podawać Trybunałom

Mogłoby w Litwie jak niegdys w Arcopagu Atheńskim owe prawne urość axioma, tak BOG każe, tak Solon sprawiedliwy sądził. A jako niegdys Bogom dziękował Plato Filozof, że w czasie lat Sokratesa swoiey dochodził nauki, wyznać y ja powinieniem, BOGU niekończone dzięki, że pod tą światobliwą łaską funkcją zasiadając Deputacką, mogę teraz z osobliwszą mowić wiadomością, że w wielkim tego Pana sercu jak w Świątnicy prawdy y pobożna złotych wieków dziedziczka Astrea, y karząca hardych prawa gwałtownikow Nemesis, y litościwa nie odstępna Tronu Jowisza Eunomia nie wyśławione dekreto-
tow wydawały Oracula

Za tey łaski niewinności jedyney podpory, ogromney występku kary, żadney kryminalney nie było sprawy. Mogłeś J. O. Mości Xiążę w Bogu spoczywający Wojewodo Nowogrodzki przy chwalebnym życia swego rzec terminie, co Perykles wódz y rządcą Atheński, którego gdy przyjaciele już w śmiertelney słabości milczącego widzieli, zaczęli wielkie jego dzieła, heroiczne cnoty, y sławne wyliczać zwycięstwa, on jakby z grobowego snu rzekł ocucony: naywiększey życia mego zapomnieliście akcji, że nikt z moiey przyczyny załobney nie obłożył szaty. A gdy już wielkie cnoty życia y śmierć światobliwą J. O. Xiążęcia Wojewody Nowogrodzkiego przez godne usta Kaznodzieyskie slyszeliśmy gdy mądrość, gorliwość, y miłość Ojczyzny przeznacne Senatorskie ogłosiły usta, w stanie Rycerskim ile osob, tyle serc załuiących y wielbiących nie śmiertelne dzieła widzimy, zostało jeszcze wielka część do całości uniwersalnego żalu woysko W. X. Litt. walecznego Pułkownika Husarskiego przezornego Reymentarza Kommendanta swego, wzor, przykład, ozdoba, moc, y miłość, wszystkiego Rycerstwa, sercem więcej aniżeli nie wymownemi załuiące usty

Jako zaś łatwiey jest mowić o żalu, aniżeli go doświadczać, tak przywrodzoney moiey do Oratorskiego wymowienia niezdolności załosnie doznaję, że w tey

kosztowną pògrzebową wspaniałością; solenną żałobnych obrządkow religią, okropnym wszystkich żałow gminem napełnionej Bażylice, jakby smutnego milczenia Bożek Harpokrates oniemiałe usta moje, y tłumiącym słowa żalem, y powinnym pieczętuie napomnieniem; że y wielki żal w obfitych łzach jest wymowniejszy, y wielkie dzieła pokornym raczej milczeniem, a niżeli nie dostarczającemi słowy czcić potrzeba

Pozwoliż jednak J* O* Xiążę Wojewoda już wtryumfuiącym Kościele na tę pełną żalu Świątnicę patrzący, chociaż nie poważnym kothurnem, nie równaiącym twoie Heroiczne cnoty wielbieniem żal wyrazić całego Rycerstwa, a jako w życiu wielką mądrością swoją nie tak pozorne słowa jako raczej istotę, szczeręgo przenikałeś serca, tak tym barzciej w czystym nieśmiertelnego uwielbienia zwierciadle przejrzyś Rycerskie życzliwe tobie serca, ostatnią chociaż w nie ułolnych słowach święcące ofiarę*

Ujrzyś tę którąś najpierwszą w przeważnych pierśiach twoich Orderowym ozdobionych Orłem zawsze piasłował dla N* Majestatu wierność, y wdzięczność, którą przy terażnięjszej solennej tych cnot twoich pamiętce wojsko W* X* Litewskiego z wiernym jak najdłuższego y najszczęśliwszego panowania życzeniem, u Tronu Pańskiego składa, trudno myślą pojąć, sercem ogarnąć, usty wyślawić tey dla narodu naszego więcej niż Oycowskiej dobroci, że N* Krol Jegomość Pan Miłościwy przykładem Rzymskiego Monarchy Oktawiusza Augusta zamknął nam w Kościele tak długo kwitnącego pokoju żelazne drzwi wojennego Janusa, gdy oobliwiał dla Rzeczy-Pospolitej miłością nie dawno ofiarowany Tron Cezarski, teraz dziedziczne Państwa swoje okropnym gradywa sakryfikując ruinom, miłym nas w pośrodku wojennych Europy pożarów słodkiego pokoju zaslania cieniem, y lubo ten tak szczęśliwy pokoy niedał placu ażeby J* O* Xiążę Wojewoda nie raz chętnie ofiarowaną wielką krew swoją mógł przelać dla Ojczyzny, y do pokazania Europie walecznych czynow Senatorska godność wyjazdu

wyjazdu za granice prawem zabroniła, z powinnym jednak uszanowaniem y niewymowną radością widziała Rzecz-Pospolita, a osobliwie całe Rycerstwo W: X: Litt: Bohatyrską krew y wspaniały umysł na wszystkie wojenne azardy ochoczy, widziało w rowney puł: Bogom wspa niałey urodzie nie zwyczajną siłę, w sprawach Rycerskich nie zrownaną biegłość, mądrość, sprawiedliwość, Pańską szczodrobliwosć, y wszystkie wielkim Wodzom przyzwoite y potrzebne cnoty y talenta

Odnowiłeś nie odżałowany wiekami Panie żywym w tobie Heroizmem wielkich Antenatów swoich nie wyśławione duszy osob dary, jakby w obtyczny kryształ nie śmiertelne ich cnot zbierając promienie, y jakie myślom naszym historyczne pióro odrysowało Portrety, te wszystkie w jedney osobie zebrane widzieliśmy

Widzieliśmy w nim Narymunda pierwszego Litwę, sławą szczyłącego dzielność, Giedymina wojenną mądrość, Olgierda y Witolda Xiążąt Litewskich waleczność

Widzieliśmy w nim Jerzego trzeciego Xiążęcia RADZIWIŁŁA Kasztelana Wileńskiego Hetmana W: W: X: Litewskiego trzydziesto wygranych batalij z nieprzyjaciółami wśławionego Herkulesem Polskim nazwanego:

Widzieliśmy w nim Mikołaja czwartego Wojewodę Wileńskiego Kanclerza W: y Hetmana W: W: X: Litt: Xiążęciem S: Państwa Rzymskiego od Cesarza Karola piątego na Seymie Walnym Rzeszy Niemieckiej inwestyowanego, w którym nie tylko Karol piąty krew swoją, przez Annę Xiężniczkę Radziwiłłównę, Konrada Xiążęcia Mazowieckiego Małżonkę, a Babkę swoją, ale też wielkie wojenne tryumfy, y w pokoju dzielne rady Xiążęcą ozdobił mitrą

Widzieć w nim było Krzysztofa Xiążęcia RADZIWIŁŁA Wojewodę Wileńskiego Hetmana W: W: X: Litewskiego w Infantach sławnego Tryumfatora, Wojewodów Moskiewskich w niewoli mającego, y aż do Rzeki Wolgi wżerz y wzdłuż Moskiewską wojującego Monarchią Haros inclitus nazwanego

Widzieć było Krzysztofa drugiego Wojewodę Wileńskiego Hetmana W: W: X: Litewskiego z Gustawem Krol'em Szwedzkim zwyciężskim orężem, y wspania

ła rozmową walczącego, w ręku silnego, w radzie mocnego, ktorego myśl wielką zbroyną Palladą, okazała otobę Rzymskim Juliuszem Potocki nazwał

Nie mniey widzieć w nim było Janusza Xiążecia RADZIWIŁŁA Wojewodę Wileńskiego Hetmana W: W: X: Litewskiego pod Smoleńskiem szczęśliwie wojującego Turowa, Mozyra, Bobruyska, Pińska, Rzeczy cy tryumfalnego rekuperatora, a oprócz tego na różnych wielu wygranych bataliach całej Oyczyzny serwatora, Polskiego Hektora

Ale ani tępa pamięć moja, ani nayżywsza cały h-Krolewstwa Polskiego Kronik y zagranicznych chronologij heroicznemi woyny y pokoju dziełami napelnionych, bliskiey z Tronami Austryackim, Hiszpańskim, Francuskim, Angielskim, Szwedzkim, Polskim, Brandeburskim, y innemi, tudzież z naypierwszemi w Oycyzynie naszej Familiami Kolligacyi ogarnię, a tym barzicy tak niewymowne usta moje wyliczyć nie zdolają? Zal sam przypominać jakośny wielkie dobro utracili, nie dostatek sił, niezrównany szacunek utraconego dobra wyślawić nie dopuszczają? Przez lzy zaś według zdania Seneki, dowody pragnienie niepowetowanego dobra chociaż niepoddając się żalom pokazujemy, ale niezdolalbym więcej mówić za żalem głos przerywającym gdybym osobliwszego wielkości umysłu wspaniałości serca y miłości Oycyzny niewidział przykładu w Tobie J: O: Mości Xiążę Wojewodo Wileński Hetmanie Wielki W: X: Litewskiego Wodzu y Dobrodzieiu nasz lubo z mieysca tego dla walnych oddalony interesselow, który wzorem Pawła Emiliusza Rzymskiego wodza y konsula więcej wazył miłość Oycyzny a nizeli nie oszacowanego zdrowia, nawet wielkiej krwi twoiey utratę

Tak ten sławny Konsul podbił Macedonią w Rzymskiego Państwa obrocivszy Prowincyą, y Perseusza Krola w niewolniczych prowadząc pętach, gdy w samym tryumfie, smutną o śmierci potomstwa swego odebrał wiadomość, mężnym odpowiedział sercem, dziękując Bogom, że klęskę Rzeczypospolitey na moim zatrzymali domu:

Ale im barzicy zapracowaną nie śmiertelny sławą
day

day Boże chwalebnym dla Ojczyzny nieśmiertelny ży-
ciem J: O: Wodzu y Dobrodziciu nasz nie spracowaną
ku Krolowi P: N: M: y Rzeczy-Pospolitey poświęcaś
siebie ofiarą, tym gorętsze od całej Ojczyzny, a osobli-
wie od życzliwego Rycerstwa dla waleczney osoby twoiey
y N: Domu twego odbierasz życzenia, tym skutecznieysze
od będącego już w kompucie niebieskim Zolnierza
twego Xiążęcia Wojewody Nowogrodzkiego masz mo-
dlitwy, abys dowodnieyszym Proroctwem, nizeli w Jli-
um Bostwo Pallady w Rzymie z Nieba spuszczone tar-
cza trwałego panowania zakłady jako naydluzey, jako
naypomyslney Ojczyznę naszą Xiążęcą Senatu Litt:
powagą zaszczycał, zbawienną we wszystkich trudno-
ściach radą, y mądrością wspierał, zapalonym miłością
dobra pospolitego męstwem bronił, y ratował: Tę
naypierwszey Senatu, y woyska W: X: Litt: głowie zło-
żywszy wierne życzenia y głęboką unizoność, do ciebie
walecznego Achilleśa Matko J: O: Mościa Xiężno Wo-
jewodzino Nowogrodzka woysko W: X: Litt: z po-
winnym uszanowaniem żal swoy przynosi, nie żeby
miało pełne litości y miłości Macierzyńskiej rozrzewniać
serce, ale raczey do przykładney świętobliwości, prze-
wyższaiącej płeć mądrości, y nie zrownaney serca wspa-
niałości, pokorną za nosząc prozbę, abys dla ulżenia
wrodzonego żalu swego brała część nieśmiertelności
sławy, twoiey naywięcey Heroicznej krwi, świętobli-
wey edukacyi, w lanym wielkim sentymentom, y poka-
zanym wszystkich cnot przykładem należący

Y tać to jest w śmiertelności ludzkiej jedyna konfo-
lacya, slyścić y realnie wierzyć, że ten, który jest um-
knięty oczom naszym, jakby w dalekim mieszkający kra-
ju, zostawiwszy tu cnot, y dzieł swoich nie skazitelną
wiekami sławę, w owej krainie we wszystkich niezro-
wnanych, a wiecznie ubelpieczonych, opływa szczęśliwo-
ściach

Ta konfolicacya, y twoie bolesne ożywiać powinna
serce J: O: Mościa Xiężno Wojewodzino Nowogrodzka
owdowiała tak sławnego Męża Heroino, ktorabyś zchę-
cia jak niegdys kochająca Alceste grob Męża swego
swoją zaległa osoba, lecz gdy go Boskie do Nieba prze-
niosły

niosły wyroki, masz y tam jednak strzelistym Sapieżyń-
skiego Herbownego kleynotu naywyższe honory na zie-
mi dziedziczącego, a do samego dążącego Olimpu affe-
ktem, jako pełna cnot heroicznych Pani niebieską z nim
kommunikacyą

Podobne y waszym żalofnym myślom J: O: Xiążę-
ta Koniusz y W: X: Litt: Krayczy W: X: Litt: y Staro-
sto Rzęczycki na ulzenie wrodzoney boleści zostaię An-
tidotum: ktorzy takowemiz niewyflawionemi dziełami,
na nieśmiertelną pracuiecie sławę, a wzor Heroizmu z
Braterskich bierzecie czynow

Przydaiesz J: O: Mości Xiąże Krayczy W: X: Litt:
tym więkzey w powszechnym żalu wśzystkim konsola-
cyi, tym więkzey we wnętrzney miłości twoiey satysfa-
kcyi, że tę wspaniałą, Chrześciańską, Braterską, tak ko-
sztownie, pobożnie, y przykładnie, świadczonych ostatnią
wysługę, będąc pewien, że twoie publiczne tak wielkie
dla Oyczyzny prace, dla Domu Xiążęcego starania, nay-
wyższy chwalebnych czynow oddawca, przyzwoitą tobie
nayıerwższych honorow, pomyslnych szczęśliwości, y
długoletnego zdrowia nadgradzi zapłatą

A gdy skolligowane wielkie w Oyczyźnie naszej ro-
wne zdawnością Korony Polskiey, y W: X: Litt: nay-
wyższemi honorami, nayznamienitszemi oboje Pallady
dziełami zaszczycone, y te wspaniałe mauzoleum zdo-
biące domy, nie mniey zacnych przyjaciół, wiernych te-
go walecznego Achilleśa Patroklow, y przenikających za-
lem kondolencyi, y w Niebie pamiętney waledykcyi, za-
łofnym wielbię epilogiem: przydaię mężnemu bohatero-
wi, mądrymu Senatorowi, kochającemu Oyczyznę Syno-
wi, Domu Xiążęcego ozdobie, stanu Rycerskiego, y wol-
ności obrońcy, woyska W: X: Litt: Twierdzy, y miłości
rzetelney, nadgrobek: ktory niegdys Franciszkowi Xiążę-
ciu Ledygieru, woysk Henryka W: Krola Francuskie-
go sławnemu Kommendantowi, życziwe przypisało
pioro

*Hic jacet magnus Princeps, quem magna fatentur
Facta fuisse Deum: tata fuisse Virum*

M O W A

Na Pogrzebie Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jegomości

JERZEGO RADZIWIŁŁA

Wojewody Nowogrodzkiego, Regimentarza Białoruskie-
go, miana przez Brata Rodzonego Krayczego
W: Xięstwa Litewskiego w Nieświeżu

Y Jaz to dnia dziśieyszego potężney władzy śmierci
mam być Ogłosicielem & Ja mówię, z bolem serca
nie odżałowaney straty Braterskiej, ciężkich do wyra-
żenia słow. Imieniowi moiemu mam być przepowiada-
czem: *Ecce defunctus*

Tak bowiem, przez wyrzeczone wyrokow Boskich
z trudnością dla mnie słowa, a bardziey lżą pokrapiające
wyrażone żale, dla nieutuloney rozpacz y odrętwiałe z ust
moich przecedzając brzmienia, gdy już *Pondus inest ver-
bis & vocem Fata sequuntur*. Niewiem, jeżeli godnie
każdemu w dostarczających y należytych terminach po-
dziękować, y powaledykować zdołam

Atoli kiedy placet alea Fati, alterutrum mensura
Caput, trudno się w zanurzonych rozkwilać lamentach,
skarg niezamierzonych przekładając dotknienia, na upa-
dek dla wżyskich uniwersalnym pzzznaczony Tytu-
łem: *O semper tacita sortis ambage maligna, jus Fri-
ctum est Celi, nullo cassabile factum*

Uderzony tym losem, kędy *Communis Omnes locus
manet, tum Pauperes, tum Principes*, wielki w Radzie
Senator, waleczny w woysku Pułkownik, y Regimen-
tarz, JERZY RADZIWIŁŁ Wojewoda Nowodrodzki,
dobywa podziemnego głosu przez Namieśtnicze Brater-
skie usta, za ziemskie w życiu świadczenia, na dziękczy-
nienie Pryncypalną wdzięcznością z obligowony Nayja-
śnieyszemu, y Miłościwemu Panu AUGUSTOWI Trze-
ciemu, mówiąc: *Humiliabor, de terra loquar, & de
humo audietur eloquium meum*, Jako zaś przy osta-

tniey waledykeyi swoiey pōwtarza* *Vultu in terra de-*
misso adorabo te; & pulverem pedum Tuorum tingam:
Sciągajacy kroki do ucalowania nog Pańskich, *sterni-*
tur & pedibus nati blanda oscula figens, z respektem prze-
zemnie żegna Majestat

Do was po Majestacie *utriusq; Togae, utriusq; Colle-*
gii reverendi Senatores obruciwszy się, jako do godnych
w Bogu zesłemu Kollegow, y naypryncypalnieyszych w
Oyczyźnie Postrzegaczow Prawa, ostatnie głosu wydo-
bywam siły, zupełną czyniąc pożegnania kognicyą, jako-
we wyrażam wdzięczności należytey obowiązki za je-
dnomyślnie dla dobra pospolitego zdania, y zgadzające
się w Senacie rady, w tych jedynie terminach konklu-
dując waledykeyą, wam samym na koniec zostawuję
wszystkie powzeczne starania obchody* *Purpurei*
Proceres Patriam consilio tuemini

Łączę oraz moię allokucyą do Ciebie Jaśnie Wiel-
możny Mości Panie Kasztelanie Nowogrodzki, któryś
decore Facundiae wdzięczną wymową, *auris tuo nobis e-*
ras ore locutus, na zupełne dzisieyszego Aktu przyozdo-
bienie; a w należytych przy pożegnaniu podziękowania
wyznaniu, życzę* *Vince Fortunam, Paribusq; Patrum*
Titulis equa

Oświadczą daley przezemnie swą wdzięczność, jako
Senator prawdziwie kochający Oyczyznę, wam *Mini-*
stri Pacis & Belli Obozga Narodow *Duces Consilio-*
rum, in quibus nulla est meta laborum, y którzyście
usiłującą dla dobra pospolitego Radą, utrzymywali wol-
ność, y Prawa w gruntownych, y nigdy nie naruszonych
klubach, wszelkiemu dla swobod Oyczystych zabiegając
upadkowi* Dziękuję wam za tę Heroiczną, y wspania-
łą persewerancyą, a żegnając* *Vobis Fines Patriae &*
dulcia arva relinquit

Ze zaś z natury *ad mortis & artis opera* z dol-
nemu do dzieł Rycerskich dałeś Reymentaryi Komen-
dę, nie przytomny pogrzebowemu Aktowi Jaśnie Oświe-
cony Mości Xiążę MICHAŁ RADZIWIŁŁ Woję-
wodo Wileński, Naywyższy Wodzu, Hetmanie Wielki
W: X: Litewskiego: Zna się Twoy Subaltern prze-
noszący

noszący się *ad Turbas Angelorum*, jaką Ci wdzięczno-
 ścią y dziękczynieniem winien obligacya, a reponując
 nazad do władzy Twoiey Reymentaryą za exemptem,
 lecz już bez powrotu do woyska, do Nieba zawołany,
 w życzliwych, nim przyjdę do żegnania Familii, szczegulnie
 teraz jako *primum Belli Ministrum* waledykuie wotach,
 w tych chęciach, nie nagannym nigdy wodza postęp-
 kom zostawując prawdziwey życzliwości memoryał* *Fa-
 cta Ducis vivant, Operosaq, gloria rerum*

Y kiedy już z nieodmiennego wyroku BOGA zastę-
 pow *a castris ad Astra anima Bellatoris translata*, kie-
 dy przezacne Rycerstwo Oboyga Zaciągów, *Abstulit De-
 us de medio vestri virum fortem, virum magnum, Et
 virum Bellatorem*, z między Hufców Anielskich ogro-
 mnym do was woła głosem, dopominający się o je-
 dnostayność serc y affektów, jako *in commertio* samey
 z wami zażyłości partycypował przyjaznią* A prawdzi-
 wą mężnością, o ktorey za życia o waszym Reymenta-
 rzu wątpić nie mogliście, mityguie was w żalach woysko
 wstroskane, więcej westchnienia, niżeli lamentów wy-
 magając* Gdy oto szczegulnie przy pożegnaniu prze-
 zemnie prosi* *Lugere desinite, meminisse perseverate**
 Tu gdy w ostatku, już się *a registro Mavortio ad syllabum
 aternitatis* wpisał* pozostałej Kompanij, y zacnym
 Oficyalistom za podjęte w pociskach *insigniorum* fatygi,
 y za zawartą w wybornych słowach Wielmożemu Je-
 gomości Panu Matuszewiczowi Pułkownikowi Petyhor-
 skiemu od woyska waledykoya, przez usta niewymowny
 żal wyrażające, w zupełney rekognicyi swe zostawił zegna-
 nie; do ktorego wprzeniknieniu ledwo na jedno mnie
 może wystarczyć słowo* *Vix illud possum dicere lin-
 gua: valete*

Obracam się zdalszą ostatniego rozstania przed-
 mową do was Przześwietnego Województwa Nowogro-
 dzkiego Obywatele, jako dobrze wam sprzyjającego
 Wojewody, a osobliwie do Ciebie Wielmożny Mości Pa-
 nie Sędzio Grodzki Nowogrodzki, dziś *Cordium afflicto-
 rum* wyznawcę, ktoryś obżernie żal y skonsternowa-
 nie Województwa wyrażając, wszystkich serc żalują-
 cych,

cych, wydał axioma: *Ze, cum Palatinō, Omnes pariter Palatinatus letitiæ & deliciæ abiere;* Wzajemnym, choć *in Lugubri* żegnania *Provincia* sercem otworzyſtym, oraz sercem nie zrownaney kognicyi, ſkładam waledykcyą, dziękuiąc wam za wſzyſtkie z jednoczonych affektow Braterskich zdania, oraz za poſiłkuiące ſamą jednoſcią rady, w ktorych ileſcie całość Wojewodztwa wſpolnie utrzymywać nieprzeſtali, tyle w pamięci y zupełney wdzięczności, *ad Patriam æternitatis*, na wieczne gdy ſię wam Wojewoda przeniósł mieſzkanie: *Affectu veſtro non retinendus abit*

Nachylam ſię daley z podobną żegnania kognicyą do was *Illuſtriſſimi Gregis Domini Paſtores* Jaśnie Wielmożni Biſkupi: Jaśnie Wielmożny Mości Xięże Biſkupie Zmuydzki Celebrancie dziśieyſzy, Jaśnie Wielmożny Mości Xięże Biſkupie Hireneński, Suffraganie Zmuydzki, Jaśnie Wielmożny Mości Xięże Biſkupie Aryopolitański, Suffraganie Białoruſki, y Jaśnie Wielmożny Mości Xięże Biſkupie Ptolomayſki Kanoniku Gnieźnieński, y Officyale Łucki, a wraz przeymuiącym ſię wnętrznym wdzięczności wyznaniem, żeſcie przykładem ſamey pobożności *ad hoc grande Pietatis opus*, ſwoie *in ſolatium & Levamen animæ* podnieſli ſatygi, za ten dar Konſekrowanych przez was Ofiar, z ſylam podziękki, zawieraiąc przez uſta moje pełne w życzeniu zgromadzenia: *Ut nunquam Vobis Fortuna abeat ſucceſſibus anceps*

Dopełniam dalszey oblięacyi wyznanie Tobie Wielmożny Mości Xięże Ancutta, Kanoniku Wileński, żeſ względną ſatygi ſwoiey uczynnością, wziął na ſię tę pracę: *Adimplere Facundia vocibus aures*, przywiódſzy Kaznedzieyſką wymową wſzyſtkich przytomnych na ten żalobny akt zgromadzonych, do zmiękczaiących ſię żalów, z pochodzącey w mym Domu nie odżałowaney ſtraty, jako zaś *non ſiſtiſti ingentem conticere Domum*, w ſanym wyſławieniu obſzernie wyliczaiąc Enealogiczne Linie, tak na wdzięczną, przy pożegnaniu podziękowania kognicyą, życzę: *Ornent te viola, te ſpectet omnis Fortuna*

Nie

Nie przepominam tu Clerum, y wszystkie zgromadzone Zakony, ktorzy *dedistis ad aram Pia vota petenti*, wam swoią oświadczyć obligacyą, y jakoście podniesionym głosem w affekcie pobożney ofiary westchnienia, *Plorastis Sacerdotes inter vestibulum & altare*, tak za hojne wasze suffragia, hojne przy pożegnaniu wam zpełniam życzenia, *sors bona semper vobis, Ciara Trophæa reddat*

A kiedy *ingentis Fati gravamen* urywa mnie flow do dalszego żegnania, rozgania myśli, rościna rozłożoną waledykcyi materyą; rozpaczać się tyle, y lamentować *supra discrimen mortis* dozwoliwszy, ustaieć nieco na siłach, y zastanowiwszy się w mowieniu, ubolewającym głosem *loqui immensam Catastrophem* muszę, że: *Leges Fatorum in adamante scriptæ sunt, quas deterere, multo plus frangere, nulli unquam concessum*; Y po coż się daley rozszerzać z zanurzoną żaloby moralizacyą, po co bezkorzystnym płaczom mam przyczyniać zdroie, kiedy nie odcosniona strata, *parcere lacrimis nihil proficientibus*, y dyssymulować w dziwach śmierci niedyskretney wymaga; w tey za tym perswazyi zadumiewające się wstrzymuię kroki. Jako, gdy za panowania Dawidowego, poległ Azael Brat Joaba Hetmana, zabity od Abnera; alści: *Omnes qui transibant per locum, in quo ceciderat Azael, & mortuus erat, subsistebant*. Właśnie y tu w podobney gonitwie, bo co dzień jako człowiek terminu swego doganiający, Brat ginie Hetmański JERZY RADZIWIŁŁ Wojewoda Nowogrodzki, *percussit eum mors & mortuus est in eodem Loco*. Izaliż ten nagły *mortui aspectus* nie zastanowił nie jednego w kroku podziwienią, że w połowicy dni, bo w lat trzydziestu sześciu wieku dopełniającego się, w samey czerstwości zdrowia, nad spodziewanie śmierć go pokonała na zwyčajnym śmiertelności placu, w którym już BOGU ducha, Familij nieśmiertelną po sobie zostawiwszy pamięć, mnie zwykłą dalszego y należytego żegnania zaleca propozycyą. W tey mowie pamięci, nieodmienny Syn Godnych Rodziców, na czele nieśmiertelnym ku Matce obowiązkom, pod nogi Matki składa swe prawa, ile kiedy

G

dy

dy doświadczył za życia swego zupełny Twój affekt, nieprzytomna, dla w rodzonego żalu, pogrzebowemu Syna swojego aktowi, Jaśnie Oświecona Mościa Xiężno Wojewodżino Nowogrodzka, Matko y Dobrodżiko, żeś wrodzoną dobrocią Twoją, w Bogu zesłego za jedyną t e ważyła rozkosz, y ukontentowanie w życiu; Pokazałaś bowiem y po zeysciu, jako y sam świadkiem jestem, ten dowód wstroskanego serca, jakoś z powziętey fatalney wiadomości, bardzo była zasmucona, y płakałaś, y głosem wielkim wołałaś równo z Dawidowym nad śmiercią Absalona lamentująca jęczeniem: Synu moy Absalon, Absalon Synu moy: Ktoby mi dał, abym ja umarł miasto ciebie, Absalon Synu moy, Synu moy Absalon: Niezrównany bowiem ten Matki szacunek, y nad własną przenoszący życia preferencyą, przeymuie serca Synowskie do uzalenia, oraz do utulenia, w pałających się jakoby iskrą podniesionych Twych żalów płomieni; Stawiają mowę równo Bracia moi ziemną mitygując rozrzewnione, wżponnienia, Jaśnie Oświecona Mościa Xiężno Wojewodżino Nowogrodzka, godney czci Matki przytomni, jakoby bliźnięta, Synowie, z tą przy należytych pożegnaniu perswazyą, gdybyś obciążone myśli, y wewnętrzną powolniewszy niepokojność, w tym się uspokoiła, że zepnia Rodziców zacny wyniknie rodzaj, kiedy z Wruków y Prawnuków w naypoźniejszy lata wynaydziesz swej straty nadgrode

Postępuję z dalszą waledykcyi propozycyą do Ciebie Jaśnie Oświecona Mościa Xiężno Wojewodżino Nowogrodzka, dożywotnie przysięgła w Bogu zesłemu Przyjaciółko, a wnosząc z przykładnego życia waszego proporcya, jako w ich stanie wzajemna kwitnęła szczęśliwość, w tey nieomyślney zawsze zostawać będę nadziei, że potrzebującemu dodasz pomocy, y dowodem przeszłego w życiu ziednoczenia, dalszą pamięcią świadczyć duszy nieprzestanieś; Zegnam Cię tedy od miłego y kochanego Męża jako połowicę duszy Twoiey, y część nieustającego żalu y boleści, szczegulnie tey waledykcyi zakładając zamierzenia, gdybyś w przeciągu lat twoich, nie zalterowane y wesole pędziła momenta, w korzystnym wszelakich zamyślow dopełnieniu

Szukam,

Szukam daley *solatium in afflictione* & *divido dolorem inter multos*, wspomniawszy jaką w mym Dômu śmierć czyni ruinę; gdy nam wydźiera w Familij Ozdobę, y na potoninę wieki godną pamięci Osobę, *Longam qui vitam vivere dignus erat*, odcinając zeszłego Brata mojego samey młodości życia osnowę; w tym mowie gwałtownym śmierci postępkowi czyniąc żałobne na cały Dom moy żalów podziały, Ciebie na czele nieprzytomny pogrzebowemu aktowi Jaśnie Oświecony Mości Xiążę Wojewodo Wileński, Hetmanie Wielki W* X* Litewskiego, żegnam, jako naypierwszą Głowę Familii naszej; niełaczę bowiem do waledykcyi słow wyśławiających Twą Godność, dla wykroczenia z materyi żegnania, lecz co świat widzi *quanta promeruisti elogia*, to interpres publiczney wiadomości dziśieysza moia wymowa utaić niezdola, jakoś w Senacie głęboki w radach statysta, a w woysku będąc nam wodzem przykładowym, jesteś: *Omnium militum amor, omnium amorum miles*. Jednym słowem ileś jest okrasą honoru Familij, ozdobą Senatu, woyska władzą y powagą, takową o Tobie za wieram konkluzją, żeś: *Magnus honor Martis, gloria magna Togae* a w takowey cnot y honorow Twoich zupełności odbieray waledykuiącego wota, gdybys setne z Xiężną Jeymościa przepędziwszy lata, tą się cieszył w szędziwości satysfakcyą, *ut non deficiat successor Familiae Tuae, & nomen Tuum, & habeas qui consoletur animam Tuam*.

W tym kompucie życzliwości *levando vexilla doloris* straty Braterskiej użalającego się głosu, przed Tobą nieprzytomny pogrzebowemu aktowi Jaśnie Oświecony Mości Xiążę Chorąży Wielki W* X* Litewskiego, zkracając wymowę, do przedjęwziętey & *labijs & corde honorans* przystępuję waledykcyi, w ktorey *solvendo gratitudinis premium* Xiążęciu Jegomości za świadczone w życiu w Bogu zeszłemu Beneficia, te w rekompensę zostawuję sprzyjania: *Esto Hieronymus tot annorum, quot Subditorum* byś z Xiężną Jeymościa przepędzał mile swe lata w zupełney wszystkich zamysłów satysfakcyi

Lecz kiedy w nicodstępney żalów asystencyi *venimus*

Gz

mus

mus omnes celebrare exequias planctu magno, kiedy w nie
 zblaganych śmierci zrzedach zgromadziły się Domu plan-
gentes Familiae, & Fratrum luctus, & lachrima mili-
tans omnis, na odgłos publiczney w Imieniu straty, dość
 nie będzie do morza niezgruntowanych łez Braterskich
 przydać ważną, y nie osychającą nigdy kroplę: *Ad la-*
chrimas satis erit, si dicam obiisse Fratrem, a w tako-
 wey nacyęższych lamentow nawalności, na waledykcyą
 Braci perswadować muszę, *nolite flere Fratres, ceden-*
dum satis tantisper, illum tamen pietas coget vestri ubiq;
meminisse, jako zaś za życia z wami w mocnym affe-
 kcie korzystał ziednoczoną przyjaźnią, tak nieodwłocznym
 po śmierci sprzyjaniem w Niebieskie przeniesiony grani-
 ce, nie ograniczenie jednak, bo bez miary życzy wam *ut*
omnes veniant ad limina fascis, ite per annos, & priscae
Titulos precedite fama; żegnam was zatem od w Bogu
 zesłego Wojewody Nowogrodzkiego, te ostatniey wa-
 ledykcyi wymieniając słowa; *Accipite Fraterno multum*
manantia fletu; atq; in perpetuum Fratres avete, atq;
valet

Pytana niegdyś Perska Matrona od swoich dzieci,
 czemu by w affekcie przenosiła Brata rodzonego nad wła-
 sne potomstwo; na co ciekawym odpowiedzi roztropną
 Matka dała rezolucyą: Mnie w mym stanie przyzwoi-
 ta podobnych na świat przywodzić sukcesorow, Brata zaś
 postracie Oyca, więcej mieć żadną miarą drugiego niemo-
 gę; Podobny dziś wzor w was Siostrach Rodzonych uwa-
 żam, widząc jako wstroskane o śmierć Braterską wrozpa-
 czach zostaiecie; niewątpię bowiem że wolelibyście własną
 sakryfikować Latorośl, gdybyście tyle mogli od śmierci
 ewinkować Brata, lecz że tu życie ludzkie ani od Pla-
 net, ani od śmierci, ani od naszej w swym kreście zamierzo-
 ne woli, tyle od szczegulnego Niebieskich dekretow wy-
 roku, trudna preferencya, y niepodobna zamiany pro-
 pozycyą; dziękuję wam jednak Imieniem Braterskim za
 rezolucyą miłości Siostrzynney, a przy waledykcyi na zu-
 pełne affektu życzę zawdzięczenie: Niech się ubłogośla-
 wia wasz rodzaj, wielkich przyszłym wiekom Bochaty-
 row przywodzący plemię: Żegnając za tym, od sio-
 wney

wney pamięci Brata naszego, Siostry rodzone, wraz zegniam y Szwagrow? Ciebie Mości Panie Pifarzu Wielki W* X* Litewskiego, y Ciebie Mości Panie Generale Altyleryi Litewskiej, ośtatnie sprzyjania moiego przesyłając wota, gdyby wasza w zupełnych honorach chwala *frondescat per secula lauris*

Zabieram się od w Bogu zeszłego Wojewody Nowogrodzkiego, do ośtatney waledykcyi y ubłogosławienia wszystką Domu naszego Młodzień, *in flore juventutis foliis librorum* zabawiającą się, *Et inter otia literaria* dni użytecznie przepędzającą, upewniając oraz że w tey nadziei Stryi wasz z tego odchodził świata, iż wzrastając *cum incremento gloria*, do naywyższych stopniow *infantes vultu*, doydziecie *corde Gradivos*? Zegniam was zatym wszyscy Synowcowie y Siostrzanie, oraz Siostrzenice y Synowice, Jakubowe wam od Brata moiego zostawiając błogosławieństwo: *Benedicat DEUS Pueris Et Puellis istis, Et invocetur Nomen meum super eos, Nomina quoque Patrum meorum, Et crescant in multitudine super terram*

Łączę zatym konkluzją waledykcyi do Ciebie Jaśnie Wielmożny Mości Panie Łowczy wielki W* X* Litewskiego, y do Ciebie Jaśnie Wielmożna Mościa Pani Łowczyna wielka W* X* Litewskiego, Ciotko, oraz do wszystkich dalszą y bliższą konnexją skolligowanych Domów obracając się, którym y przez zasługi w Ojczyźnie, y przez dawność Imion waszych preferencyą, życzę: *Quam celeberrimas in Patria capiat is honores*, a kończąc Domów zeganie żałośnie zniżonym tonem *Et tenui murmure lingua dico: valet*

Jako zaś wszyscy przytomni pogrzebowemu aktowi Przyjaciele, y Sąsiedzi, *quod sinu celastis, aperuistis in vultu*, y z Twarzy oczywiste żalów waszych wydałście znaki, tak nie omylne na waledykcyą wam *beneficia respondeant beneficiis*, gdy samą wdzięcznością Imieniem w Bogu zeszłego Wojewody Nowogrodzkiego pełnego sprzyjania kompensuję życzeniem: *Ut sit longitudo dierum in dextera vestra, Et in sinistra divitiae Et gloria*; A gdy go widzę być otoczonym Dworzany, Domownikami, y gmi-

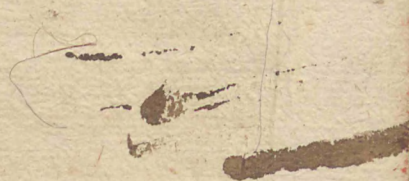
nem pospółstwa, jako *stat gravis strages premiturq̃, jun-
cto funere funus*, w samych rozpaczach y w żalach, gdy-
ście dobrego y łaskawego utracili Pana, przeczuwa, upe-
wniam, nieśmiertelnym w Niebie duchem, że *factus est
fletus omnium ex dolentibus maxime in verbo, quod dixe-
rant amplius faciem ejus non essent visuri*, y niemogący
już wam odtąd w niczym światowey dodać pomocy, w
rekompensę wiernych usług y zapracowanych zasług, *me-
mori vos pectore servat*, w błaganiu ustawnym Boskiego
Majestatu za was, y powodzenia wasze, Ten oraz od Bra-
ta moiego na waletę wam zostawuję życzliwości memo-
ryał: *Ergo vivite felices, ejus jam fortuna peracta*

Y kogo los tak ciężkiego upadku, nieskończonego żalu
nieogarnie pamięcią, komu w smutkach *tanti vulneris do-
lor, temporis diuturnitate poterit aboleri*, nie zagładzone
nigdy w sercach życzliwych takowey straty wyobrażenie,
kędy: *Flebile tempus adest, quo verba novissima demus*,
Wstrzymuję jednak *quadam dolendi modestia* wszystkie
lamentow zapędy, y do Ciebie nie odżałowany Bracie, mo-
ją ostatniego z Tobą rozstania wyrażam waletę: *Vade
memor nostri, vento non rediturus secundo*. A gdy *datum
est tibi jus sepulchri in sepulchro Patrum*, przychodzi
mnie na pamięć przykład testamentu Cyrusa: Ktorego
gdy już splendor życia miał gasnąć, postanowił przed śmier-
cią dyspozycją swoią, gdyby nie w wędzglowiach ani za-
dnym bogactwie jego było pochowanie, ale rzekł: Od-
daycie raczey mię ziemi, bo coż może być szczęśliwszego,
jako się zmieszać czyli złączyć z tak użytecznym elemen-
tem, który sam przez się wszystko dobre na świat wydaie,
y który dla żyjących plenny przysparza pośilek; W tym to
sposobie nie już do podziemnego zabierający się dołu sła-
wney pamięci Wojewoda Nowogrodzki, frukt w dzięczno-
ści żyjącym na świat wydaie, gdyż z lodowaciałe usta, nie
udolneby z siebie wydawały wdzięki, lecz pełna obligacyi
dzis pamięć moia, przytomnych żałobney ceremonii, na
chleb żałobny do zapraszania przywodzi

8

la g b c b e f g h i

82222

Ex Libris Paucis Synt. Brunei

822

